

БАЙБИХЬИ

Байихъи

*Муса аварагасул
т҃оцебесеб тIехъ*

Библия таржама гъабиялъул институт
Москва
2011

БАЙБИХЬИ

Муса аварагасул т҃оцебесеб т҃ехъ
Авар мацIалде таржама

Гъаб т҃ехъальул хIакъальулъ нужерго пикраби гъаб
адресалда ритIе: ibt_inform@ibt.org.ru

ISBN 978-5-93943-167-5
© Институт перевода Библии, 2011

ЦеберагИ

Хирияв цАлдолев!

Дуца цАлизехъин буго магIарул мацIалде буссинабураб Библияльул тIoцебесеб тIехъ «Байбихъи». Библияльул буго кIиго бутIа – «НекIсияб къотPi» ва «Цияб къотPi» («Инжил»). Гъеб гIуцIун буго гIемерал гIасрабазул заманалда хъвараб 60-ялдаса цИкIкIун тIехъалдаса. Гъезда бицу neb буго дуниял бижаралдаса нильер эраялъул тIoцересел гIасрабазде щвегIан ккарал лъугъя-бахъиназул.

«НекIсияб къотPiиялде» гъоркъобе уна «Таврат» (гъелда абула Мусал «Щуго ТIехъиланги»), аварагзабазул тIахъал, гIакъиллтиялъул тIахъал, тарихиял ва шигIриял тIахъал. «Тавраталда» буго Муса аварагасе ва гъесда нахърилъларазе рештIарааб Аллагъясул калам.

«Байбихъи» ккода «Тавраталъул» тIoцебесеб тIехъ. Гъеб хъван букIана жугъутI мацIалда, тIoцебе гъелда лъураб хасаб цIарги букIун батиларо. БатIи-батIиял мацIазде гъеб буссинабулаго, гIемерисез гъелда цIар лъезе пайды босула тIoцебе гъеб грек мацIалде буссинабизе хIалтIизарурал «лъугъин», «бижи» магIаяльул рагIабаздаса. ЖугъутIаз гъелда цIар лъун буго «Бишунго цебе» абуn.

Гъаб тIехъалъул буго 50 бетIер. МагIаяльухъ балагъун гъел рикзызе бегъула кIиго аслияб бутIаялде. ТIoцересеб 11 бетIералда бицу neb буго Аллагъяс жиндирго РагIудалъун дуниял: зобал, ракъ, гъветI-хер, рухIчиаголъаби ва тIoцересел гIадамал – Адамги ХIаваги-рижиялъул хIакъалъуль. Адамицаги ХIавацаги, Аллагъясул амруялъухъги гIенекки-чIого, кванана гъез яшав гъабулеб Эдемалъул ахикъ бижараб, лъикIлъиги квешлъиги батIа бахъизе лъаялъул гъотIодаса

пихъ. Гъелдалъун гъез дуниял мунагъальукъе ккезабуна. Хадубги бицуунеб буго Адамил лъималазул – Къабилилги Гъабилилги-Гъумруялъул, НухИи мунагъазул цУраб дунялалде тIаде Аллагъас тIупан тIеялъул хIакъальуль. Гъеб тIупанал-далъун кинабго рухI бугебшинаб жо паналъана, Аллагъасул амруялдалъун НухИица жиндирго гамиде рачун рукIарал хутIун. Бабилалъул сиялъул къисаялда бицуунеб буго, гъезул цУхИи-пахрулъи сабабльун, Аллагъас тIоцересел Гадамазе тамихI кин гъабурабали.

«Байбихъи» тIехъальуль кIиабилеб бутIаялда (12–50 бутI-рул) нужеца цIалила жидер умматалъул эменлъун Ибрагым авараг кколеб жугъутI халкъальуль умуумузул хIакъальуль. Гъумруялъул ахиралде щвезегIан Аллагъасе ритIухъавлъун хутIана Ибрагым. Аллагъас хIалбихъуслеб межалда, жив гъесие мутIигIав вукIин бихъизабизе, жиндирго хирияв цохIо вугев вас ИсхIакъ къурбаналъе хъvezегицин разильун вукIана гъев. Гъелдаса хадув Аллагъ гъедана: «Дица дуе баркат рештIинабила! Дица дуе наслаби къела зодихъ цIавигIан Немер, ралъдал рагIалда салигIан Гемер. Ва дур наслабазда цере жалго рагъун ина тушбабазул каваби. Дуниялалъул киналго халкъазе баркатлъун лъугъина гъел, мун дихъ Генеккидал» (Байбихъи 22:17-18).

Ибрагымил хIакъальуль къисаялда бицуунеб буго Гараб халкъальуль эменлъун кколев гъесул цогидав власасул – ИсмагИилил. Гъенибго бицуунеб буго ИсхIакъил ва гъесул Чу-жу Ребекъал, жиндир наслуялдалъун жугъутI халкъальуль анцIила кIиго къавмалье къучI лъурав гъезул вас Якъубил. Гъез яшав гъабуслеб букIана КенагIаналъул ракъалда. Гъел рихъизарун руго Аллагъас цIакъго кIудияб мурадалъе Па-са рищарап, чIахIиял ишал гъаризе ритIарал Гадамаллъун. КенагIаналъул ракъалда лъугъараф жугъутI халкъальуль эмен Якъуб рехсон вуго Исаил абураб цIаралдалъунги. Ахири-сел бутIрузда ГлатIидго бицуунеб буго Якъубил гъитIинав вас Юсупил къисматалъул. ГъитIинго вацаз вичун, гъев Мисриялде кканы. ХIехъезе ккарал Гемерал захIмальабиги

къезарун, Аллагъасул кумекалдалъун гьев вахуна тIадегIа-
наб даражаялде, лъугтуна Мисриялъул кверщелчилъун. Гъес
ракъул соназда хвалдаса хвасар гъаруна жиндирго Гагарал
Гадамал – исраилилал. Гьев аварагасул хIакъалъуль магIа-
рулазда лъала Юсупил ва Зулайхал къисаялдасанги.

«Байбихъи» тIехъалъул гъеб бутIаялда гъединго бихъи-
забулеб буго жугъутI халкъалъул умумул цоцазе Гагарал
гурелги, жидеда баркат лъураллъунги рукIун ругебльи.
Аллагъас рештIинаабун букIана гъезде гъеб баркат, гъедин
ирсалъе щолеб букIана наслуялдаса наслуялде.

ТIехъ магIарул мацIалде буссинабун буго некIсияб жугъутI
мацIалда бугеб тексталдаса.

Библия таржама гъабиялъул институталь 2008 соналда
магIарул мацIалда басмаялде бахъана «Инжил» («Щияб
къотIи»). 2005 соналда бахъана «НекIсияб къотIиялъул» цо
бутIа – «Сулайман аварагасул Гакъилал рагIаби».

«Байбихъи» таржама гъабиялъул иш рагIалде бахъана
Библия таржама гъабиялъул институталъул хIалтIухъабазул
ва Дагъистаналъул Галимзабазул Гахъалаб хIаракатчи-
лъиялдалъун. Гъаниб баркала къезе бокъун буго гъаб тIехъ
магIарул мацIалде буссинабиялъе квербакъи гъабураб Рос-
сиялъул Гелмабазул академиялъул Дагъистаналъул Гелмияб
централъул МацIалъул, литератураялъул ва искуствоялъул
институталье.

ТIехъ басмаялде бахъаразул хъул буго гъаб таржамаялъ
магIарул халкъалъул рухIияб ва маданияб Гумруялда жаниб
цио бегъулеб бакI кквелин.

Библия таржама гъабиялъул институт

БАЙБИХЬИ

БетIер 1 „Ү“

Аллагъас дуниял бижана

¹ Бишунго цебе Аллагъас зобги ракъги бижана. ² Ракъ бу-
кIана күц гьечIеб ва низам гьечIеб. НекIсияб ралъадалда
тIад букIана бецIльи. Аллагъасул рухIги букIана лъиназда
тIад паргадулеб.

³ Аллагъас абуна:

— Бижа канлъи, — ян.

Ва канлъи бижана. ⁴ Аллагъасда бихъана канлъиялъул
лъикIльи. Гьес канлъиги бецIльиялдаса батIа гьабуна.
⁵ Канлъиялда цIар «къойилан» лъуна, бецIльиялда цIар
«сордойилан» лъуна.

Сордо ана, къо бачIана. Гьеб букIана тюцебесеб къо.

⁶ Аллагъас абуна:

— Лъинал кIийиде рикъизе гьезда гьоркъоб къвакIараб
пардав бижа, — ян.

Гъедин ккезеги ккана. ⁷ Аллагъас пардав бижана. Гьес
пардавалда гьоркъеги тIадеги — лъинал кIийиде рикъана.

⁸ Гьеб пардавалда цIарги «зобилан» лъуна.

Сордо ана, къо бачIана. Гьеб букIана кIиабилеб къо.

⁹ Аллагъас абуна:

— Зобалда гьоркъ бугеб кинабго лъим цо бакIалде чвахе,
ракъдаллъи къватIибе бакка, — ян.

Гъедин ккезеги ккана. ¹⁰ Ракъдаллъиялда цIарги Аллагъас
«ракъилан» лъуна, цоцазде данделъарал лъиназда цIарги
«ралъад» абуна лъуна. Аллагъасда бихъана гьеб лъикI ккей.

¹¹ Аллагъас абуна:

— Ракъалъ бижизабе гъветI-хер: жидер хъонал ругел хурдул ва жидель хъон бугеб пихъ къолел гъутIби. Ракъалда тад гъезул щибаб букиа жинди-жиндир тайпаялъул.

Гъедин ккезеги кканы. ¹² Ракъалъ бижизабуна гъветI-хер: жидер хъонал ругел хурдул (щибаб жинди-жиндир тайпаялъул) ва жидель хъон бугеб пихъ къолел гъутIби (щибаб жинди-жиндир тайпаялъул). Аллагъасда бихъана гъеб лъикI ккей.

¹³ Сордо ана, къо бачIана. Гъеб букиана лъабабилеб къо.

¹⁴ Аллагъас абуна:

— Зодил пардавалда рижа сордоги къоги батIа гъабулел, батIи-батIиял байрамазул заман бихъизабулел, къоялги соналги рикIкIине бажарулел гвангъарал-кунчIарал чирахъял. ¹⁵ Ракъалье канлъи къезе кенчIезе риччанте гъел гъеб зодил пардавалда.

Гъедин ккезеги кканы. ¹⁶ Аллагъас кIиго кIудияб чирахъ бижана, гъезул цИкIкIараб — къоязе ханлъи гъабизе, гъи-Тинабаб — сардазе ханлъи гъабизе. Гъединго цIвабиги рижана. ¹⁷ Аллагъас гъел зодил пардавалда рекъезаруна: гъез ракъ гвангъизабизе, ¹⁸ къоязеги сардазеги ханлъи гъабизе ва канлъиги бецIльги цоцаздаса тезабизе. Аллагъасда бихъана гъеб лъикI ккей.

¹⁹ Сордо ана, къо бачIана. Гъеб букиана ункъабилеб къо.

²⁰ Аллагъас абуна:

— Лъиназ рижизаре цАкъого гIемерал рухIагольаби. Зодил пардавалдасан хIанчIиги роржанхъе.

²¹ Гъедин Аллагъас рижана ралъдал аздагъаби, лъадаль журкъун рукIунел киналго рухIагольаби (щибаб жинди-жиндир тайпаялъул) ва зодихъ роржанхъулел киналго хIанчIи (щибаб жинди-жиндир тайпаялъул).

Аллагъасда бихъана гъеб лъикI ккей. ²² Ва гъезда баркат лъегиянги абуун, гъес амру гъабуна:

— Нужерго тIинчI-къед цИкIкIинабе, нужго гIемерльзи, ралъадазул лъинал къабун цIезаре. Риччанте ракъалда тад хIанчIиги гIемерльзи.

²³ Сордо ана, къо бачIана. Гъеб букIана щуабилеб къо.

²⁴ Аллагъас абуна:

— Ракъаль рижизаре рухIагольаби (щибаб жинди-жиндир тайпаялъул) — хIайваналги, ракъалдасан шурулел жалги ва Галхул жанаваralги.

Гъедин ккезеги кканы. ²⁵ Аллагъас рижана Галхул жанава-
рал (щибаб жинди-жиндир тайпаялъул), хIайванал (щибаб
жинди-жиндир тайпаялъул) ва ракъалдасан шурулел жал
(щибаб жинди-жиндир тайпаялъул). Аллагъасда бихъана
гъеб лъикI ккей.

²⁶ Аллагъас абуна:

— Нижер сураталда ва нижер сипаталда рекъон инсан
вижила нижеча — ралъ达尔ь ругел ччугIбуздаги, зобалазда
роржанхъулел хIанчIаздаги, хIайваназдаги, тIолабго ра-
къалда тIад ва ракъалдасан шурулелцинал жалазда тIадги
ханлъи гъабизе.

²⁷ Гъедин Аллагъас инсан вижана жиндирго сураталда,
Жиндирго сураталда вижана Гъес гъев.

Рижана бихъинчиги ЧужугIаданги.

²⁸ Гъезда баркат лъезе Аллагъас гъадин абуна:

— Нужеца лъимал цIикIкун гъаре нужго тIемерльизе. Ну-
жеца ракъ цIезабе ва нужеего мукIурльизабе. Ралъадазуль
ругел ччугIбуздаги, зобалазда роржанхъулел хIанчIаздаги ва
ракъалдасан хъвадулелцинал жалаздаги тIад ханлъи гъабе.

²⁹ Аллагъас абуна:

— Гъале дица нужеे нигIматльун къуна ракъалда рижа-
ралцинал жидер хъонал ругел хурдул ва жидель хъон бугеб
пиҳъ къолел гъутIби. ³⁰ Галхул жанаваразеги, хIанчIазеги,
ракъалдасан шурулелцинал жалазеги — рухI бугебциналъе
кваназе дица киналго гIурчцинал хурдул къолел руго.

Гъедин ккезеги кканы. ³¹ Аллагъ валагъана жинцаго би-
жанциналъхъ — цIакъ лъикI букIана гъеб.

Сордо ана, къо бачIана. Гъеб букIана анлъабилеб къо.

❀ БетIер 2 ,❀

¹ Гъедин рижана зобги ракьги ва гъениб бугебшинабги.

² Анкъабилеб къоялде Аллагъас

кинабго бижун лъугIизабуна.

Анкъабилеб къоялде жиндирго хIалтIи лъугIидал,
Гъес хIалхыи гъабуна.

³ Анкъабилеб къоялда баркат лъегиян абуn,

Аллагъас гъеб хирияб къольун гъабуна, –
кинабго бижун лъугIизабун,

гъеб къояль гъес хIухъбахъидал.

Адамги ХIаваги

⁴ Гъале гъадинаb буgo зобги ракьги кин лъугъарабали va
кин бижараbали бицунеб къиса.

БетIергъан Аллагъас ракьги зобги бижараb межалда ⁵ ракъалда жеги буkInчIo цо хъарахъ, цо харил сум – БетIергъан Аллагъас ракъалде цIад базабулеб буkInчIельулха ва ракъ хIалтIизабизе инсанги вukInчIельулха. ⁶ ГицIго ракъул чохъонисан чвахун бачIунеб лъадаца лъалъалеб буkIана гъеб.

⁷ БетIергъан Аллагъас инсан гъавуна ракъул хIуралдасан, гъесул магIарзухъе пуна чIаголъи къолеб хIухъел. Гъев рухI бугев чильун лъугъана.

⁸ Эдемалда, бакъбаккуда, БетIергъан Аллагъас ах гъабуна ва жинцаго вижараav инсан гъенив тана. ⁹ БетIергъан Аллагъас гъенир гIезаруна кваназе лъикIал пиxъал тIад рижуleл ва риxъизе берцинал батIи-батIиял гъутIби, ахил бакъуль чIаголъиялъул гъветIги, лъикIлъи ва квешлъи лъаялъул гъветIги рижизаруна.

¹⁰ Ах лъалъазе гIор чвахулеб буgo Эдемалдаса. Цинги эхебегIан чвахидал гъельул лъугъуна ункъо гIор. ¹¹ Гъезул цоялда цIар буgo Пишон, гъеб чвахула тIолабго ХIавила улкаялдасан – месед бугеб улкаялдасан. ¹² (Гъениб лъикIаб меседги буgo, маxIгъуинал пицIалги руго, шохам абулеб жавгъарги буgo). ¹³ КIиабилеб Поралда цIар буgo ГихIон, гъеб чвахула

тоЛабго Куш улкаялдасан. ¹⁴Лъабабилеб гIоралда цIар буго Тигр, гъеб чвахула Ашшуралъул бакъбаккудехун. Ункъаби-леб гIор ккolla Пурат.

¹⁵ Эдемалъул ахикъ тана БетIергъан Аллагъас инсан, гъеб ах хIалтIизабизе ва цIунизе. ¹⁶ БетIергъан Аллагъас гъесда лъазабуна:

— Бокъараб гъотIодаса пихъ кванай дуца, ¹⁷ лъикIлъиги квешльиги лъаялъул гъотIодаса хутIизегIан. Гъеб гъотIодаса пихъ кванаге: гъеб дуца кванани, гъеб къояльго холевха мун.

¹⁸ БетIергъан Аллагъас абуна:

— Живго цохIо вукIин инсанасе лъикI гъечIо. Гъесие данде кколев кумекчи вижила дица.

¹⁹ БетIергъан Аллагъас ракъалдасан рижана киналго жана-варалги хIанчIиги ва гъел инсанасда аскIоре рачана, гъезда гъес кинал цIарал лъолелали хал гъабизе. Инсанас кинаб цIар лъуниги — гъеб хутIана гъезда. ²⁰ Киналго рукъалъул хIайваназда, киналго хIанчIазда, киналго гIалхул жанава-разда инсанас цIарал лъуна — амма гъесда ватичIо жиндие данде ккарав кумекчи. ²¹ Гъебмехалда БетIергъан Аллагъас инсан вигъунаредухъ къижизавуна ва, гъесул цо хъабалахъа-гIучIиги бахъун, гъеб букIараб бакI гъанаца бацана. ²² Гъеб хъабалахъа-гIучIадасан БетIергъан Аллагъас чIужугIадан йижана ва гъей инсанасда аскIое ячана. ²³ Инсанас абуна:

Гъеле гъеб буго дир ракъаялдасан ракъа,
дир черхалдасан черх,
чIужугIадан букIина гъелда цIар,
бихъинчиясдасан юсорай йигельъул*.

²⁴ Гъединлъидал, эбел-эмениги рехун тун, бихъинчи чIела жиндирго чIужуялда хурхун, ва гъел кIиялго цолъун, цого лъугъина.

²⁵ Гъел кIиялго — бихъинчили чIужугIаданги — гIицIого рукIана, амма намуслъулароан.

---

* 2:23 ЖугытI мацIалда цоцазда релъльярал руго «бихъинчи» ва «чIу-жугIадан» абуран рагIаби.

❸ БетIер 3 „Ү“

Инсан мунагъалъукье ккана

¹ БетIергъан Аллагъас рижарал киналго гIалхул рухIЧагольъабаздаса бишунго сихIирааб букIана борохь. Гъель чу-жугIаданалда гъикъана:

— Гъаб ахикъа цониги гъотIодаса пихъ кваназе биччалеб гъечин нужеда Аллагъасилан абураб жо битIарааб бутиш? — абун.

² — Ахикъ ругел гъутIбуздаса пихъ кваназе нижее изну буго, — ян жаваб къуна чу-жугIаданалъ. — ³Амма ахил бакъуль бугеб гъотIол раҳъаль Аллагъас абуна гъелда тIаса нужеца пихъ кванагейилан, гъелда кверцин хъвагейилан, гурони — ниж холилан.

⁴ — Холарелха! — ян абуна борхьица. — ⁵Аллагъасда лъала гъеб гъотIол пихъ квараб мекалда нужер берал рагъулебльи — Аллагъасда гIадин лъикIлъиги квешлъиги лъалел гIадамаллъун нуж лъутгуунебльи.

⁶ Чу-жугIаданалда ракIалде ккана гъеб гъотIол пихъ кваназе лъикIабги, берцинабги бихьизе — гIакъиллъи-цIодорлъи къолеб бугелъул жинде гъира кколебги бутилан. Гъель пихъ тIуна, кванана ва гъелда аскIов вукIараав росасеги къуна — гъесги кванана гъеб. ⁷Гъезул берал рагъизаруна — жалго гIицIго рукIин бихъана. Инжирилъул гъотIол тIанхазул гъабуна гъез жидерго къан-квачI бацизе рачел.

⁸ Гъогъомаб гури пуна — гъезда рагIана БетIергъан Аллагъ ахикъан вачIунев. ГъутIбузда нахъа рахчана гъел.

⁹ — Мун кив вугев? — ан ахIана БетIергъан Аллагъас инсанасде.

¹⁰ Гъес жаваб къуна:

— Дида рагIана мун ахикъан вачIунев. Дун гIицIго вугелъул хIинкъун, гъанив вахчана.

¹¹ Лъица дуда абураб мун гIицIго вугилан? — абун гъикъана БетIергъан Аллагъас. — Дица дуда кванагеян абун букIарааб гъотIодаса пихъ кванарабиш?

¹² Инсанас гъесие жаваб гъабуна:

— Дуца дие къурай ва дида аскIой тарай чIужугIадан гье-
чIиш? Гъель къуна дие гъеб гъотIодаса пихъ — дицаги кванана.

¹³ — Дуца гъабураб щиб? — ан гъикъана БетIергъян Алла-
гъас гъей чIужугIаданалда.

Гъель жаваб къуна:

— Борхъица гуккана дун, гъедин кванана дица гъеб.

¹⁴ Цинги БетIергъян Аллагъяс борхъида абуна:

— Дуца гъабуралъухъ нагIана дуе.

Жанавараздаги ва хIайваназдаги гъорль
цихIо мун букIина нагIанабатад.

Тюлабго гIумруялъ мун чахъалда хъуршила
ва хIур чИкIулеб хутIила.

¹⁵ Мунги чIужугIаданги цоцазе
тушбабильун гъарила дица,
тушманлъи букIина дур тIанчIаздаги
ва гъельул наслуялдаги гъоркъоб.

Гъальул васас дур бетIер чИнтила,
дуцаги гъесул хIатIил агъалда хIанчила.

¹⁶ Цинги БетIергъян Аллагъяс чIужугIаданалда абуна:

— Лъимадул хIара чIвараб мехалъ
гIазаб цИкIинабила дица дуе,
гIазаб-гIакъубаялда гъарила дуца лъимал.

Бугониги — росасда тIад ханлъи гъабизе бокъила дуе,
амма рос вукIина дур бетIергъанлъун.

¹⁷ Цинги БетIергъян Аллагъяс инсанасда абуна:

— Кванагеян дуда лъазабун букIарааб гъеб пихъ,
чIужугIаданалъухъ генеккун дуца кванайдал,
гъанже мун сабабльун гъаб
ракъалъеги нагIана къолеб буго дица,
гIазаб-гIакъуба бихъун щвела дуе ракъалдаса нигIматал.

¹⁸ Зазил хъархъалги рижила гъелда тIад дуе,
магъиль хурдул кванан хутIила мун,

¹⁹ ва гIетI бециIун гурони щвеларо дуе квинежо.

Ракъалдасан вижаров мун

ракъалде тIадвуссина.

ХIурлъун вукIаравлъидал,
хIуралдеги сверила!

²⁰ Инсанас – Адамица* жиндирго лъадиялда цар ХIава** лъуна, ракъалда рижаралщиназул кIодолъун лъугындалха гей.

²¹ Къохъол гъабураб ретIел ретIана БетIергъан Аллагъяс инсанасдаги гъесул лъадудаги. ²² Цинги ТIадегIанав Аллагъяс абуна:

– Гъале инсанги лъутъун вugo нильеразул цояв Гадин: лъикиIьиги квшелъиги лъана гъесдаги. Доб чIаголъиялъул гъотIоде квер бегъун гъельулги пиҳъ босизе ва кваназе биччазе бегъуларо гъесда – гъевги хвел гъечIевлъун лъугынелъулха!

²³ Цинги БетIергъан Аллагъяс инсан Эдемалъул ахикъа къватIиве гъуна, жиндасан гъев вижараб ракъ IалтIизаби-зе. ²⁴ Инсанги къватIиве гъун, доба бакъбаккуда Эдемалъул ахикъ чIаголъиялъул гъотIохъе унеб нух цIунизе, кинабго рахъалде хъвагIулеб цIадул хвалченгун керувималги*** тана хъаравулзабильун.

❀ БетIер 4 ❀

Гъабилги Къабилги

¹ Адам жиндирго лъади ХIавада аскIов вегана. Гъелде лъимер ккана, Къабил**** абурав вас гъавуна. Гъель абуна:

– Дие БетIергъанасул кумекалдалъун инсан щвана, – ян.

² Хадув гъель гъавуна Къабилил вац Гъабил.

---

* 3:20 ЖугъутI мацIалда «Адам» абураб рагIул магIна буго «инсан» ва «инсаният».

** 3:20 «ХIава» ва «ГIумру» абуран рагIаби жугъутI мацIалда цоцазда рельльярал руго.

*** 3:24 Керувимал – Аллагъясул тахалда цере чIарал ункъ-ункъ куркъ-би ругел малаикзаби.

**** 4:1 «Къабил» ва «щварав» абуран рагIаби жугъутI мацIалда цо-цазда рельльярал руго.

Гъабилица гИ хъихъана, Къабилица хур бекъана.³ Цо зама-
наялдасан Къабилица БетIергъанасе хурул бачIиналдаса сайи-
гъят къуна.⁴ Гъабилицаги тIoцебе гъабураб къагIрил къарияб
гъанал кескал къурбанлъун къуна БетIергъанасе.⁵ Гъабилил
къурбан къабул гъабуна БетIергъанас, Къабилилаб – къабул
гъабичIo. Ццидаца къерхинабуна Къабилил гъумер.

⁶ БетIергъанас Къабилида гъикъана:

– Шай дур ццин баҳъараб?

Шай дур гъумер къерхараб?

⁷ Дуца лъикIльи гъабуни – гъелдаса рази вукIа,
дуца лъикIльи гъабичIони – мунағь буго дур нуцIихъ
баҳчун чIун.

Дудехун гъира-шавкъ буго гъеб мунағъалъул,
мунағъалъе ханлъун лъугъине ккода мун.

⁸ Къабилица жиндирго вац Гъабилида абуна хурире ри-
лълъайилан*. Гъел хурире ана. Гъенив Къабилица Гъабил
тIадречIЧIун чIван рехана.

⁹ – Дур вац Гъабил кив вугев? – ан гъикъана БетIергъанас.

– Дида лъаларо, – ян жаваб къуна Къабилица. – Дун
гъесда тIад тарав хъаравулиш?

¹⁰ – Дуца гъабун тараб жо щиб? – ан абуна БетIергъанас. –
Дур вацасул би буго ракъалде тIун – гъель диде ахIи балеб
буго.¹¹ НагIана насиблъана дуе: дурго вацасул бияль лъалъараб
ракъаль мугъ рехана гъанже дуде.¹² КигIан цИкIкIун дуца ракъ
хIалтIизабуниги, тIокIав хъихъиларо гъель мун. Гъанжеялдаса
хадув мун кисаго нахъе къотIила ва ракъалда тирулев хутIила.

¹³ – Дида баччизе кIолареб тамихI-жаза буго гъеб, – ан
абуна Къабилица.

¹⁴ Дуца ракъалдаса нахъе къотIидал,
дудаса вахчун чIела дун.

Нахъе къотIун ракъалда тирулев хутIарав дун
цеве ккарав чияс чIван рехилариш?

---

* ^{4:8} Къабилица Гъабилида абуран рагIаби жугъутI мацIальул текс-
талда хутIун гъечIo, гъел ратула некIсиял таржамабазда.

¹⁵ Гъебмехалда БетIергъанас абуна:

— ЧIваларо! Къабил чIварав чиясдаса анкьцIулго къисас босизе буго.

Цинги БетIергъанас Къабилида хасаб гIуж гъабуна данде ккарал гIадамаз гьев чIвангутIизе. ¹⁶ Къабил БетIергъанасда аскIоса нахъе ана ва Эдемалдаса бакъбаккудехун бугеб Нод улкаялда чIана.

¹⁷ Къабил жиндирго чIужуялда аскIов вегана, гъей къинай яхъана ва гъесие гъель гъавуна вас XIанок. Къабилица гъеб заманалда шагъар балеб букиIана — гъеб шагъаралдаги лъуна гъес жиндирго васасул цIар XIанок.

¹⁸ XIанокие гъавуна вас ГIирад, ГIирадие гъавуна MexIуяэл, MexIуяэлие гъавуна Метушаэл, Метушаэлие гъавуна Лемек. ¹⁹ Лемекица ячана кIиго лъади: цоялда цIар букиIана ГIада, цогидалда — Цилла. ²⁰ ГIадаца гъавуна вас Явал, гъесдасан лъугъана дол чадразухъ яшав гъабун боцIи хъихъулел гIадамал. ²¹ Гъесул вац Юбалидасан лъугъана лираялда ва щвантIихалда бакънал рачине лъалел чагIи. ²² Циллаца гъавуна вас Тубал-Къабил — мазгарул ва мааххул тIагIелал гъарулев устар. Тубал-Къабилил яц йикIана НагIама.

²³ Лемекица жиндирго лъудбзуда абуна:

— Дихъ гIенеккея нуж, ГIада ва Цилла!

Дица бицуунелъухъ ГIинтIаме, лъудби!

Бихъинчияс дун лъукъани, дица гьев чIавала,

ГитIинав васас къабуни, гьевги чIаван рехила!

²⁴ Къабил чIварасдаса къисас анкъго нухаль цIикIкIун босула,

Амма Лемек чIварасдаса къисас лъабкъоялда анцIила анкъго нухаль цIикIкIун босила!

²⁵ Адам нахъеги чIужуялда аскIов вегана. Гъель вас гъавуна ва гъесда цIарги Шис лъуна. Гъель абуна: «Къабилица чIиварав Гъабилил бакIалда Аллагъяс дие цоги лъимер къуна»*.

²⁶ Шисил вукIана Эношилан гъес цIар лъурав вас.

---

* 4:25 «Шис» ва «къуна» рагIаби жугъутI мацIалда цоцазда рельльярал руго.

Гъелдаса нахъе гIадамаз байbihьана БетIергъанасе гIи-
бадат гъабизе.

БетIер 5

Адамидаса баxъараb НуxIиде щвезегIан...

¹ Адамилги гъесул наслуяльулги къиса хъвараб тIехъ буго
гъаб.

Аллагъас инсан вижараб мехаль,
Аллагъасул сипаталда вижана Гъес гъев.

² Рижана бихъинчиги чIужугIаданти,
ва гъезда баркат лъуна.

Гъел рижараб мехаль,
гъезда цАрги «инсан» лъуна.

³ Адамица нусиялда лъеберго сон бараб мехаль, жинда
сипат-сурат рельъарав вас гъавуна гъесие. ⁴ Шис абуn лъуна
Адамица гъесда цАр. Шис гъавун хадувги Адамица дунялалда
бана миkyнусго сон. Гъесул рукIана цогидал васалги ясалги.

⁵ Кинабниги ичIнусиялда лъеберго сонги бап, Адам хвана.

⁶ Шисица нусиялда щуго сон бараб мехаль, гъесие гъа-
вуна вас Энош. ⁷ Энош гъавун хадубги Шисица дунялалда
бана миkyнусиялда анкъго сон. Гъесулги рукIана цогидал
vasалги ясалги. ⁸ Кинабниги ичIнусиялда анцIила кIого
сонги бап, Шис хвана.

⁹ Эношица ункъоялда анцIго сон бараб мехаль, гъесие
гъавуна вас Къенан. ¹⁰ Къенан гъавун хадубги Эношица
дунялалда бана миkyнусиялда анцIила щуго сон. Гъесул
рукIана цогидал vasалги ясалги. ¹¹ Кинабниги ичIнусиялда
щуго сонги бап, Энош хвана.

¹² Кенаница лъабкъоялда анцIго сон бараб мехаль, гъесие
гъавуна вас Магъалалеэл. ¹³ Магъалалеэл гъавун хадубги Къе-
наница дунялалда бана миkyнусиялда кIикъого сон. Гъесул
рукIана цогидал vasалги ясалги. ¹⁴ Кинабниги ичIнусиялда
анцIго сонги бап, Къенан хвана.

¹⁵ Магъалалеэлица лъабкъоялда щуго сон бараб мехаль, гъесие гъавуна вас Еред. ¹⁶ Еред гъавун хадубги Магъалалеэлица дуниялалда бана миkeyнусиялда лъеберго сон. Гъесул рукIана цогидал васалги ясалги. ¹⁷ Кинабники миkeyнусиялда ункъоялда анцIила щуго сонги бан, Магъалалеэл хвана.

¹⁸ Ередица нусиялда лъабкъоялда кIиго сон бараб мехаль, гъесие гъавуна вас Идрис. ¹⁹ Идрис гъавун хадубги Ередица дуниялалда бана миkeyнусго сон. Гъесул рукIана цогидал васалги ясалги. ²⁰ Кинабники ичIнусиялда лъабкъоялда кIиго сонги бан, Еред хвана.

²¹ Идрисица лъабкъоялда щуго сон бараб мехаль, гъесие гъавуна вас МетушелахI. ²² МетушелахI гъавун хадубги Идрисица дуниялалда бана лъабнусго сон. Аллагъасул нухдасан хъвадана гьев. Гъесул рукIана цогидал васалги ясалги. ²³ Кинабники лъабнусиялда лъабкъоялда щуго сон бана Идрисица. ²⁴ Аллагъасул нухдасан хъвадана гьев. Цинги гьев тIагIана, Аллагъас гьев жиндихъего вачана.

²⁵ МетушелахIица нусиялда ункъоялда анкъго сон бараб мехаль, гъесие гъавуна вас Лемек. ²⁶ Лемек гъавун хадубги МетушелахIица дуниялалда бана анкънусиялда ункъоялда кIиго сон. Гъесул рукIана цогидал васалги ясалги. ²⁷ Кинабники ичIнусиялда лъабкъоялда ичIго сонги бан, МетушелахI хвана.

²⁸ Лемекица нусиялда ункъоялда кIиго сон бараб мехаль, гъесие вас гъавуна. ²⁹ Васасда НухIilan цIарги лъун, гъес абуна: «Нилъер ишазулъ ва БетIергъанас нагIана къураб гъаб ракъалда гъарулел хIалтIабазуль нилъер рекIее хIалхъи лъутгъинабила гъас».

³⁰ НухI гъавун хадубги Лемекица дуниялалда бана щунусиялда ункъоялда анцIила щуго сон. Гъесул рукIана цогидал васалги ясалги. ³¹ Кинабники анкънусиялда лъабкъоялда анцIила анкъго сонги бан, Лемек хвана.

³² НухIица щунусго сон бараб мехаль, гъесие гъаруна влас: Сам, Хам ва Япас.

БетIер 6 „*Тупан*“

¹Дунялалда Гадамал гIемерлъулелго гIемерлъулел рукIана. Гъезие ясал гъарулен рукIана. ²Гадамил лъималаздасан лъуд-гъарал ясазул берцинлъи бихъун, зобалазул рухIаз гъел лъуд-бильун рачунел рукIана, рекIee Гура-гIурайги тIаса йишун.

³Цинги БетIергъанас абуна:

— Инсанасуль дир хIухъел-рухIабадияльго хутIуларо. Гъев вуго гъанал черх, гъединлъидал гъесул гIумруги нусиялда къого соналда къокълъизе ккола.

⁴Гъеб заманалдаги гъелдаса хадубги ракъалда тIад рукIана цIакъго чIахIиял, заливал Гадамал: зобалазул рухIал хъвадулел рукIиндалха Гадамил лъималазул ясазухъе. Гъездасан лъималги кколел рукIиндалха. Цебе заманалъул бахIарзал рукIана гъел, жидерго цIар машгъурлъизабуна гъез.

⁵Цинги БетIергъанасда бихъана ракъалда Гадамаз гъабулеб квшелъи гIемерлъун бугеблъи, гъезул киналго пикраби-къасдал гъоркъоса къотIичIого квшелъиялде унел ругеблъи. ⁶Ракъалда инсан вижиялдаса ракIбухIана. РекIекълъун ⁷гъес абуна:

— Дицаго рижарал киналго Гадамалги, гъездаго цадахъ хIайваналги, жанаваралги, хIанчИги ракъалдаса лъугIизарила дица. Дир ракIбухIана гъел рижиялдаса.

⁸ГицIого НухIидаса разиго вукIана БетIергъан.

⁹НухIил ва гъесул наслуялъул хIакъальтуль къиса.

Доб заманалъул Гадамазда гъоркъов ГицIого НухI вукIана Аллагъасда цeve вацIладав ва витIарав чи. Аллагъасул нухда хъвадулев вукIана гъев. ¹⁰НухIил вукIана лъабго вас: Сам, Хам ва Япас.

¹¹Аллагъасда бихъана дунял пасальун букIин, пасальиялъги зулмуялъги тIолабго ракъ цIун букIин.

¹²Аллагъасда бихъана дунял пасальун букIин, мекъаб-тIекъаб нухдасан киналго унел рукIин.

¹³ Цинги Аллагъас НуҳИида абуна:

— Ракъалда ругелцинал т҆агИниаизе бокъун буго дие: пасалъи-зулмуялъул цІезабун буго гъез дунял. Дица гъелги гъездаго цадахъ ракъги паналъизарила.

¹⁴ Амма дуца дуего гъабе гофер абураб цІулал гама ва жанисанги къватИисанги гъелда хъил баҳе. ¹⁵ Гъельул хала-лъиялда букИине ккола лъабнусто натI, гъеблъиялда — кИ-къоялда анцIго ва борхалъиялда — лъеберго натI. ¹⁶ Гамил рагIалъабаздаса цо натIица борхалъuledухъ тIoхги гъабе, хъибилалда нуцIаги гъабе. Гамида жанибги букИине биччантे тIoцебесебги, кИиабилебги ва лъабабилебги тIала.

¹⁷ Дицайин абуни, ракъ лъадаль тIерхъинабила ва зоба-лазда гъоркъ рухI бугебшинааб жоги тIагИниабила. Ракъалда ругелцинал хвезе ккола.

¹⁸ Амма дургун дица къотIи гъабила. Дурго васалгун, лъади-гун ва власул лъудбигун цадахъ мун гамида жаниве лъугына.

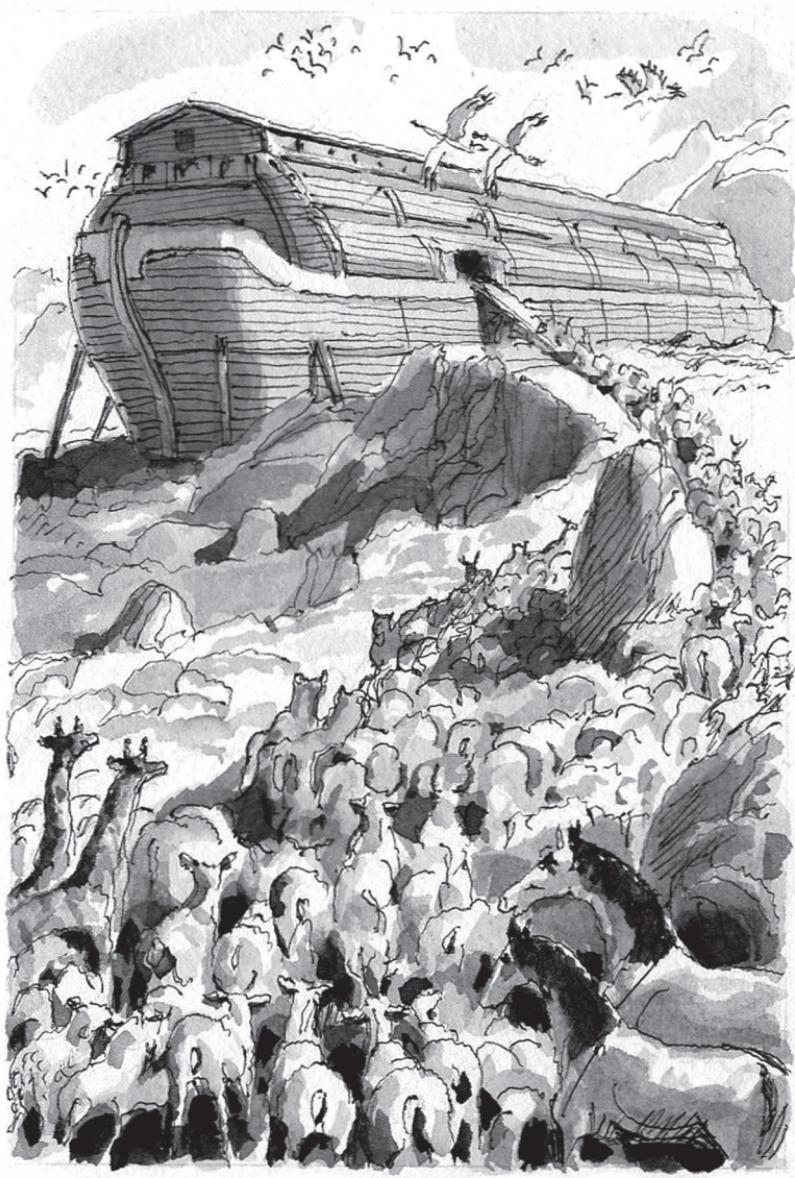
¹⁹ Дуца цадахъ бачина киналго рухIчIагоябциналъул цо бихъи-набги цо цУябги. Дуда цадахъ чаго хутIизе руго гъел. ²⁰ Щибаб хIинчI-гъедуялъул, щибаб хIайваналъул ва ракъалдасан шу-рулелцинал жалазулги кИ-кИияб лъугынабе дудаго цадахъ гамида жанибе, гъел чаго хутIизе. ²¹ БатIи-батIияб кванил нигIматалги росе цадахъ, дуеги гъезиеги Полеб къадаралда.

²² Гъедин Аллагъас амру гъабуншинааб тIубазабуна НуҳИица.

БетIер 7

¹ БетIергъанас НуҳИида абуна:

— Дурго хъизан-лъималги рабун, гамида жаниве лъугъя. Дида бихъуле буго гъаб наслуялда гъоркъов дида цеве вацIцIадав чи цохIо мун вугебльи. ² Дуца цадахъ баче гъан хIалалал хIайваназул киналго тайпабаздаса анкъго бихъи-набги анкъго цУябги, гъан хIарамал хIайваназул киналго тайпабаздасаги кИиго бихъинабги кИиго цУябги ³ва зобалаз-да роржанхъулел хIанчIаздасаги анкъго бихъинабги анкъго цУябги. Гъезул наслу ракъалда хутIизе ккола.

⁴Анкъго къоялдасан дица ракъалде цIад рештIинабила –
кIикъого сордо-къояль къотIичIого базе буго гъеб цIад. Ва
дицаго ракъалда рижаралцинал тIагIинарила дица дунялалдаса.

⁵Гъедин БетIергъанас амру гъабунцинаб тIубазабуна НухIица.

⁶ НухIица анлънусго сон бараб мехаль, лъадаца бацана
ракъ. ⁷Жиндирго васалгун, лъадигун ва власул лъудбигун
цадахъ гамида жаниве лъугъун вахчана гъев тIупаналдаса.

⁸ РацIцIадалги хъубалги хIайваназул, гъединго хIанчIазул
ва ракъалда букиарашибцинаб рухIЧIагольияльул ⁹бихъинаби-
ги цIуябги – кIи-кIи рекъон бачIана гъесда аскIобе гамиде,
Аллагъас амру гъабун букиарараб куцаль.

¹⁰ Анкъго къо ана, ва ракъ лъадаца бацана.

¹¹ НухIил Гумруялъул анлънусабилеб сональ, гъеб
лъагIалил кIиабилеб моцIаль, гъеб моцIорол
анцIила анкъабилеб къояль –

кIудияб тIупаналъул къояль – ракъалда чIахIиял
иццал раккизаруна,

зобалазул рагъаби кIал-кIалачIван рачIана,

¹² ракъалде цингиги чвахана цIадал
кIикъого сордояль, кIикъого къояль.

¹³ Гъеб къояль НухI жиндирго васал Самида, Хамида
ва Япасида цадахъ, лъадуда ва лъабавго власул лъудбузда
цадахъ, гамида жаниве лъугъана. ¹⁴ Гъесда цадахъ гъенире
лъугъана жанаваразул ва хIайваназул щибаб тайпа, ракъал-
дасан шурулел жалазул щибаб тайпа, киналго хIанчIазул
ва роржунел жалазул щибаб тайпа. ¹⁵⁻¹⁶ НухIида Аллагъас
амру гъабун букиарараб куцаль, киналго гъел тайпаби гъесда
аскIоре гамида жанире кIи-кIиккун рачIана рухIбуугебщи-
налъул бихъинабги цIуябги.

Цингиги Аллагъас НухIида хадуб гамил нуцIа къана.

¹⁷ КIикъого къояль гъоркъоса къотIичIо тIупан. ТIаде
букиарараб лъадаца гама кодохъ босана ва гъеб лъедон ана.

¹⁸ Лъим эхеде бахунебго бахунеб букиана, ракъ лъадалье
тиерхъунеб букиана. Гамаги лъедон унеб букиана. ¹⁹ Гъедин
лъим эхеде бахана, зобалда гъоркъ ругел бишунго рорхатал

мугIрул гъорлъе щинкIизегIан. ²⁰ Гъездасаги анцIила щуго натIаль эхеде бахана лъим, ва мугIрулги лъадалъе тIерхъана.

²¹ Гъебмехалда ракъалда чIаго букиарабщина б хвана: хIан-чIиги, хIайваналги, ракъалдасан шурулел жалги ва киналго гIадамалги. ²² МагIарзухъан хIухъел цIалелщинал – ракъадал-лъиялда рукIаралщинал – панальана. ²³ Киналго ракъалда рукIаралщинал гIадамалги, хIайваналги, цогидал рухIчIаго-лъабиги – кина-щиналго ракъалдаса тIагIана. ЧIаго хутIана ПицIго НуxIги ва гъесда цадахъ гамида жанир рукIаралги.

²⁴ Нусиялда кIикъоялда анцIго къояль гъоркъоса къотИ-чио тIупан.

❸ БетIер 8 , ў

¹ Цинги Аллагъасда ракIалде щвана НуxIги ва НуxИда цадахъ гамида рукIарал рукъалъул хIайваналги гIалхул жанаварлиги. Аллагъас ракъалде гъури битIана, ва лъим нахъе къана.

² ТIупаналъул иццалги къун ана,
зобалазул рагъабиги къан ана,
циадги къотIана.

³ Цинги лъим дагъа-дагъабкун ракъалдаса нахъе ине лъугъана.

Нусиялда кIикъоялда анцIабилеб къояль лъим гIодобе ккезе байбихъана. ⁴ Анкъабилеб моцIалъул анцIила ан-къабилеб къояль гама Арапаталъул цо тIогъалда аскIоб чIана. ⁵ ЛъагIалил анцIабилеб моцI байбихъилалде, лъим дагъа-дагъабкун нахъе унеб букIана. АнцIабилеб моцI-рол тIоцебесеб къояль мугIрузул тIогъал рихъизе лъугъана.

⁶ Гъелдаса хадубги кIикъого къо ана. Жинцаго гъабураб гордуги рагъун, ⁷ НуxИца чIегIергъедо къватIибе биччана. Цин ун, цинги тIад буссун, боржанхъулеб букIана гъеб ракъ бакъазегIан.

⁸ Гъелдаго хадуб миккиги къватIибе биччана НуxИца, ракъалдаса лъим лъугIун бугищали лъазе. ⁹ Амма миккиялда рештIине бакI батичIо, ва гъеб тIадбуссун бачIана, жеги

тҮолабго ракъ лъадаль тҮерхъун батидал. КъватИibe квер бегъун гамида жанибе бачана НуХица микки.¹⁰ Анкъго къоялдасан нахъеги къватИibe биччана гъес микки.¹¹ Къасиялдехун гъеб тҮадбуссун бачИана. Гъале гъель кIалдиб ккун буго зайдуналъул гъотЮл тҮамах. Цинги НуХида бичИЧана ракъалдаса лъим лъугIун букИин.¹² Анкъгоги къояль яхI гъабун, нахъеги боржи-не биччана гъес микки, — гъеб тЮкIаб тҮадбуссун бачИинчЮ.

¹³ НуХил гIумруялъул анлънусиялда цоабилеб соналъ, лъа-Палил тЮцебесеб моцIальул тЮцебесеб къояль, гама рагъарааб мехаль, НуХида бихъана лъим ракъалдаса нахъе ун букИин.

¹⁴ КIиабилеб моцIальул анкъабилеб къояль, ракъ тÜубанго бакъвараб мехаль,¹⁵ Аллагъас НуХида абуна:

¹⁶ — Дурго лъадиги, васалги, васазул лъудбиги рачун, гами-даса къватИиве лъугъа.¹⁷ КъватИibe баче кинабго чIагоябщи-набги: хIанчИиги, хIайваналги, ракъалдасан шурулел жалги. Биччанте гъез ракъ цIезабизе, биччанте гъезул тIинчI-къед цIикIкИине ва жалгоги гIемерлъизе.

¹⁸ Цинги НуХI васалгун, лъадигун ва васазул лъудбигун ца-дахъ гамидаса къватИиве лъугъана,¹⁹ гъездаго хадур жанаварал, ракъалдасан шурулел жал ва хIанчИи — ракъалда рукIанцинал кинаалго тайпаби — цоялда хадур цоял къватИире раҳъана.

²⁰ НуХица бана БетIергъанасе къурбаналъе бакI, кинаалго тайпабазул гъан хIалалал хIайваназдасанги хIанчIаздасанги цо-цо тÜубанго бухIун къурбан гъабуна.²¹ Къурбаналъе рухIа-рал хIайваназул ва хIанчIазул ракI хIайран гъабулеб гъуниаб маxIги сунтIулаго, БетIергъанас жиндаго абуна:

— ГIадамал сабаблъун ракъалъе нагIана къеларо дица тЮкIаб. ГIолохъанлъудасаго гъезул пикраби квешльиялде руссарал ругониги, кинабго чIагоябшинаб тЮкIаб тIагIина-билиаро дица.²² Дуниял паналъичЮго бугебгIан заманалда гъоркъоса къотIиларо:

рекъиги лъильги,
цIоройги хинльги,
рииги хаселги,
къоги сордоги.

БетIер 9 „“

Аллагъас НухIие гъабураб къотIи

¹ НухIидаги гъесул васаздаги баркат лъун, Аллагъас абуна:

— ТинчI-къед цИкIи наинабун, Гемерльизабун, гъаб ракъ цIезабе нужеца. ² Ракъалда ругел киналго жанаварал, зобалаз-дасан роржанхъулел киналго хIанчIи, киналго ракъалдасан штурел жал, ралъадазда ругел киналго ччугIби нужедаса хIинкъизе ва нужеда цере сородизе риччантэ: гъел нужер ихтияралде къун руго. ³ Цебе нужее квание хер-ЧахIалъул Гурччинлъи къун букIараб Гадин, киналго хIайваналги ну-жее квание къолел руго Дица. ⁴ Амма жеги би гъорль бугеб гъан кванаге, — бидулъ буго гъельул чIаголъи.

⁵ Цинги нужер бидухъ — нужехъа Гумру баҳъаралъухъ — Дицаги рецIел босила гъеб би Годобе тIуралъухъ — гъеб жа-навар букIаниги, яги жиндирго вац чIварав инсан вукIаниги.

⁶ Инсанасул би Годобе тIуни,
бидуласул биги цогидас Годобе тIела.

Инсан вижун вугельулха Аллагъасул сураталда!

⁷ Лъимал цИкIинарун, Гемерльизарун, гъаб ракъ цIезабе нужеца.

⁸ Аллагъас НухIидаги гъесул васаздаги абуна:

⁹⁻¹⁰ — Дица нужее ва нужедаса лъугъине бугеб наслуялъе, ва гамидаса къватIибе лъугъанцинааб рухIЧагольиялье: хIанчIазе, хIайваназе ва жанаваразе — дуниялалъул кинал-го хIайваназе — къотIи гъабулеб буго. ¹¹ Нужее дица къотIи гъабулеб буго:

гъанжеялдаса хадуб тIупаналъул лъадаль гъанкъун,
тIолабго чIагоябцинааб хвезе гъечIo,
тIокIаб киданиги тIупаналь ракъ чIунтизабиларо.

¹² Аллагъас абуна:

— Киналго наслабазе абадиялъего дица нужее ва кинаб-го чIагоябцинальеги гъабулеб бугеб къотIиялъул Галамат гъале нужее: ¹³ Дица накIазда гъоркъоб бана чIорбутIалъул

бути – нур. Гьеб букине буго дида ва толабго галамалда гъоркъоб ккараб къотилялъул галамат.

¹⁴ Ракъалда таддица накиал данде рактарун, гъезда гъоркъоб нур лъугъанцинахъе ¹⁵ дида ракталде щвела нужее ва толабго чагоябцинальеги гъабураб дирго къоти, – толабго чагоябцинаб паналъулеб тупанги букине гъечо цинги. ¹⁶ Накиазда гъоркъоб нур лъугъина – гъеб бихъарабго дида ракталде щвела дуниялалда кинабго чагоябцинальулгун гъабураб дирго абадияб къоти.

¹⁷ Аллагъас Нухида абуна:

– Гъеб буго дуниялалда бугеб толабго чагоябциналье дица гъабураб къотилялъул галамат.

Nухил васал

¹⁸ Гамидаса къватире лъугъана Нухил васал Сам, Хам ва Япас (Хам вуго Кенаганил эмен). ¹⁹ Лъабгоял рукана гъел, ва гъездасан лъугъана дуниялалъул киналго халкъал.

²⁰ Нухица ракъ халтанизабуна; гъев вукана тоцебе цибил Незабурав чи. ²¹ Чагъирги гъекъон, Нухи мехтана ва тад ре-тэлги гъечо чадиральув вегун вукана. ²² Гъедин гициго вихъана гъев Хамида (Кенаганил инсуда) ва чадиральуса къвативе вачиун гъес вацазда бицана. ²³ Гъемехалда Самицаги Япасицаги габаби мугъалде рехана ва нахъаса-нахъе ун, инсул чадиралда жанире лъугъана. Таде габа рехун бахчана гъез гъесул гицаб черх. Жалго дорехун руссун чиана гъел, гъединлъидал инсул гицильиги бихъичо. ²⁴ Нухи мхталидасаги макъидасаги вигъана, жиндирго гъитинав власас гъабураб жо лъан, ²⁵ гъес абуна:

– Кенагание нагана насиблъана!

Жиндирго вацазул лагъздерилги лагъльун вукана гъев!

²⁶ Цоги гъес абуна:

– Циоб гиатидав вуго Самица гибадат гъабулев
Бетиргъан Аллагъ!

Кенагиан вукана вацазул лагъльун.

²⁷ Биччанте Аллагъас цІкІкІнабизе Япасил
мулк-ракы!*

Япас вукІине виччанте Самил чадразухъ!
КенагІан вукІина Япасил лагъльун.

²⁸ Тіупаналдаса хадубги НухІица бана жеги лъабнусиялда
кІикъоялда анцІго сон. ²⁹ Кинабниги ичІнусиялда кІикъо-
ялда анцІго сон бараб мехаль НухІ хвана.

❖ БетІер 10 ,❖

Халкъал лъугъарааб күц

¹ Гъале НухІил васазул – Самил, Хамил, Япасил – ва
гъездасан лъугъарааб наслуяльулги къиса.

Тіупаналдаса хадуб Самие, Хамие ва Япасие лъимал гъаруна.

² Япасил васал:

Гомер, Магог, Мадай, Яван, Тубал, Мешек ва Тирас.

³ Гомерил васал:

Ашкеназ, Рипат ва Тогарма.

⁴ Яванил васал:

Элиша ва Таршиш, гъединго киттеялъул ва роданея-
лъул халкъал

⁵ (гъел чІана ралъдал рагІалда ругел ракъазда).

Гъединал рукІана гъезул ракъалги, тухумалги ва
къавмалги, ва гъезул щибалъул букІана
жиндирго мацІ.

⁶ Хамил васал:

Куш, Мисри, ПутI ва КенагІан.

⁷ Кушил васал: Себа, Хавила, Сабта, РагІама ва
Сабтека.

РагІамал васал:

Шеба ва Дедан.

* 9:27 «Япас» ва «цІкІкІн» рагІаби жугъутI мацІалда релъльярал руго.

⁸ Кушил вукІана вас Намруд – дуниялалда т҃оцевесев залим ⁹ва БетІергъанасдасан гъунар щварав лъикІав чанахъан. (Гъелдасан бачІараб буго: «БетІергъанасдасан гъунар щварав лъикІав чанахъан Намруд Гадин» абураб кициги.) ¹⁰ Т҃оцебе гъесул ханлъиялла гъоркъобе унаан Бабил, Урук ва Аккад; гъел киналго рукІана ШингІар улкаялда. ¹¹ Гъеб улкаялдаса гъев ана Ашшур улкаялде. Гъениб гъес рана Нинувия, РехІобот-Гир ва КалахI шагъарал, ¹² гъединго Нинувиялдаги КалахIалдаги гъоркъоб Ресен шагъарги (гъеб букІана тахшагъар).

¹³ Мисридасан лъугъана:

лудеял, гІанамеял, легъабеял, наптухІеял, патрусеял,

¹⁴ каслухІеял ва капториял (гъездасан лъугъана филистимал).

¹⁵ КенагІанидасан лъугъана: Сидон (т҃оцеве гъавурав вас) ва Хетт, ¹⁶ гъединго евусеял, амореал, гиргашеял, ¹⁷ хІивеял, Паркъеял, синеял, ¹⁸ арвадеял, цемареял ва хІаматеял.

Хадуб кенагІаназул къавмал киса-кирего т҃иригІана:
¹⁹ Сидоналдаса бахъараб Гарааралъул раЖъалдехун – Газаялде щvezегІан ва Содомалъул, Гоморраялъул, Адмаялъул ва Цебоимальул раЖъалдехун – ЛешагІалде щvezегІан – ракъал гъезухъ рукІана.

²⁰ Гъединал руго Хамил наслуялъул Гадамал, гъезул мацІал, ракъал, тухумал ва къавмал.

²¹ Самилги рукІана лъимал. Гъев ккода Япасил кІудияв вац ва Гieberil наслуялъул эмен.

²² Самил васал: Гелам, Ашшур, Арпакшад, Луд ва Арам.

²³ Арамил васал: Гуц, ХIул, Гетер ва Маш.

²⁴ Арпакшадил вас вукІана СалихI, СалихIил вас ккода Гieber. ²⁵ Гieberие гъавуна кІиго вас: гъеб заманалда ракъал рикъун рукІиндад цоясда цар лъуна Пелег*, цогидасда – ЙокътІан. ²⁶ ЙокътІанил васал рукІана: Алмодад, Шелеп, ХIацармавет, ЯрахI, ²⁷ Гъадорам, Узал, Дикъла, ²⁸ Гюбал, Абимаэл, Шеба, ²⁹ Опир, ХIавила ва Йовав.

---

* 10:25 «Пелег» ва «рикъизе» рагІаби жугъутI мацІалда рельльярал руго.

Гъел киналго руго ЙокътIанил васал, ³⁰ гъезул ракъалги руго Мешаялдаса бахъараб бакъбаккудехун Сепаралъул мугIрудзе щвездегIан.

³¹ Гъединал рукIана Самидасан лъугъарал наслаби, гъезул мацIал, ракъал, тухумал ва къавмал.

³² Гъединал буго НуxИил васазул хъизан-агълу ва гъезда-сан лъугъарал халкъазул цIаразул силсилаги (тIупаналдаса хадуб гъездасан лъугъана дуниялалъул халкъал).

❀ БетIер 11 ❀

Бабилалъул си

¹Доб заманаялда тIолабго дуниялалда букиана цого мацI, цого лугъат. ²Бакъбаккудасан рагЧун, Гадамал щвана Шин-Пар улкаялъул авлахъазде ва гъенир чIана.

³ – ХIарщул кирпичал гъарун, бакун цIагун, гъел режила нильеца, – ян абуна гъез цоцазда.

Цинги гъез байбихъана ганчIил бакIалда кирпич хIал-Тизабизе, къадае хIарщул бакIалдаги нефталъул пицI хIалтIизабизе.

⁴ – Зодиб цулеб сиги бугеб шагъар бала, – ян абуна Гадамаз. – Гъедин нильеца машгъурлъизабила нильерго цIар, ракъалда лъалкI хутIичIого дуниялалда рикъа-риххун ин-ЧIого рукIине.

⁵ БетIергъян Годове рештIана, Гадамаз тIадельун балеб бугеб шагъар ва си бихъизе. ⁶ Цинги БетIергъанас абуна:

– Халкъ цо буго, киназулго мацIги цо буго. Гъазул ишазул аваллъидалха гъаб. Сунда квер баниги – кинабго бажару-леб буго гъазухъя! ⁷ РачIа, гъезухъе ун, нижеца гъезул мацI хис-хисизабила, гъел цоцазда ричIичIого рукIине!

⁸ Цинги БетIергъанас гъел тIолабго дунялалда рикъ-ри-къун ритIана – гъедин жидерго шагъар бан лъугIизабизеги кIвечIо гъезда. ⁹(Гъединлъидал гъеб шагъаралда цIарги буго

Бабил* – БетIергъанас дуниялальул киналго Гадамазул мацI бикь-бикъун хис-хисизабуна гъениб ва гъениса Гадамалги ритIана Толабго ракъалъул батIи-батIиял бакIазде.)

Самидаса бахъараб Ибрамиде щвезегIан...

¹⁰ Гъале Самил ва гъесдасан лъугъараб наслуялъул хIакъалъуль къиса.

ТIупаналдаса хадуб кIиго лъагIел индал, Самица нусго сон бараб межалда, гъесие гъавуна вас Арпакшад. ¹¹Арпакшад гъавун хадубги Самица бана шунусго сон. Гъесул рукIана цогидал васалги ясалги.

¹²Арпакшадица лъебералда щуго сон бараб межалда, гъесие гъавуна вас СалихI. ¹³СалихI гъавун хадубги Арпакшадица бана ункънусиялда лъабго сон. Гъесул рукIана цогидал васалги ясалги.

¹⁴СалихIица лъеберго сон бараб межалда, гъесие гъавуна вас ГIебер. ¹⁵ГIебер гъавун хадубги СалихIица бана ункънусиялда лъабго сон. Гъесул рукIана цогидал васалги ясалги.

¹⁶ГIеберица лъебералда ункъю сон бараб межалда, гъесие гъавуна вас Пелег. ¹⁷Пелег гъавун хадубги ГIеберица бана ункънусиялда лъеберго сон. Гъесул рукIана цогидал васалги ясалги.

¹⁸Пелегица лъеберго сон бараб межалда, гъесие гъавуна вас РегIу. ¹⁹РегIу гъавун хадубги Пелегица бана кIинусиялда ичIго сон. Гъесул рукIана цогидал васалги ясалги.

²⁰РегIуца лъебералда кIиго сон бараб межалда, гъесие гъавуна вас Серуг. ²¹Серуг гъавун хадубги РегIуца бана кIинусиялда анкъю сон. Гъесул рукIана цогидал васалги ясалги.

²²Серугица лъеберго сон бараб межалда, гъесие гъавуна вас НахIор. ²³НахIор гъавун хадубги Серугица бана кIинусго сон. Гъесул рукIана цогидал васалги ясалги.

²⁴НахIорица къоло ичIго сон бараб межалда, гъесие гъавуна вас ТерахI. ²⁵ТерахI гъавун хадубги НахIорица бана

---

* ^{11:9} «Бабил» ва «хис-хисизабуна»рагIаби жугъутI мацIалда рельлья-
рал руго.

нусиялда анцИила ичИго сон. Гъесул рукIана цогидал васалги ясалги.

²⁶ ТерахIица лъабкъоялда анцИго сон бараб межалда, гъесие гъаруна васал Ибрам (Абрам), НахIор ва Гъаран.

²⁷ Гъале ТерахIил ва гъесдасан лъугъарал наслабазул къиса.

ТерахIие гъаруна васал Ибрам, НахIор ва Гъаран. Гъаранил вас вукIана ЛутI. ²⁸ Гъаран хвана эмен ТерахI чIаго вугеб межалдаго, жиндиригро ватIаналда – халдеязул Ур абулеб бакIалда. ²⁹ Ибрамицаги НахIорицаги руччаби рачана: Ибрамица ячана Сарай, НахIорица ячана Милка – Гъаранил яс. Гъаран ккода Милкалги Искалги эмен. ³⁰ Сарай йикIана лъимер гъабуларей Гадан.

³¹ Халдеязул Ур рехун тун, жиндиригро вас Ибрамги ва власасул вас (Гъаранил вас) ЛутIги вачун, нус Сарайги – Ибрамил лъадиги – ячун, ТерахI КенапIаналъул ракъалдехун ана. XIаран абулеб бакIалде щведал, гъенир чIана гъел. ³² Гъенив, кIинуси-ялда щуго соналъул Гумруялде вахараб межалда, ТерахI хвана.

❷ БетIер 12 , ❸

Ибрам авараглъун гъавуна

¹ БетIергъанас Ибрамида абуна:

– Дурго улкаги, Гагарльиги, инсул рукъги рехун тун, Дица бихъизабураб ракъалде а! ²Дудасан дица лъугъинаби-ла кIудияб халкъ, дуде баркат рештIинабила ва дур цIарги кIодо гъабила: дудалъун Гадамазе баркат щвела!

³ Дуда баркат лъегиян абурасда дицаги баркат лъела!

Дуе нагIана къурасе дицаги нагIана къела!

Дудалъун баркат щвела дуниялалъул киналго халкъазе!

⁴ Цинги Ибрам, БетIергъанасул амрюялда рекъон, сапараль вахъана. ЛутIги ана Ибрамида цадахъ. XIаран рехун тун араб межалда, Ибрамица бан букIана лъабкъоялда анцИила щуго сон. ⁵Гъес цадахъ рачана жиндиригро лъади Сарайги, вацасул

vas Лут^Iги, жиндаго дандельүн бүк^Iараб боц^Iи-бечельгиги ва Х^Iараналда гъес росарал лагъзалги. Гъел киналгоги рачун гъев Кенаг^Iаналде ана.

Кенаг^Iаналде вач^Iиндал, ⁶Ибрам ана Шекемалда аск^Iиоб бутеб Морэ абулеб миккил гъот^Iохъе щвезд^Iан. Доб заманалда гъеб ракъалда рук^Iана Кенаг^Iаналъул^I Гадамал. ⁷Амма Ибрамие загъирльун, Бет^Iергъанас абуна:

— Гъаб ракъ дица дур наслабазе къезе буго!

Цинги Ибрамица гъениб бана жиндие загъирльарав Бет^Iергъанасе къурбаналъе бак^I. ⁸Гъелдаса хадув гъев ана Бетелалдаса бакъбаккудехун ругел мут^Iрузде, гъенир чадралги ч^Iван^I Чана. Бетел бүк^Iана гъесдаса бакът^Iерхъудехун, Гай бүк^Iана — бакъбаккудехун. Цинги гъениб къурбаналъе бак^Iиги бана, Бет^Iергъанасе Гибадат гъабуна. ⁹Цинги Ибрам гъениса вахъун дагъя-дагъавккун Негебалъул^I раҳъалдехун почана.

Ибрам Мисриялде ана

¹⁰Улкаялда ракъи т^Iибит^Iана — цАкъ кутакаб ракъи бүк^Iана гъеб, гъединлъидал гъев ч^Iезе бак^I балагъун Мисриялдехун инеккана. ¹¹Мисриялде Гагарльяраб мехалда, гъес Сарайида абуна:

— Дида лъала мун цАкъ берцинай Гадан йигейльни. ¹²Мисриялъул^I Гадамазда йихъарайго бич^Iчи^Iила мун дир лъади йик^Iин, цинги гъез мун ч^Iаго тела, дун ч^Iивала! ¹³Дуца гъезда абе мун дир яц^I йигилан, гъебмехалда, мун сабаблъун, гъел дидехун лъик^I рук^Iина ва дун ч^Iивач^Iого тела!

¹⁴Ибрам Мисриялде щвана, ва Мисриялъул^I Гадамазда бихъана Сарайил берцинлъи-гъайбатлъи. ¹⁵Гъельухъ ралагъун, рагът^Iателаз пирг^Iавнасе беццана гъельул^I берцинлъи-гъайбатлъи. Цинги гъез Сарай пирг^Iавнасухъе к^Iалг^Iаялде ячун ана. ¹⁶Гъедин, Сарай сабаблъун Ибрамил иш лъик^Iильана: гъесие щвана Гиги Гачиги, бихъинх^Iамулги ц^Iух^Iамулги, лагъзалги гъараавашалги ва варанабиги. ¹⁷Амма Бет^Iергъанас пирг^Iавнасдеги гъесул^I Гагараздеги квешал унтаби решт^Iинаруна, Ибрамил лъади гъес жиндиего ячиндал. ¹⁸Пирг^Iавнас Ибрам т^Iаде ах^Iана ва гъесда абуна:

— Дуца дие гъабураб щиб? ¹⁹ Гъай дур лъади йикИн щай балъго гъабураб? Гъай яц йигилан щай абураб? Гъедин абидал гурищ дица гъай лъадильун ячарай!

— Гъале дур лъади, гъайги ячун, нахъе а! — ян абуна пир-Павнас.

²⁰ Цинги пирглавнас амру гъабуна лъадиги ячун, жиндирго боцИ-бечельигун Ибрам гъениса нахъе вачахъейилан.

❸ БетIер 13 ❹

Ибрамги ЛутIиги цоцаздаса ратIалъана

¹ Мисриялдаса тIадвуссун, нахъеги Негебалде ана Ибрам, жиндирго лъадигун ва кинабго боцИ-бечельигун цадахъ. Гъесда цадахъ ана ЛутIиги. ² Гъанже Ибрам цАкъ бечельун вукIана: гIемераб боцИиги, Парацги, меседги букIана гъесул. ³ Негебалдасаги дагъя-дагъавккун гочун, гьев тIадвуссана Бетелалде. Бетелалдаги Гаялдаги гъоркъоб цебе жиндирго чадир чIван букIарааб бакIалде, ⁴ кидаялиго цебе гъес, къурбаналъе бан букIарааб бакIалде вачIун, БетIергъанасе гIибадат гъабизе лъугъана.

⁵ Ибрамида цадахъ гочарав ЛутIилги рукIана жиндирго боцИиги жиндирго чадралги. ⁶ Гъанже кIиязего гъеб ракъ гIолеб букIинчио: боцИ-бечельни гIемерлъун, цадахъ чIезе бакI къварилъана гъезие. ⁷ Ибрамилги ЛутIилги гIухъбузул дагI-ба-рагIи кколеб букIана (доб заманалда гъеб ракъалда рукIана кенагIаналги периззяялги). ⁸ Цинги Ибрамица ЛутIида абуна:

— РачIа нильеца гъабилин нильеда гъоркъоб ва дурги дирги гIухъбузда гъоркъоб къал кколареб хIал: ниль гагарал чагIильдидалха! ⁹ Гъале кинабго ракъ дуда цебе буго — рачIа ниль ратIалъилин. Мун квегIиса ани, дун квараниса ина. Мун квараниса ани, дун квегIиса ина.

¹⁰ ЛутIида бихъана Иорданалъул Расалъи — тIубанго ЦогIа-ралде щvezегIан, БетIергъанасул ах Падаб, Мисриялъул ракъ Падаб лъалъазе лъим гъарзаяб ракъ бугебльи (гъеб букIана

жеги БетIергъанас Содомги Гоморраги чIунтизабилалде заман). ¹¹ЛутIица тIаса бишана Иорданалъул Расалъи ва бакъбаккудехун валагын ана. Гъедин рикъана гъезул нухал: ¹²Ибрам КенагIаналда чIана, ЛутI Расалъиялъул шагъаразда аскIове ана. Содомалда Гагарлъухъ гочарулев вукIана гъев. ¹³Содомалъул халкъ юакъ квешал Гадамал рукIана, БетIергъанасда цере Гемерал мунаргыл гъарулен рукIана гъез.

¹⁴ЛутIги Ибрамги ратIалъарааб мехалда, БетIергъанас Ибрамида абуна:

— Гъеб бакIалдасан бетIер борхун валагье мун шималалъул рахъалде ва къиблаялъул рахъалде. Мун валагье бакъбаккул рахъалде ва бакъIерхүл рахъалде. ¹⁵Гъеб дуда бихулеbшинаab ракъ дица абадиялъего дуеги дур наслабазеги къолеб буго. ¹⁶СалигIангги Гемерльизарила дица дур наслаби:

ракъалда салул къатIраби рикIине бажарулеb
бугони,

дур наслуялъул Гадамалги рикIине бажарила.

¹⁷Гъанже а мун, дица дуего къураб ракъалда тире, гъеблъухъеги халалъухъеги ун, хал гъабе гъельухъ.

¹⁸Цо бакIалдаса цоги бакIалде гочунаго, Ибрам щвана ХIеброналда Гагарлъухъ миккил гъутIби ругеб Мамре абулеb бакIалде ва гъенив чIана. Гъениб бана БетIергъанасе къурбаналъе бакIиги.

БетIер 14

Ибрамица ЛутI хасар гъавуна

¹Гъеб заманалда ШингIаралъул хан Амрапел, Элласаралъул хан Ариок, Геламалъул хан КедорлагIомер ва Гоималъул хан ТидIал ²рагъулел рукIана Содомалъул хан БерагIида, Гоморраялъул хан БиршагIида, Адмаялъул хан Шинабида, Цебоималъул хан Шемеберида ва БелагIалъул (ЦогIар) ханасдаги данде. ³Сиддималъул расалъиялде (Хвараб ралъад) киналго боялги ракIарун, доз гъазде гъужум гъабуна. ⁴АнцIила кIиго

сональ гъал рукІана КедорлагІомерил лагъльиялда гъоркъ. АнцІила лъабабилеб сональ дандечІей гъабизе байбихъана, ⁵ анцІила ункъабилеб соналъин абуни, жиндир раҳъккурал ханзабигун цадахъ КедорлагІомер гъазда тІаде кІанцІана. Гаштерот-Карнаималда доз щущазаруна репаимал, Гъамалда – зузеял, Шава-Къирятаймалда – эмэял ⁶ва мугІрузда бугеб гъазул Сегір улкаялда, Эл-Параналда гІагарлъухъ, ГицІаб авлахъалъул рагІалда – хІореялгы. ⁷Гъениса тІадсверун дол ракІана Эн-Мишпаталде (Къадеш) ва ХІацеон-Тамаралда Чарал гІамалекъазулги амореязулги ракъал раҳъана.

⁸Содомалъул ханги, Гоморраялъул ханги, Адмаялъул ханги, Цебоималъул ханги ва БелагІалъул (ЦогІар) ханги дозда данде раҳъана ва Сиддималъул расальялда дозда данде ⁹ – Геламалъул хан КедорлагІомерида, Гоималъул хан Тид-Налида, ШингІаралъул хан Амрапелида ва Элласаралъул хан Ариокида данде рагъде лъугъана. Ункъо хан вагъулов вукІана щугоясда данде. ¹⁰Сиддималъул расальялда рукІана тІабигИияб пицил шурал гіемерал гвендал. Содомалъул ва Гоморраялъул ханзабазул рагъухъаби лъутун нахъе къалаго гъел гвендазуль къан хутІана. Чаго хутІаралал мугІрузде лъутун ана. ¹¹Бергъенлъи босаразе давляялъе щвана Содомалъул ва Гоморраялъул тІолабго бечельи, тІолабго гъезул хазина-нахърател, ва гъел нахъе ана. ¹²Гъез цадахъ вачун ана Содомалда яшав гъабун вукІарав Ибрамил вацасул вас ЛутІги ва гъесул кинабго боцІи-бечельиги баҳъана.

¹³Чаго хутІараздасан цо чи вачІана Мамре-аморейил ми-ккил гъутІби ругеб бакІалда чун вукІарав Ибрам-жугъутІа-сухъе (Мамрел вацал Эшколилгун ва Гланерилгун Ибрамил букІана къотІи-къаялъулаб бухъен). ¹⁴Вацасул вас асирлъун вачунун вукІин лъайдал, Ибрамица данде ракІарана жиндирго гІадамал – гъарураб къоялдаса нахъего гъесул мулклъиялда вукІарав лъабнусиялда анцІила микъго рагъде вахъине ярагъунев чи, ва ЛутІ хвасар гъавизе чабхъад раҳъана. Даналда гІагарлъухъ ¹⁵сардиль гъес тушбаби сверун ккуна, гъел гъурана ва хутІаразда хадув лъугъана Дамаскалдаса шималалдехун

буgeb Хюбаялде щvezегIан. ¹⁶ Гъес тушбабазухъа бахъана дозул кинабго давла, гъесул боцIи-бечельигун, руччабигун ва асиrzабигун цадахъ ЛутIги нахъе вачана.

¹⁷ КедорлагIомерида ва гъесул рахъккурал ханзабазда тIад бергъенлъиги босун, Ибрам нахъвуссун вачIунеб заманалда, Шаве расалъиялде (Ханасул расальи) гъесда данчIавазе вачIана Содомалъул хан.

¹⁸ БетIергъян Аллагъасе гIибадат гъабулев кашиш – Салималъул хан Малкицедекъги вачIана чедги чагъирги босун. Цинги гъебги Ибрамихъе къун, дуда баркат лъегиян абуна:

¹⁹ Зобги ракъги бижарав

ТIадегIанав Аллагъасул баркат рештIаги Ибрамиде!

²⁰ Дур тушбаби дур хъатикье курав БетIергъян Аллагъ ТIадегIанав вуго!

Ибрамица Малкицедекъие къуна тIолабго давляялъул анцIил бутIа.

²¹ Содомалъул ханас Ибрамида абуна:

– Дир Гадамал нахъе къе, давла дуего те, – ян.

²² Ибрамица жаваб къуна:

– Зобги ракъги бижарав, Аллагъасда – дир БетIергъянасда – цере кверал ккун гъедулев вуго ²³ гъаб боцIи-бечельиялдасан щибниги – цо кун-кваргицин, хъитал рухьунеб ЧIологицин – дица диего босиларилан. Дица бечельизавунин Ибрамилан цо къояль дуца абизе бокъиларо. ²⁴ Дие щибниги хIажат гъечIо, дир Гадамаз кванараб жо хутIизегIан. Дида цадахъ чабхъад рахъун рукIарал Ганерица, Эшколица ва Мамреца босеян абе жидерго бутIа.

БетIер 15

Аллагъас Ибрамие къотIи гъабуна

¹ Гъелдаса хадуб илгъам лъугъун, ИбрамидарагIана БетIергъянас гъадин абулеб:

– Мун хIинкъуге, Ибрам,

Дун дуе хъалхъан вugo,
Дуе цIакъго кIудияб шапакъат щвела.

² Ибрамица абуна:

— Я дир Къудратав БетIергъан, щай дие дур шапакъаталги сайигъаталги, лъимерго лъугынчIого хвезе вугев чиясе? Дир ирсилав кcola гъав Дамаскалдаса ЭлигIезер.

³ Дуца дир наслу лъугынабичIельзул, дирго рукъялъул чи вукIина дир ирсилавлъунги! — ян абуна Ибрамица.

⁴ Цинги БетIергъанас гъадин абулеб раgана Ибрамида:

— Гьев дур ирсилавлъун вукIине гъечIo:
дурго хъоналдасан лъугына дуе ирсилав.

⁵ КъватIиве вачун, БетIергъанас Ибрамида абуна:

— Зодихъе валагыун цIавби рикIкIея:
гъел рикIкIине духъа бажариладай?

— Дур наслуялъул гIадамал гъедигIанги Немер рукIина! — ян абуна БетIергъанас.

⁶ Ибрам БетIергъанасда божана, гъединлъидал БетIергъанас гъевги жиндие ритIухъав чильун рикIкIана.

⁷ БетIергъанас Ибрамида абуна:

— Дун вugo, гъаб ракъ дур мулклъун дуе къезе, халдеязул Уралдаса мун гъаниве вачарав БетIергъан.

⁸ — Я дир Къудратав Аллаг! — ан абуна Ибрамица. — Гъаб ракъ хIакълъунго дир букIин ритIухъ гъабулеб гIаламат кибха бугеб?

⁹ Цинги БетIергъанас абуна:

— Лъабго лъагIараb гIакаги, лъабго лъагIараb цIцIеги, лъабго лъагIараb куйги гъанире дида цере раче; рохъил миккиги миккидул тIинчIги раче гъанире.

¹⁰ Гъел хIайваналги гъенире рачун, кIихIи къотIун, цояб ракъхъен цогидалда дандбитIухъе лъуна Ибрамица. Амма хIанчи кIихIи къотIичIo гъес. ¹¹ Чудкал роржун рачIана, амма Ибрамица гъел нахъе къотIана. ¹² Бакъ тIерхъунеб бу-кIана. Ибрам вигъунаредухъ къижун вукIана, хIинкъизарулеb кутакаб бецIльукъе ккана гъев.

¹³ БетIергъанас гъесда абуна:

— Дуда лъан букиа: ункънусго сональ дур наслуялъул гадамаз чияр ракъалда лагъльиялдаги зулмуялдаги гъоркъ яшав гъабизе буго.¹⁴ Амма гъел лагъльиялде ккезабураб халкъалье дица диван къотила: дур наслуялъул гадамалги гъениса нахъе ина — гемераб бечелъи босун ина гъез гъениса.

¹⁵ Мунги парахатго ина дурго умумузда асклове, хурмат-къадру бугеб херлъиялде вахиндал ина хабалъе.

¹⁶ Дудасан лъгъарааб наслуялъул ункъабилеб къер бачина тъанибе, амореязул мунагъазул гъир жеги букине кколеб роцаде баҳун гъечелъулха.

¹⁷ Бакъ төрхъана, бецилти рештана. Дол кийхи къотлаарал хайваназул гъанада гъоркъосан рачана төрччода реклаарал цадул кийидуца бацараб къено ва канлъуе ца бакараб чорто рагалда жемараб тил.

¹⁸ Гъеб къояль Бетлергъанас Ибралие къоти гъабуна:

— Дур наслуялъе Дица къолеб буго Мисриялъул гюралласа баҳъарааб кудияб Пурат гурухъе щвезеглан бугеб гъаб ракъ¹⁹ — кенеязул, къениззеязул, къадмонеязул,²⁰ халдеязул, периззеязул, репаимазул, амореязул, кенагланазул, гиргашеязул ва евусеязул толабго ракъ.

Бетлер 16

Исмагилги Гъажарги

¹ Ибралил лъади Сарае лъимер гъабулароан. Гъажарилан цлар бугей Мисриялласа гъараваш йикана гъельул.² Сарайица Ибраимида абуна:

— Бетлергъанас дие лъимер къолеб гъечло. Гай дир гъараваш яче — гъаль дие вас гъавизеги бегъула.

Ибрам Сарайихъ генекканы.³ Гъель гъесухъе куна жиндирго гъараваш — Мисриялласа Гъажар. Ибрам Кенагланалда чун анциго сон араб заман букана гъеб.⁴ Ибрам Гъажарида асклов вегана, гъельул ургыби лъимер ккана. Гъебги лъан,

жиндирго бетIергъаналда цеē гамалкIодолъун лъугъана Гъажар.

⁵ – Мун сабабльун дун басралъулей йиго, – ян абуна Сарайица Ибрамида. – Дица дирго гъараваш дуда аскIой егизе йитIана, гъанже лъимер ургыбе ккедал, гъель дие гамалкIодолъи гъабулеb буго. БетIергъанас диван къотIизе биччай нильее.

⁶ – Дурго гъараваш дур ихтияралда йиго, – ян абуна Ибрамица. – Дуего бокъараб гъабе.

Цинги Сарайица Гъажар къварид гъаюлей йикIана, ахирги гъелда аскIоса лъутун иналде ккезаюна гъей. ⁷ ГицIаб авлахъалда, Шуралде унеб нухда цо ищухъ БетIергъанасул малаикасда ятана Гъажар. ⁸ Гъес гъикъана:

– Я Сарайил гъараваш Гъажар, мун киса ячIуней йигей ва кие уней йигей? – абуn.

Гъель жаваб къуна:

– Дицо бетIергъан Сарайида аскIоса лъутун ячIуней йиго дун.

⁹ БетIергъанасул малаикас абуна:

– Дурго бетIергъаналда аскIое тIадийисса ва гъельие му-тигIльун чIа.

¹⁰ – Дица дур наслуялъул гадамал рикIкIун хIал кIола-ребгIан гемерльизе гъарила, – ян абуна малаикас.

¹¹ – Дица дур ургыби лъимер буго, – ян абуна БетIергъанасул малаикас. – Дуе вас гъавила. ИсмагIил* лъе дуца гъесда цIар, дуде бачIараб къварильиялъул раЖъаль дур гъаракъ БетIергъанасда рагIун бугелъул.

¹² – Галхул хIама гадав вас вукIина дур,

гъев киназдаго тIадельшила, киналго гъесдеги тIадельшила.

Ваазулгун къалда ина гъесул гумру.

¹³ Жиндехун кIалъарав гъев БетIергъанасда Гъажарица лъуна «Мун – Эл-Рои**» абураб цIар. Гъель абидал: «Дун иихъулев Аллагъ дида вихъана».

---

* 16:11 *ИсмагIил* – «Аллагъасда рагIулеб буго».

** 16:13 *Эл-Рои* – «Аллагъасда дун иихъула».

¹⁴(Гъединлъидал доб гъуялда цIар буго Беэр-ЛахIай-Рои. Гъеб буто Къадешалдаги Бередалдаги гъоркъоб.)

¹⁵Гъажарица Ибрахиме вас гъавуна. Гъажаридасан жиндие лъуѓарав гъев васасда цIар ИсмагIил лъуна Ибрахица. ¹⁶Гъеб заманалда Ибрагимица бан букина ункъоялда анлъго сон.

БетIер 17

КъотIиялъул гIalamатлъун букина сунат

¹Ибрахица ункъоялда анцила ичIо сон бараб мехалда, илгъам гъабун, БетIергъанас гъесда абуна:

— Дун вуго Сундуего ХIалкIолев Аллагь. Дир нухда хъваде, витIун хъваде! ²Дица дуе къотIи гъабила ва дуе гIемерал наслабиги сайгъят гъарулен руго.

³Ибрам гъенив кIалагъоркье речIана, цинги Аллагъас абуна:

⁴— Дица дуе къотIи гъабулеб буго: мун вукина гIемерал халкъазул эменлъун. ⁵Дуда цIарги Ибрам букинаро, Ибрагим* букина, Дица мун гIемерал халкъазул эменлъун гъавидал.

⁶ГIемерлъизабила дица дур наслу:

дудасан лъгъина тIубарал халкъял,
дур наслу букIина ханзабильунги!

⁷Дица дуеги ва дур рукIинесел наслабазеги къотIи гъабила. Дур наслуялъул щиbab къеральеги абадияб къотIи букина гъеб: Дун вукина дур Аллагъльун ва дур наслабазул Аллагъльун. ⁸Дица дуе ва дур наслабазе къезе буго мун гъанже апараглъун вугеб гъаб ракь — КенагIаналъул тIолабго ракь абадияб мулкъун къезе буго дица гъезие ва дун гъезул Аллагъльун вукина.

⁹Аллагъас Ибрагимида абуна:

— Дуцаги тIубазабе Дије гъабураб къотIи, дудаса хадуб дур наслуялъул щиbab къеральги тIубазабе. ¹⁰Гъаб къотIи

* ^{17:5} Ибрагим — «гIемерал халкъазул эмен».

тӮбазабе – биччанте дур киналго наслабазги гъеб тӮбазабизе: нужер киналго бихыназул сунат гъабизе ккола,¹¹ Дие гъабураб къотИялъул Паламатлъун букИне гъабе гъеб сунат.

¹² Нужер чан къер лъугъаниги, нужее гъавуравшинав васасе гъавун микъабилеб къояль сунат гъабизе тPadab буго. Дур рокъов гъавуравги, дур хъоналдасан лъугъинчIев,amma цогидазухъа вичун восаравги батIалъи гъечIого – гъев кИиявгоги – ¹³ рокъов гъавуравги вичун восаравги – чара гъечIого сунат гъабурав вукИне ккола. Гъедин диргун гъабураб къотИялъул, абадияб къотИялъул мутгъру-Паламат букИна гъезул черхалда. ¹⁴ Сунат гъабичIевшинав – Павраталъул рагIал къотIун рехи-Чевшинав бихынчи жиндирго халкъалдаса ватIалъизавизе вуго, – диргун гъабураб къотИ гъес хvezабуралъухъ.

¹⁵ Цоги гъадин абуна Аллагъас Ибрагымнида:

– Гъанжеялдаса нахъе дур лъадиялда цар Сарай гуреб, Саррат букИне буго*.

¹⁶ Гъелда баркат лъун,

дица дуе къелевха гъелдасан лъугъарав вас.

Гъелда баркат лъун,

гъелдаса лъугъинарила тӮбарал халкъал.

Ва гъельул наслуялъул тPadамал ханзабильун рукИна.

¹⁷ Ибрагым кIалагъоркье речIчана,amma жанисанго гъельул пикру гъабун, вельянхъана гъев, нустго сон барав херав чиясдаса лъимер лъугъунебишилан, ункъоялда анцIго сон барай Сарратица лъимер гъабулемишилан.

¹⁸ Цинги гъес Аллагъасда гъарана:

– ИсмагIилидагIаги лъегиха дур баркат!

¹⁹ Аллагъас абуна:

– Дур лъади Сарратица вас гъавила, дуца гъесие ИсхIакъ абуn царги къела. Дица гъесиеги гъесул наслабазеги къотИ гъабила – абадияб къотИ гъабила.

²⁰ ИсмагIилил рахъалъ дур гъариги Дица къабул гъабуна: гъесда баркат лъела дица, гъесул наслуги тIинчI-къед

---

* 17:15 *Cappat* – «бика».

Пемерабльун лъугынабила, гьесие глемерал наслаби сайгъят гъарила. АнцИла кИго цевехъан вахъина ИсмагИлидасан: кИудияб халкъалъул эменлъун лъугына гьев.

²¹Амма къотИ Дица гъабила цо лъагIалидасан гъабго заманалда Сарратица дуе гъавизе вугев ИсхIакъие.

²²Ибрагьимида гъединги абуn, Аллагъ гъесда ас^кIоса лъове ана.

²³Гъебго къоялъ Паврatalъул рагIал къотIун жиндирго вас ИсмагИлиеги, жиндасан лъугъарал киналго бихъиназеги, ричун росарал киналго лагъзадериеги – къавуль ругелцинал киналго бихъиназе – сунат гъабуна Ибрагьимица. Аллагъас жиндие амру гъабунцинаb тIубазабуна гъес. ²⁴Ибрагьимица ункъоялда анцИла ичIго сон буn букIана жиндиего сунат гъабураб заманалда. ²⁵Гъесул вас ИсмагИлиил букIана анцИла лъабго сон. ²⁶ЦохIo къоялъ сунат гъабуна Ибрагьимиеги, гъесул вас ИсмагИлиеги, ²⁷Ибрагьимиил къавуль рукIаралцинал бихъиназеги – гъесдасан лъугъараb хъизамалъул васазеги, гъединго цогидал къавмаздаса ричун росарал лагъзадериеги.

❖ БетIер 18 ❖

Лъабго гъобол

¹Бакъ гъелегъараб къалъул Пужалда Мамрел миккил гъутIби ругеб бакIалда жиндирго чадиралъул рагъдухъ гIодов чIун вукIарав Ибрагьимихъе вачIана БетIергъан. ²⁻³БетIер борхун валагъидал, Ибрагьимида вихъана лъабго чи. Гъезда данде вортун, ракъалда кIал цвизегIан гIодовеги къулун, гъес абуна:

– Я бетIерчIахъад, гурхIа дида! Дур лагъасда рештIинчIого унге. ⁴Нужер xIатIал чуризе лъимги xIадурила. Гъаб гъотIода гъоркъ xIухъахъизе чIа, ⁵дица нужее чедги къела, сапаралда нужер xIал дагъльчиgого букIине. Нужер лагълъун кколев дида тIаде рагIунлъидалха нуж ругел.

– ЛъикI буго, – ян абуна гъез гъесда. – Дуца абухъе гъабе.

⁶Чадиралда жаниве векерун ун, Ибрагьимица Сарратида абуна:

— Хехго гъанже къали-рикъи бишунго лъикIаб ханждалги буцун, чед беже.

⁷Цинги гьев векерана жиндирго рехъед букIараб бакIалде, тIаса бишун къарияб бечеги бачун, лагъасда лъазабуна, хехго гъебги хъун, гъан хIадуреян. ⁸Ибрагьимица живго лъугун гъалбадерида цебе лъуна тIорахъги, рахъги, бачил гъанги, ва гъел кванан рахъинегIан гъотIода гъоркъ вахъун Чана.

⁹— Дур лъади Саррат кий йигей? — ян гыкъана гъез Ибрагьимида.

— Гъаний чадиральуй йиго, — ян жаваб къуна гъес.

⁽— ИчIго моцIидасан тIадвуссина дун гъаниве, — ян абуна гъоболас. — Гъебмехалда дур лъади Сарратил вас вукIине вуго.

Чадиральул кIалтIа, гъесда нахъя Чун, генеккун йикIана Саррат. ¹¹ Гъел кIиялго — Ибрагьимги Сарратги — рукIана церего гIолохъанльялдаса арал, херал чагIи. Руччабазул хIайиз бачIинги къотIун букIана Сарратил. ¹² Жийго жиндиего ельянхъилаго, гъель пикру гъабуна: «Доб заман тIаса ана дидаса, бусадул лазаталги лъуIана, дир бетIергъанчиги херлъун вуго», — ян. ¹³Амма БетIергъанас Ибрагьимида абуна:

— Щай дур лъади ельянхъулей йигей, жинца, херай тIадамалъ, лъимер кин гъабулебилан? ¹⁴ БетIергъанасда хIалкIолареб жо бугебиш? Дица абураб заманалда, ичIго моцIидасан, тIадвуссина Дун духъе, гъебмехалда Сарратил вас вукIине вуго.

¹⁵— Дун ельянхъичIо, — ян гъереси бицана хIинкъарай Сарратица.

— Гъереси бицунге, — ян абуна гъес гъелда. — Мун ельянхъана.

Содомалда гурхIайилан гъардана Ибрагьим

¹⁶Жидерго нухда ине тIаде рахъана гъел гIадамал. Цинги гъоре расальуде, Содомалъул рахъалдехун ралагъун ана. Ибрагьим гъел тIоритIизе вахъараб мехалда, ¹⁷БетIергъанас абуна:

— Дида ракІалда бугеб жо Ибрагьимидаса бальго гъабилищдица? ¹⁸Ибрагьимидасан лъугъине бугельулха цІакъго кІудиябва гучаб халкъ. Дуниялалъул киналго къавмазе баркатлъун лъугъине вугельулха Ибрагьим. ¹⁹БетІергъанасул нухдасан айилан — ритІухъго ва хІалалго хъвадейилан жиндирго лъималазеги ва жиндасан лъугъарал наслабазеги васият гъабизе тІаса вищана дица Ибрагьим. Гъебмехалда Дица — БетІергъанас т'убазабила Ибрагьимие рагІи къун буکІарашибинаб.

²⁰⁻²¹ — Цинги БетІергъанас абуна:

— Содомалъул ва Гоморраялъул г'адамазул хІакъалъуль кутакаб гъаракъ рагІулеб буго дида, чІахІиял мунағъал гъарулел ругилан гъезда г'айиб Ч'ван. Гъенир ругелал киналго мунағъалькуье ккун рутишали хал гъабизе гъезухъе рештІина дун. Киналго ратичІого рукІинеги бегъулагури? Гъельул хал гъабила.

²²Содомалъул рахъалдехун сверун ана гъел чагІи. БетІергъанасда цeve چовухъе хутІана Ибрагьим. ²³Цинги, гъесда аск'ювег'ан ун, Ибрагьимица абуна:

— Квешлъи гъабулезда цадахъго вализабиги паналъизарилелищха дуца? ²⁴Нагагъ гъеб шагъаралда ватани кІикъоялда анц'го вали, гъев кІикъоялда анц'гоясе г'олог'аги гурх'ел-ц'юб гъабич'его, гъеб шагъар пасальизабилебищха дуца? ²⁵Гъединаб жо дуца гъабуларельулх! Квешлъи гъабулезда цадахъ вализабиги паналъизариларо, ритІараздеги т'екъаздеги цого жаза рештІинабиларо. Гъединаб жо буک'ине рес гъеч'о! Т'олабго дуниялалъул диванчияс ритІухъаб диван къотІиларищха?

²⁶ Цинги БетІергъанас жаваб къуна:

— Содомалда дида кІикъоялда анц'го вали ватани, гъезие Пого дун гъеб шагъаралда гурх'ила.

²⁷ Гъебмехалда нахъеги Ибрагьимица абуна:

— Дун дуда цeve зарра вуго, х'ур вуго, бугониги дир Къудратасдехун вуссун абиже х'инкъиларо: ²⁸кІикъоялда анц'го г'езе щуго камурав вали гъенив ватани, гъев щугояв камунилан дуца т'убараб шагъар пасальизабилебищха?

Цинги БетIергъанас абуна:

— КIикъоялда щуго вали гъенив ватани, дица гъеб пасалъизабиларо.

²⁹ Ибрагьимица нахъеги гъикъана:

— Нагагъ кIикъого гурони вали гъенив ватичIони?

Цинги БетIергъанас жаваб къуна:

— КIикъого ватаниги, пасалъизабиларо дица гъеб.

³⁰ Ибрагьимица абуна:

— Дица абуралда ццин бахъунгеха дир Къудратасул: нагагъ гъенив лъберго гурони вали ватичIони?

Цинги БетIергъанас жаваб къуна:

— Гъенив лъберго вали ватани, гъеб шагъаралда дун турхIила.

³¹ Ибрагьимица абуна:

— Дир Къудратасда гъикъизе хIинкъулев гъечIо: гъенив къого гурони вали ватичIони?

Цинги БетIергъанас жаваб къуна:

— Къогоясе Пологи турхIила.

³² Ибрагьимица абуна:

— Дир Къудратасул ццин бахъунгеха — ахирисеб суал къолеб бугин: гъенив анцIо гурони вали ватичIони?

Цинги БетIергъанас жаваб къуна:

— АнцIо ясе Пологи турхIила.

³³ Гъединги абуң, БетIергъан гъесда аскIоса ана. Ибрагьимги рокъове тIадвуссанана.

БетIер 19 , 3

Содомги Гоморраги паналъизабуна

¹⁻² КIиго малаик вачIана Содомалде. МаркIачIубер рукIкIунеб букIана. Шагъаралъул кавудахъ годекIанив Подов чIун вукIана ЛутI. Нухлулал рихъидал, тIаде ваҳъун гъезда данде ана гъев ва, Подоб бетIер цвизегIан суждаги гъабун, абуна:

— Рилълья, бетIерчIахъаял, дир бакIалде. ЛъикIаб гьоболлти гъабила. ХIатIалги чурун, гъаниб сордоги бан, радал ине бегыла нужерго нухда.

— Рилъльинаро, — ян абуна гъез. — Гъанир къотIнорго чIун лъикI ниж къаси.

³Амма ЛутI тIаса вичIичIельул, гъел разилъана. Гъес гъел жиндирго рокъоре рачана, гьоболлти гъабуна — панкъалги режун, кваназаруна. ⁴Гъел бусада регун рахъиналдего, шагъаралъул Гадамаз — Содомалъул киналго бихыназ, Гисиназги чIахIиязги, — ункъабго рахъалдасан сверун ккуна ЛутIил рукъ.

⁵— Духъе сурдо базе рачIарал Гадамал кир ругел? — абуn ахIдана гъел. — Гъанире нижехъе къе гъел, гъездасан нижеча бусадул лазат босизе!

“ЛутI рагъде вачIана, жиндаго хадуб нуцIаги къан, ⁷абуна:

— Те, вацал, гъеб иш! Гъабуге гъеб хъублъи. ⁸Дир кIиго яс йиго, кIияйгоги ясГадан — гъел къела дица нужехъе. Нужего бокъараб гъабе гъезие, амма дир къавулье рачIун, дица цIунизе кколезда хъваге!

⁹— ТIагIа цевеса! — ян абуна гъез гъесда. — Мун вugo чияр ракъалдаса вачIарав апараг, дуцайиш нижеда малъилеб щиб гъабилебали? Гъезиеялдасаги квшаб гъабила нижеча дуе!

Гъел ЛутIида тIадельана ва нуцIа бекизе лъугъана, ¹⁰амма къватIире раккун, ЛутIил гъалбадерица гьев жанивехун вехъерхъана, цинги нуцIаги рахана. ¹¹Рагъдухъе ракIарун рукIаралщинал, Гисиналги чIахIиялги, беццльизаруна гъез — кигIан балагъаниги рукъалъул рагъу батулеb букIин-чио гъезда. ¹²Цинги гъалбадерица ЛутIида абуна:

— Гъаб шагъаралда цоги щив вугев дур? Нус, васал, ясал — щивниги чи вугевиш? Киналго гъаница нахъе раче: ¹³нижеча гъаб шагъар пасалъизабизехъин буго! Гъаб шагъаралъул Гадамазул квшаб хъублъиялъул хIакъалъуль кутакаб гъаракъ рагIулеb буго БетIергъанасда, ва БетIергъанас ниж ритIун руго гъаб пасальизабизе!

¹⁴Жиндирго ясал абуral гIолохъабазда аскIове ун, ЛутIица абуна:

— Хехго гъаб шагъаралдаса нахъе а! БетIергъанас гъаб паналъизабизехъин буго!

Амма гъезда ккана ЛутIил махсара батилилан.

¹⁵ХъахIльи балеб букIана. Малаикзабаз ЛутI гIедегIизавуна:

— Хехго гъанже дурго лъадиги ясалги рачун нахъе а! Гъаб шагъаралъе жаза гъабулеб мехаль мунгоги паналъизе гурин!

¹⁶Амма ЛутI гIедегIулев вукIинчIо. Гъембехалда, квералги ккуун рачун ЛутIги, гъесул лъадиги ва кIияйго ясги малаикзабаз шагъаралдаса къватIире щвезаруна. БетIергъанас ЛутIида цIоб лъедалха!

¹⁷— Нужго хвасарлъизе Памал гъабе! — ян абуна малаикас ЛутIида. — Нахъехун ралагбуге! Гъаб Расалъиялдаги чIоге — мугIрузде лъута. Гурони — мунги пасалъила!

¹⁸— Бажаруларо, дир Къудратав! — ан жаваб гъабуна ЛутIица. ¹⁹— Дие, дурго лагъасе, лъикIльи гъабулеб буго дуца! Диdexун дур гурхIел-цIобги кIудияб буго! Дуца дир гIумру хвасар гъабуна! Амма мугIрузде лътизи дихъя бажаруларо — балагь дида хадуб гIунтIила, дунги пасалъила. ²⁰Доле доб гъитIинаб шагъар гIагардаго буго, дове щвезегIан векериизе кIвела дида. Дове векерила дун, доб гъитIинаб шагъар буго. Дова хвасарлъила!

²¹— ЛъикI буго, — ян абуна малаикас. — Дуе гIоло разильулев вуго дун гъелда: дуца бицунеб бугеб гъеб гъитIинаб шагъар дица паналъизабиларо. ²²Гъа, гъанже хехго дове векере: мун дове щвезегIан дица щибго байбихызбе бегъуларин.

(Гъединлъидалин гъеб шагъаралда цIар ЦогIар бугеб.)*

²³Бакъ баккулеб гIужалда ЛутI ЦогIаралде щвана. ²⁴Цинги БетIергъанас Содомалдеги Гоморраялдеги цIад гIадин зобалаздасан, БетIергъанасдасан чвахизабуна цIа рекIараб чIабатI — ²⁵пасалъизабуна кIиябго шагъарги, тIолабго Расалъиги, киналго гIадамалги, ракъалда бижанщинаабги. ²⁶ЛутIил лъади нахъийиссун ялагъана — гъебсагIатго цIамул хIубильун лъугъана.

---

* ^{19:22} ЦогIар — «гъитIинаб».

²⁷ Радал хехго вахъун Ибрагым ана БетIергъанасда цeve ноль живго вахъун чIун вукIараб бакIалде. ²⁸ Содомалдехунги, Гоморраялдехунги ва Расальялдехунги валагьидал, корохъ Гадин кIкIуйдуца бацун бихъана ракь.

²⁹ Расальялъул шагъарал паналъизарулеb мехалъ,
БетIергъанасда Ибрагым ракIалде щвана.
ЛутI вукIараб шагъарал паналъизарулеb мехалъ,
Аллагъас ЛутI пасалъиялдаса ворчIизавуна.

ЛутIги гъесул ясалги

³⁰ ЦогIаралдаса вахъун, КIияйго ясти ячун, ЛутI мугIрузде ана: ЦогIаралда чIезе хIинкъун вукIана гъев. Цо нохъода чIана гъел.

³¹ ЦиkIарай ясаль гъитIиналда абуна:

— Эмен херлүлев вugo. Гладаталда рекъон нильеда цадахъ рукIине тюкIал бихъиналги гъечIo ракъалда. ³² Чагъир гъекъезе күун, эменги меxтизavун, гъесда аскIор регун лъкI ниль. Нильерго инсудасан ккараб бугониги, наслу нахъе хутIила!

³³ Гъеб сордояль гъез эмен чогъроца меxтизavуna. ЦиkIарай яс ячIун гъесда аскIой егана, амма гъесда щибго лъачIo — кин гъей жинда аскIой егааялиги, кин нахъе араялиги. ³⁴ Нахъисеб къояль гъель яцалда бицана:

— Ноль дун инсуда аскIой егана. Чагъирги гъекъезе күун, гъевги меxтизavун, яхъун мунги ега гъесда аскIой. Нильерго инсудасан ккараб бугониги, наслу нахъе хутIила!

³⁵ Цинги гъеб сордояльги гъез инсуда чагъир гъекъезабуна. ЯчIун гъитIинай ясти егана гъесда аскIой. Амма гъесда щибго лъачIo — кин гъей жинда аскIой егааялиги, кин нахъе араялиги.

³⁶ Гъедин ЛутIил КIияйго ясалъул ургыибе ккана жидерго инсудасан лъимер. ³⁷ ЦиkIаralъе вас гъавуна, гъесда цIарги Моаб лъуна. Гъев вugo гъанжесел моабиял жинdasan лъугъараав эмен. ³⁸ ГъитIинальеги вас гъавуна, гъесда цIарги Бен-Гламми лъуна. Гъев вugo гъанжесел аммониял жиндасан лъугъараав эмен.

❖ БетIер 20 ,❖

Ибрагыимги Абимелекги

¹ Гъеб ракъалдаса къиблаялъул рахъалдехун бугеб Негебалде валағыун ун, Ибрагыим яшав гъабун чIана Къадешалдаги Шуралдаги гъоркъов, хадув гъев Герааралда чIана. ² Саррат жиндир яц йигилан абуна гъес. Гъединлъидал Герааралъул хан Абимелекица Сарратида хадув чи витIана ва гъей жиндиего ячана.

³ Амма къаси макъиль вачIун Аллагъяс Абимелекида абуна:

— Гъей чIужу дуего ячани, мун хвезе вуго. Росасул лъади ийго гъей.

⁴ Абимелек жеги гъелда хъван вукIинчио.

— Я дир Къудратав! — абуn гъардана гъев. — Гъаб гIайиб-хатIа гъечIеб халкъ пасальизабилебищха дуца? ⁵ Гъев чияс абуна дида гъай жиндир яц йигилан! Гъель жинцагоги абуна гъедин! Гъеб ишалъуль дир намус бацIадаб буго, дир кверазги мунағай гъабичио!

⁶ — БитIараb буго, — ян абуна Аллагъяс макъиль. — Дида лъала дур намус бацIадаб букIин. Гъединлъидалин дица мун гъелда хъвазе гъукъарав — Дида цебе дур мунағай ккечIого букIине. ⁷ Амма гъанже дуца гъей Гадан росасухъе нахъий-ссинае. Гъев авараг вуго, гъес гъари-дугIа гъабила мун чIаго хутIагийилан. Дуда лъайха: гъей росасухъе нахъе къечIони, мунги дур тIолабго наслу-тухумги панальизе буго!

⁸ Радал Абимелекица жиндирго чукъя-рахъан данде ахIана ва гъезда бицана жиндаго рагIараbщинаb. Гъел киналго цIакъ хIинкъана. ⁹ Ибрагыимги жиндихъего ахIун, Абимелекица гъесда абуна:

— Дуца нижее гъабулеб бугеб щиb? Дица мун сундалъун къварид гъавурав, гъединаб гIасияб мунағылде дунги дир тIолабго ханлъиги тIамизe ккани? Гъединаб жо гъабизе бегъуларо гури! ¹⁰ Щай дуца гъедин гъабураб? — ан гъикъана Абимелекица Ибрагыимида.

¹¹ Ибрагыимица жаваб къуна:

— Дида ракIалде ккана гъаб ракъалда Гадамал Аллагьасуκъа хИНКъуел ратиларин ва лъади сабаблъун дун чIвалилан.¹² Гъелда тIадеги, хIакъикъаталдаги дир яц ккола, дир инсуе цогидай эбелаль гъаюрай яс йигельул. Цинги гъей дир лъадилъун лъугъана,¹³ ва инсул рукъги рехун тун сапаралде вахъайллан Аллагъас дие амру гъабураб мехалъ, дица гъелда абуна: «Ниль кире щваниги, дуца абе дун дурвац вугилан. Дун дуда божуелъулха!»

¹⁴Абимелекица Ибрагымие сайгъят гъаруна ГИги, Гачиги, лагъзалги, гъаравашалги, ва Сарратги нахъе күун,¹⁵ гъес абуна:

— Гъаб кинабго дир ракъ дуда цебе буго: дуего бокъараб бакIалда ЧIа.

¹⁶Сарратида гъес абуна:

— Дица дур вацасе къолеб буго Гарцул азарго кесек. Гагаразда цебе дица дур ракI хvezабиялъухъ рецIалие ва намусги бацIалъизе къолеб буго гъеб.

¹⁷Ибрагымица Аллагъасде гъари-дугIа гъабуна, ва Аллагъас Абимелекги, гъесул лъадиги, гъаравашалги сахлъизаруна: нахъеги лъимал гъаризе байбихъана гъез¹⁸ (Ибрагымил лъади Саррат сабаблъун гъеб мехалдалъягIан Абимелекил къавуль ругел киналго руччаби лъимал гъаруларелльун лъугъинарун рукIана БетIергъанас).

❖ БетIер 21 ❖

Ибрагымие ИсхIакъ гъавуна

¹Жинцаго рагIи күун букиараб къагIидаялъ, БетIергъанас Сарратида баркат лъуна: жинцаго кураб рагIи БетIергъанас тIубазабуна.

²Сарратил ургибе лъимер бачIана, ва Аллагъас абураб болжал щварабго, херав Ибрагымие гъель вас гъавуна.

³Гъанжего гъанже Сарратица гъавурав власасда цар ИсхIакъ лъуна Ибрагымица,⁴ ва гъавун миқъабилеб къоялъ, Аллагъас амру гъабун букиараб къагIидаялъ, сунат гъабуна

гъесие. ⁵ ИсхIакъ гъавураб мехаль Ибрагьимица нусго сон
бан букиана. ⁶ Гъебмехалда Сарратица абуна:

— Релъанхъизе бачIунеб иш гъабуна дие Аллагъас:
дир раҳъаль хабар рагIаравшинав чи вельянхъила*.

⁷ Цинги гъель абуна:

— Гъесул Сарратица керен күн лъимер хахизабилилан
Ибрагьимида лъицаха абилеб букиараб? Гъале, хераб къояль,
гъесие дица вас гъавуна!

Гъажарги ИсмагIилги нахъе гъуна

⁸ Лъимер кIудияб гIолеб букиана. Гъев карандаса тIураб
къояль Ибрагьимица кIудияб бертина гъабуна.

⁹ Мисриялдаса Гъажарица Ибрагьимие гъавурав вас ИсхIакъ-
гун васандулев вихьидал, ¹⁰ Сарратица Ибрагьимида абуна:

— Гъагъай гъараваш дуца гъельул вастгун цадахъ нахъе
ячахъе гъаница! Дир вас ИсхIакъида бащад дур ирсилавльун
вукIине гъечIo гъев гъаравашалъул вас!

¹¹ Жиндирго власасул раҳъаль абурали гъел рагIаби рекIель
хIунсаны Ибрагьимида, ¹² амма Аллагъас гъесда абуна:

— Я власасул, яги гъаравашалъул пикрабаз ракI къварильуге
дур. Сарратица абураб гъабе, дур наслу ИсхIакъидасан лъу-
гъинейин бугеб. ¹³ Амма гъаравашалъул власасдасангি дица
тIубарааб халкъ лъугъинабила. Гъевги дур лъимерлъидалха!

¹⁴ Нахъисеб къояль радал Ибрагьимица Гъажарихъе чедги
лъадал тIураб раҳъльенги куна, гъельул мугъзада гъебги
лъун, гъес абуна власги вачун нахъе айилан. Гъажар яхъун ана
ва Беэр-ШебагIалъул гIицIаб авлахъалда свердулей хутIана
гъей. ¹⁵ Раҳъльеналъуб букиараб лъимги лъугIана. Лъимер-
ги цо хъархъида гъоркъ лъун, ¹⁶ доегIан ана гъей, гъев холев
вихьизе бокъичIого. ЧIорбутIаль речIчIулеb чIорил манзи-
лалъ рикIкIаде ун, гIодой чIана ва гIек-гIекиялда гIодана.
¹⁷ Амма Аллагъасда рагIана лъимер гIодулеб, ва Аллагъасул
малаикас зобалаздасан Гъажариде ахIана:

---

* 21:6 *ИсхIакъ* – «гъев вельянхъулов вugo».

— Дуе щиб, Гъажар? Мун хИнкъуге! Дуца доба тараб лъимер Годулеб гъаракъ рагIана Аллагъасда. ¹⁸ Яхъун гъанже дурго лъимада аскIое а ва гъеб Годобиччазабе. КIудияб халкъ лъуѓинабила дица гъесдасан.

¹⁹ Аллагъас Гъажарида бихъизабуна гъуй бугеб бакI. АскIое ун гъель рахълъен цlezабуна ва лъимадуе гъекъезе лъим къуна.

²⁰ Гъелдаса нахъе Аллагъас гъев вас рехун течIо. Гъев кIудияв гIуна, гIицIаб авлахъалда яшав гъабун чIана, чIорбутIаль чан гъабизе ругъунлъана. ²¹ Паран абулеб авлахъалда гъев вугеб мехаль, Мисриялдаса лъяди ячана эбелаль гъесие.

Беэр-ШебагIалда гъабураб къотIи

²² Гъеб заманалда жиндирго бодул цевехъан Пиколгун цадахъ вачIун, Абимелекица Ибрагьимида абуна:

— Дур кинабго кверрагъариялтуль Аллагъас кумек гъабубел буго дуе. ²³ Гъанже мун гъеде, я дие, я дир лъималазе, я дир кинабго наслуялъе хиянат гъабиларилан, дуе дир рагIи хвечIеб Гадин, дие ва мун къабул гъавураб дир улкаялъе дур рагIиги хвеларилан!

²⁴ Ибрагьим гъедана. ²⁵ Амма гъес гIарз гъабуна Абимелекил гIадамаз жиндихъа гъуй нахъе бањанилан.

²⁶ — Гъеб лъица гъабурабали дида лъаларо, — ян абуна Абимелекица. — Дуца гъельтул рахъаль щибго бицинчIогури. Тюцебе рагIулеб буго дида гъеб.

²⁷ Цинги Ибрагьимица Абимелекие сайигъат гъаруна гIиги гIачиги, ва гъесулгун гъудуллъиялтул къотIиги гъабуна.

²⁸ Гъес анкъого чахъу батIа гъабидал, ²⁹ Абимелекица гъикъана:

— Гъеб анкъабго чахъу дуца батIа гъабиялъе гIилла щиб? — абуна.

³⁰ — Гъаб гъуй дица бухъарааб букIиналда мун разильзи, гъелги раче дуего, — ян жаваб къуна Ибрагьимица.

³¹ (Гъединлъидал гъез цоџазе гъа бараб къоялдаса нахъе гъеб бакIалда цар лъуна Беэр-ШебагI абуна.)*

---

* ^{21:31} *Беэр-ШебагI* — «гъаялтуль гъуй».

³² Гъедин гъеб Беэр-ШебагIалда гъез гъудулъи-цольялъул къотIи гъабуна, цинги Абимелекги гъесул бодул цевехъан Пиколги рокъоре – филистимазул ракъалде – тIадруссун ана.

³³ Ибрагьимица Беэр-ШебагIалда тамарискалъул гъветI чIана ва Абадияв Аллагъ – БетIергъанасде гъардон, дугIа гъабуна.

³⁴ Гъелдаса хадубги гIезегIан заманаялъ яшав гъабуна Ибрагьимица филистимазул ракъалда.

❀ БетIер 22 ❀

Аллагъас Ибрагьимил хIалбихъана

¹ Цинги Аллагъас Ибрагьимил хIалбихъана.

– Ибрагым! – ан абуна гъес.

– Я! – йилан данде жаваб гъабуна Ибрагьимица.

² Цинги Аллагъас абуна:

– Гъев дурго вас, цохю вутев дурго хирияв ИсхIакъги вачун, Мория абулеб ракъалде а. Гъениб дица бихъизабураб магIарда тIубанго вухIун дие къурбан гъаве дуца гъев.

³ Нахъисеб къояль радал цудунго вахъун Ибрагьимица хIама къолона, кIиго рагъIателги ИсхIакъги цадахъ вачун, къурбаналье тIубанго гъев вухIизе цIулги бичIун, къватIи ве вахъана – Аллагъас жинда абураб бакIалдехун валагъун.

⁴ Нухода вахъун лъабабилеб къояль рикIкIадасанго бихъана гъесда гъеб бакI.

⁵ – Гъаб хIамил тIалаб гъабун гъанир чIа нуж, – ан абуна гъес рагъIателазда. – Васги вачун дун Аллагъасе суждаялье ина ва гъанире нахъруссина.

⁶ Къурбаналье тIубанго вухIизе хIадурараб цIул гъес босун ИсхIакъил гъажилда лъуна. Цинги цIагIелги босана, нусги босана ва цевехун ана ИсхIакъги вачун.

⁷ – Дада! – ян ахIана ИсхIакъица Ибрагьимиде.

– Щиб, дир вас? – ан абуна Ибрагьимица.

Васас гъикъана:

— Нильехъ цАгIелги буго, цIулги буго, къурбаналъе тIубанго бухIизе къегIер кибха бугеб?

⁸ — Аллагъас бихъизабила, дир вас, къурбаналъе тIубанго бухIизе къегIер киб бугебали! — ян абуна Ибрагьимица.

Жеги церехун ана гъел кИиялго цадахъ.

⁹ Аллагъас жинда абуn букIараb бакIалде щведал, Ибрагьимица къурбаналъе бакI къачIана, гъениб цIул рекъезабуна. Гъес ИсхIакъ вухъана ва къурбаналъе къачIараb бакIалда цIулада тIад гъевги лъун, ¹⁰ нус кодобе босана — вас хъвезе.

¹¹ Гъебмехалда зобалаздасан БетIергъанасул малаикас гъесде ахIана:

— Ибрагьим! Ибрагьим! — абуn.

— Я! — ийлан жаваб къуна гъес.

¹² — Гъесде квер борхуге дуца, — ян абуна малаикас. — Щибго гъабуге гъесие! Гъанже дида лъала мун Аллагъасукъа хIинкъулевлъи. ЦохIо вугев дурго вас гъесие къезе барах-
щичIо мун!

¹³ Цинги бетIер борхидал, Ибрагьимида бихъана гъениб хъархъязуль лълъурдулги къан бугеб куй. АскIове ун, гъес куй цебе бачана ва васасул бакIалда къурбаналъе тIолабго бухIизе гъеб хъуна.

¹⁴ Гъеб иш ккараб бакIалда цIар Ягъве-Ире абуn лъуна Ибрагьимица.

(Гъелдасан бачIараb буго: «БетIергъанас магIарда бихъи-
забила», — ян абиги*).

¹⁵ Зобалаздасан кИиабизеги БетIергъанасул малаикас Иб-
рагьимиде ахIана:

— БетIергъанас абулеб буго:

¹⁶ Дирго Царалдалъун гъедулев вуго —

дуца гъеб гъедин гъабидал,

цохIо вугев вас къезе барахщичIельул,

¹⁷ дица дуде баркат рештIинабила!

Дица дуе наслаби къела,

---

* 22:14 Ягъве-Ире — «БетIергъанас бихъизабила».

зодихъ цІвабигІан гІемер,
ралъдал рагІалда салигІан гІемер.
Ва дур наслабазда цере жалго рагьун ина
тушбабазул каваби.

¹⁸ Дуниялалъул киналго халкъазе баркатлъун лъугына
гъель, мун дихъ генеккидал.

¹⁹ РагъІателал тун рукІараб бакІалде тІадвуссана Ибрагым
ва гъезда цадахъ Беэр-ШебагІалде ана – гъенив Беэр-Ше-
багІалда яшав гъабун чана.

HaxIорил vasal

²⁰ Цо заманаялдасан Ибрагымиды бицана гъесул вац НахIорил лъади Милкаца васал гъарунин: ²¹ Гуц (Поцевесев
вас), гъесул вац Бузги, Къемуэлаги (гъев кколя Арамил эмен),
²² Кеседги, ХIазоги, Пилдашти, Идлапги ва Бетуэлги.

²³ Бетуэлие гъаюна яс Ребекъя.

Гъел руго Ибрагымил вац НахIорие Милкаца гъавурав ми-
къавго вас. ²⁴ Гъезда тІадеги, Реума абуун цІар бутей НахIорил
гъаравашалъ гъесие гъаруна ТібахI, ГахIам, TaxIаш ва МаgIака.

БетIер 23 , ѩ

Cappat хвана

¹ Сарратица дуниялалда бана нусиялда къоло анкъого сон.
² Гъей хвана Къирят-АрбагІалда (Хиброн), кенагІаназул ра-
къалда. Гъениве вачIун Сарратихъ магIу тұна Ибрагымища,
гъельүл жаназаялде къулун гIек-гIекиялда гIодулаго. ³ Цинги
хварай лъадуда аскIоса нахъе ун, гъес хеттазда абуна:

⁴ – Дун гъаб ракъалъул чи гуро, гочун вачIарав апараг вуго.
Гъай хварай лъади юкъизе бакI кье дие.

⁵⁻⁶ – Вай, бетIерчIахъад! Мун вуго къудратав, къо-асс бугев
чи, – ян абуна хеттаз. – Нижер бишунго лъикIал хабзала
юкъе дурго лъади: бокъарав чияс изну къела дуе жиндириг
тухумалъул хабзала лъелье бакI гъабизе.

⁷ Гъеб ракъалъул гIадамазе – хеттазе – бетIерги къулун,
⁸ Ибрагымица абуна:

– Дир хварай лъади гъаний юкъизе нужер изну бугеб батани, дие лъикIлъи гъабун, ЦохIарил вас ГIепронида гъаре
⁹ гъесул Макпела хурул рагIалда бугеб нохъо бичун къейи-лан. Нужки нугIзалльун рукIаго дица гъеб хабалазе босила, букине кколеб багъаялда гIарацги къун.

¹⁰ Хеттазда гъоркъов Подов чун вукIарав ГIепроница гъадин абулеб рагIана гъемехалда шагъаралъул кавудухъе годекIанире ракIарапал хеттазда:

¹¹ – Бичун къеларо, бетIерчIахъад. Дие лъикIлъи гъабун, гъеб хурги нохъоги дуего сайигъаталье босе дихъа. Гъал дир ракъоязда цебесан дица гъеб хур дуе сайигъат гъабулеб буго гъений дурго хварай лъади юкъизе.

¹² Гъеб ракъалъул гIадамазе бетIерги къулун, ¹³ Ибрагымица киназдаго рагIун жаваб къуна ГIепроние:

– Дие лъикIлъи гъабун дуца гIарац босе дир хварай лъади юкъизе къолеб бугеб хурухъ.

¹⁴⁻¹⁵ – ЛъикI буго, бетIерчIахъад! – ан абуна ГIепроница. – Дие лъикIлъи гъабун дуца босулен бугеб гъеб хурул багъа буго гIарцул ункънусго кесек. Гъеб кIудияб багъайищха бугеб нилъеда гъоркъоб, хварай лъади юкъизе босулен бугеб хурухъ?

¹⁶ ГIепроница абураб багъаялда рекъана Ибрагым ва, хетталги нугIльиялъе Чезарун, гъес бихъизабураб къадаралда базаргабазда гъоркъоб билъланхъараб бакIльиялъул ункънусго кесек гIарцул къуна гъесие. ¹⁷⁻¹⁸ Гъедин Мамреялда аскIоб Макпела хурулги, гъелдаго цадахъ нохъодулги ва гъеб хурир ругелщинал гъутIбузулги бетIергъанлъун вахъана Ибрагым. Гъельие нугIзаллъунги рукIана шагъаралъул кавудухъе годекIанире ракIарапал хеттал.

¹⁹ Цинги Ибрагымица жиндирго лъади Саррат юкъана Мамреялда (гъанже гъелда XIебронилан абула) гIагарлъухъ Макпелал хуриб бугеб нохъода, кенагIаназул ракъалда. ²⁰ Гъеб хурги нохъоги хабзалазе тезе хеттазухъан Ибрагимил бетIергъанлъиялде бачIана.

БетIер 24

ИсхIакъги Ребекъаги

¹Ибрагым гъанже цIакъго херлъун вукIана. Ва сундульго БетIергъанасул баркатги насиблъун букIана гъесие.

²⁻³Цинги Ибрагьимица жиндирго кIудияв лагъасда – ру-
къалъул ишги магIишатги тIадкъарав чиясда – абуна:

– Гъаб дир мачIалда кверги лъун*, зобалазул Аллагъльун
ва ракъалъул Аллагъльун кколев БетIергъанасул цIар рехсон
гъеде мун, дуца гъав дир васасе гъаб ракъалдаса яс – кена-
Iаназул тIадан – ячинарилан. ⁴Мун а дир улкаялде, дир
Нагарал чагIазухъе ва гъениса яче ИсхIакъие лъади.

⁵Лагъас гъикъана:

– Дида цадахъ гъание, гъаб ракъалде ячIине дояса ясалъе
бокъичIони, щиб гъабилеб? Гъебмехалда дица дур вас доб
мун нахъе гочараб улкаялде щvezавизе кколевищ? – ан.

⁶– Ворегиха щvezавуге! – ян жаваб къуна гъесие Ибра-
гьимица. – Дир вас дове вачунге дуца! ⁷Дирго инсул рукуги
рехун тун, дун чияр ракъалде вачарав БетIергъан – Зоба-
лазул Аллагъ – дунгун кIалъана ва гъев гъедана гъаб ракъ-
дир наслуялъе къелилан. Гъес жинцаго витIила жиндирго
малаик дуда цeve-цеве, дир васасе лъадиги ячун вачIине дуе
кумекалъе. ⁸Дуда цадахъ ячIине ясалъе бокъичIони, дур гъе-
диялдаса мун хвасарлъула, амма дир вас дуца дове вачунгэ!

⁹Жиндирго бетIергъанасул мачIалда кверги лъун, гъа
гъедана гъев лагъас гъедин гъабилилан. ¹⁰Цинги жиндирго
бетIергъанасул варанабазда гъоркъоса анЦIго вараниги бачун,
хири-хириял сайигъаталги росун гъев сапаралде вахъана
Арам-Нагъараималде, НахIор вугеб шагъаралде.

¹¹МаркIачIубер рукIкIун букIана шагъаралда Нагарлъухъ
гъуялда аскIор гъес жиндирго варанаби чезарураб мехалда.

---

* ^{24:2-3} МачIалда квер лъолаан гъа ритIухъаб букIин бихъизабизе.

Гъеб букиана шагъаралдаса къватIире рахъун ясал лъадаре рачIунеб гIуж. ¹² Цинги Ибрагымил лагъас абуна:

— Я БетIергъан — дир бетIергъан Ибрагымил Аллагы! Жакъя дуца дие икъбал насиб гъабе, дир бетIергъанасе курабрагIи тIубазабе! ¹³ Гъале дун гъанив гъялда аскIов, шагъаралдаса ясал лъадаре рачIунеб бакIалда, вахъун Чун вуго. ¹⁴ Дица ясалда абила дур гIертIиниса лъим гъекъезе къейилан. Цинги гъель жаваб къела: «Гъекъе. Дур варанабиги гъекъезарила дица». Гъелдалъун лъазабе дида дуца дурго лагъ ИсхIакъие бахIарай тIаса ийщараблъи. Гъебмехалда дида лъала дир бетIергъанасе курабрагIи дуца хvezabichPolъи!

¹⁵ Гъел рагIаби кIалдиса къватIире рачIиналде, гIеретIги гъажилда бан, аскIов ячIана Милкал ва Ибрагымил вац НахIорил васасул — Бетуэлил — яс Ребекъя. ¹⁶ Гъей йикIана цIакъ берцинай ястIадан — бихъинчи жеги гъелда хъван вукIинчIо. Гъуяльве лъугъун, гIеретI цIуна гъель. Гъей нахъ-йиссун унаго, ¹⁷ хадув векерун, Ибрагымил лагъас абуна:

— Дур гIертIиниса лъим гъекъезе кье! — ян.

¹⁸ — Гъекъе, бетIерчIахъад, — ан жаваб къуна гъель.

ГъобсагIатго гъажилдаса гIеретIги бахъун, Ибрагымил лагъасе лъим къуна. ¹⁹ Цинги гъель абуна:

— ГъабсагIат дица дур варанабазеги баччила лъим, гIор-цIизегIан гъекъезе.

²⁰ БоцIи гъекъезе лъураб росонибе хехго гIеретIги чIехъон, нахъеги гъуяльухъе екерана гъей — гъедин лъим баччана киналго варанаби гIорцIизегIан гъекъезе. ²¹ ВуцIцIун чIун гъельухъ валаагъун вукIана лагъ, Аллагъас гъесул сапаралда баркат лъун букIиналда ракIчIезегIан. ²² Варанаби гъекъон рахъараб мехалда, гъес гъельие къуна маgIарзукъалазда ба-леб, бащдаб шекелалъул* бакIлти бугеб меседил кIиликIги гIарцул анцIго кесекалъул бакIлти бугеб кIиго курхъенги. ²³ Гъес гъелда гъикъана:

---

* 24:22 Шекел — 11 грамм.

— Мун лъил яс кколей? Дур инсул къайи-свериялда нижее сордо базе бакI гъечIебиш? — абуn.

²⁴ Гъель жаваб къуна:

— Милкалги НахIорилги васасул — Бетуэлил — яс йиго дун.

²⁵ Цинги тIаде жубана:

— Нижер гъемераб наккуги буго варанаби тIад регизе, гъезие къезе кIалцIи-херги буго. Нужеc сордо базе бакIги букина.

²⁶⁻²⁷ Цинги БетIергъанасе сужда гъабун, Ибрагьимил лагъас абуна:

— Цюб тIатIидав ва рагIи холарев вуго дир бетIергъанасул — Ибрагьимил — БетIергъан Аллагъ, гъес дир бетIергъан рехун течIo! БетIергъанас дун битIахъе вачана дир бетIергъанасул гагарал чагIазул рокъове!

²⁸ Рокъое екерун ун, Ребекъаца эбелалда ва рукъялъул атълуялда бицана ккара-таралъул хIакъалъуль. ²⁹⁻³⁰ Лабан абуn цIар бутев гъельул вац гъуяльхъе вekerана гъев нухлусухъе. Яцалъул кIиликIиги курхъабиги рихьидал ва гъес Ребекъада бицарабги рагIидал, Лабание бокъана гъесда аскIове ине. Лагъ жиндирго варанабигун жеги гъуялда аскIовго чIун вукIана. ³¹ Гъесда Лабаница абуна:

— ЛъикI щварав, дуда БетIергъанасул баркат лъеяв! Гъанив вахъун чIун щибулев мун? Доба дуе рукъги къачIан буго, дур варанабазе бакIги къачIан буго.

³² Ибрагьимил лагъ гъес абураб бакIалде ана, Лабаница варанабаздаса къайи бахъана, гъезие наккуги кIалцIи-херги бачIана. Гъесги цадахъ рукIаразги хIатIал чуризе лъимги бачIана. ³³ Ибрагьимил лагъасда цебеги квен лъуна, амма гъес абуна:

— Гъаниве щай витIаравали бицун бахъинегIан кваналаро дун.

— Бице, — ян абуна гъесда Лабаница.

³⁴ Гъанже гъас бицине байбихъана:

— Дун вуго Ибрагьимил лагъ. ³⁵ БетIергъанас кIудияб баркат лъун буго дир бетIергъанасда ва гъесие къун буго гъемераб бечелъи: гIиги, Пачиги, Парацги, меседги, лагъзалги,

гъаравашалги, варанабиги, хамулги. ³⁶Дир бет^Гергъанасул лъади Сарратица гъесие херльяраб мехаль вас гъавуна. Жин-дирго бугебцинаб хазина-бечелъи дир бет^Гергъанас васасе къуна. ³⁷Дир бет^Гергъанас дун гъедизавуна, дица гъесул васасе гъеб ракъалдаса яс, кенаг^Ганазул г^Ладан ячинарилан ³⁸ва гъесул ват^Ганалде, гъесул г^Лагарльяльхъе ун, гъениса гъесул васасе бах^Гарайги ячун вач^Гинилан.

³⁹Дица дирго бет^Гергъанасда гъикъана, гъениса яс дида цадахъ яч^Гинч^Гони щиб гъабилебан. ⁴⁰Гъес дие жаваб къуна: «Жиндир нухда дун хъвадулев Бет^Гергъанас жинцаго вит^Гила дуда цадахъ жиндирго малаик ва гъес дур сапаралдаги бар-кат лъезабила, дир тухумалдаса, дир инсул къолбодаса ясти дир васасе ячун мун вач^Гине. ⁴¹Мун дир г^Лагарал чаг^Газухъе щванани, ва гъез дуда цадахъ яс йит^Гизе инкарги гъабунани, мун гъеб дурго гъаялдаса хвасарлъула».

⁴²Цинги, жакъя гъуялда аск^Гове щведал, дица абуна: «Я Бет^Гергъан, гъадав дир бет^Гергъан Ибрагьимил Аллагъ, дир гъаб сапаралда баркат лъезе дуе бокъун батани, ⁴³гъале дун гъаб гъуялда аск^Гов вахъун ч^Гун вуго. Лъадал г^Лерет^Г ц^Гезе гъание яс яч^Гараб мехалда, дица гъелда абила дур г^Лерет^Гиниса лъим гъекъезе къейилан. ⁴⁴Гъель дие жаваб къунани: «Гъе-къе. Дур варанабазеги баччила дица лъим», – абуун, гъельул маг^Гина бук^Гина Бет^Гергъанас гъей яс т^Гаса йишун йик^Гин дир бет^Гергъанасул васасе лъадилъун ячине.

⁴⁵Гъединаб пикру гъабун бахъиналдего, гъажилда г^Лерет^Г-ги лъун яч^Гана Ребекъя, гъуялъухъе решт^Гун, лъадал ц^Голей йик^Гана гъей. Гъекъезе лъим къейилан гъарана дица гъелда. ⁴⁶«Гъекъе, – ян абуна гъель гъобсаг^Гат гъажилдаса босун г^Лерет^Гги дихъе къун. – Дур варанабазеги къела дица лъим». Дица лъим гъекъана, цинги дир варанабазеги баччана гъель лъим. ⁴⁷Мун лъил ясилан гъикъидал, гъель жаваб къуна: «Милкалги Нах^Горилги власасул – Бетуэлил – яс ийго», – ян. Гъемехалда дица гъельул маг^Гарзукъалазда к^Гилик^Ги бана ва кверазда курхъабиги ххуна. ⁴⁸Цинги Бет^Гергъанасе дица сужда гъабуна. Ва Бет^Гергъанасе – дир бет^Гергъан Ибраги-

мил Алагъас – рецц гъабуна, дир бетIергъанасул васасе баxIарайльун дир бетIергъанасул къолбодаса яс ячине гъес дун битIахъе гъаниве тIовитIидал. ⁴⁹ Гъанже нужеца щиб абилеб? Нуже бокъиларищ дир бетIергъанасул гъари тIубазабизе? Дица щиб гъабилебали лъазе жаваб къеха гъанже нужеца.

⁵⁰ Лабаницаги Бетуэлицаги жаваб къуна:

– БетIергъанасул xIалтIи буго гъеб: я разиял ругилан, яги гъечIilan абизе бакI гъечIо ниже. ⁵¹ Гъале Ребекъя – яче гъей дудаго цадахъ. БетIергъанас хъвавухъе лъугынне биччанте гъеб иш ва дур бетIергъанасул васас гъейги лъадилъун ячине йиччанте.

⁵² Гъеб рагIидал, Ибрагьимил лагъ БетIергъанасда цеве кIалагъоркье речIчана. ⁵³ Цинги гъес къватIире рахъана Ребекъяе ритIарал меседилги тIарцулги тIарIелал, ретIел-кун, гъединго гъельул вацасеги эбелалъеги ритIарал хириял са-йигъатал. ⁵⁴ Гъелдаса хадуб гъевги гъесда цадахъ рукIаралги кванана, гъекъана ва къижизе регана. Радалго вахъун Ибрагьимил лагъас абуна:

– Дирго бетIергъанасда аскIове тIадвуссине изну къедие, – ян.

⁵⁵ Ребекъял вацасги эбелалъги абуна:

– Цоги анцIго къояльги гъей нижеда аскIой те. Цинги а гъейги ячун.

⁵⁶ – Дун гъанив кватIизавуге, – ян абуна Ибрагьимил лагъас. – БетIергъанас дир сапаралда баркат лъун бугельул, виччанте дун дирго бетIергъанасухъе нахъвуссине!

⁵⁷ – Дой ахIила, – ян абуна гъез. – Доль жинцаго гъабизе те xIукму.

⁵⁸ Гъение ахIун, гъез Ребекъада гъикъана:

– Гъав чиясда цадахъ инейиш мун? – абуn.

Инилан абуна гъель.

⁵⁹ Гъебмехалда Ребекъаеги, гъельул рахъдал эбелалъеги, Ибрагьимил лагъасеги ва гъесда цадахъ рукIаразеги къольникI гъабулаго, ⁶⁰ Ребекъада баркат лъегиян гъадинал рапаби абуна гъез:

— Дур наслуялъул Гадамал Гемерльаги, яцако,
аза-азар, анцаза-азар чи Геги гъезул!
Дур лъималазда цере жалго рагъун аги
тушбабазул каваби!

⁶¹ Ребекъаги гъельул гъаравашалги варанабазда рекІана ва
Ибрагъимил лагъасда хаду-хадур къватІире рахъана. Гъедин
Ребекъаги ячун рокъове къокъана гьев.

⁶² ИсхІакъ гъеб къоялъ Беэр-ЛахІай-Роиялдаса (доб зама-
налда гьев Негебалда яшав гъабун вукІана) Тадвуссун вачІун
вукІана. ⁶³ МаркІачумехалъ гьев магъилье ана, валагъараасда
бихъана варанабазул къапила бачІунеб. ⁶⁴ Ребекъадаги ви-
хъана ИсхІакъ. Вараниялдаса рештІун, ⁶⁵ гъель Ибрагъимил
лагъасда гъикъана:

- Нильеда данде вачІунев вугев гъадав чи щив? — абуn.
- Гьев дир бетІергъан вуго, — ян абуна лагъас.

Гъемехалда Ребекъаца босун чадраялъ гъумер бахчана.

⁶⁶ Жиндирго сапаралъул хІакъальуль лагъас ИсхІакъие
хабар бицана. ⁶⁷ ИсхІакъица Ребекъа ячана жиндирго эбел
Сарратил букІараб чадиралъуе ва Ребекъа гъесул лъадильну
лъугъана. ИсхІакъие Ребекъа йокъана ва хварай эбелалъухъ
рухІел Годобцана.

❖ БетІер 25 ,❖

Ибрагъим хвана

¹ Ибрагъимица цоги лъади ячана, КъетІура абурай цІияй
лъадуца гъесие ² гъаруна васал Зимран, Йокъшан, Медан,
Мадян, Ишбакъ ва ШуахІ. ³ Йокъшание гъаруна Шеба ва
Дедан. Деданил наслуялъул ккола ашшураял, летІушеял ва
леуммиял. ⁴ Мадянил васал ккола: Гепа, Гепер, Хланок,
Абира ва ЭлдагІа. Гъел киналго руго КъетІурал наслуялъул.

⁵ Жиндирго букІанцинаб боцІи-бечельи Ибрагъимица ИсхІа-
къие къуна. ⁶ Гъаравашаз гъарурал васал, бечедал сайигъаталги

күн, живго чIаго вугеб мехалдаго Ибрагымица бакъбакку-
дехун ругел ракъазде ритIана, ИсхIакъидаса рикIкIад гьарун.

⁷ Ибрагымица кинабниги нусиялда лъабкъоялда анцIила
щую сон бана.

⁸ Цакъго херлъараб мехалда хвана гьев, гIумруялъул со-
наздасаги гIорцIун, хвана ва жиндирго умумузда хадув ана.

⁹ Васаз – ИсхIакъициаги ИсмагIилициаги – гьев вукъана
Мамреялда гIагарлъухъ ЦохIарил вас Гепрон-хеттасул Мак-
пела хуриб бугеб нохъода. ¹⁰ Ибрагымица хеттазухъа босун
букIана гьев хур. Гъенир рукъун руго Ибрагымги Сарратги.

¹¹ Ибрагым хвараб мехалда, гьесул вас ИсхIакъида баркат
лъуна БетIергъанас. ИсхIакъица яшав гъабуле букIана Бе-
эр-ЛахIай-Роиялда гIагарлъухъ.

ИсмагIилил васал

¹² Гъале Сарратил гъараваш – Мисриялдаса Гъажарица – Иб-
рагимие гъавурав вас ИсмагIилилги гьесул наслуялъулги къиса.

¹³ ЦикIкарасдасан байбихын ИсмагIилил васазул цIарал:
Небайот (ИсмагIилие тоцеve гъавурав), Къедар, Адбеэл,
Мибсам, ¹⁴ МишмагI, Дума, Масса, ¹⁵ ХIадад, Тема, Етиур,
Напиш ва Къедма. ¹⁶ Гъел руго ИсмагIилил васал – анцIила
кIиго къавмалъул анцIила кIиго бетIер. ИсмагIилил васазул
цIарал лъун руго гъел чIун рукIарал бакIазда ва росабазда.

¹⁷ Кинабниги нусиялда лъебералда анкъго сонги дуния-
лалда бан, ИсмагIил хвана – хвана ва жиндирго умумузда
хадув ана. ¹⁸ Гьесдасан лъугъарал наслаби чIана ХIавилаял-
даса баҳъараб Шуралде щvezegIан ругел ракъазда. Гъеб Шур
буго Ашшуралдехун унаго нухда, Мисриялъул гIорхъуда.
Жидерго киналго вацазулгун тушманльялда рукIана гъел.

Якъубги Гисги

¹⁹ Гъале Ибрагимил вас ИсхIакъилги гьесул наслабазул-
ги къиса.

Ибрагимие гъавуна вас ИсхIакъ. ²⁰ ИсхIакъица кIикъого
сон бараб мехалда, гьес лъадильун ячана Паддан-Арамалдаса

Батуэл-арамеясул яс Ребекъа. Гьей йикIана Лабан-арамеясул яц. ²¹ Жиндир лъадуда гурхIаян гъардана ИсхIакъ БетIергъанасда (гъельие лъимер гъабулеб букинчио). БетIергъанас гъесул гъари-дугIа къабул гъабуна: Ребекъа къинай яхъана.

²² Амма васал гъельул ургырго цоцазульрагъизе лъугъана.

— ВахI, — ан абуна Ребекъаца. — Дида щиб бихъизедай хъван бутеб?

Цинги БетIергъанасда гъардезе ана. ²³ БетIергъанас гъель да абуна:

— КИго халкъ буго дур ургыиб,
киго къавм бачIина дур чохъониса къватIибе.
Цояль цояб къезабила,
цикIаравги вукIина гыйтинасул лагълъун.

²⁴ Лъимер гъабизе заман щведал, гъельие кИго вас цадахъ гъавуна. ²⁵ Тюцеве дуниялалде вачIана багIараб расуца Галхул хIайваналъул тIом Гадин, тIубанго черх бацарав вас. Гъесда цар лъуна Гис*. ²⁶ Гисил хIатIил эгъеги квераль ккун гъесдаго хадув цогидавги вачIана. Гъесда цар лъуна Якъуб**. Гъел гъарураб мехалда, лъабкъого сон бан букина ИсхIакъица.

²⁷ Васал кIудиял Пуна. Гис лъугъана гъунар бугев чанахъан, магъил чи. Якъуб вукIана рокъоса къватIиве вахъунарев, чадиралъул чи. ²⁸ Гъезул эмен ИсхIакъие чанил гъан бокъулаан, гъединлъидал гъесие Гисги вокъулаан. Амма Ребекъае Якъуб вокъулаан.

²⁹ Цо нухалда Якъуб чурпа гъабулев вугеб мехалда, чанаса вуссун вачIана свакарав Гис.

³⁰ — Дун сваканги вугин, вакъунги вугин, гъеле гъеб кье дие къулчIизе, гъеб багIарабаб кье, — ян абуна гъес Якъубида. (Гъединлъидалин гъесда Эдом абуn тIокIцIар лъураб.)***

---

* 25:25 «Гис» абураб цар бухъараб буго жугъутI мацIалъул «расуца бацараб» абураб калимаялда.

** 25:26 Якъуб — «гъес эгъе ккун буго».

*** 25:30 Эдом — «багIараб».

³¹ – Тюцеве гъавуравлъун дун рикIине разильани, къела, – ян абуна Якъубица.

³² – Тюцеве гъавурав вукIиналъул пайда щиб дие, дун вакъуца хвезехъин вugo, – ян абуна Гисица.

³³ – Цин гъедеха! – ян абуна Якъубица.

Пис гъедана, Тюцеве гъавиялъул даража Якъубие къунилан. ³⁴ Гъельхъ гъесие щвана чедги Типалодал чурпаги. Гъев кванана, гъекъана, таде вахъана ва нахъе ана – гъес тIалабцин гъабичо Тюцеве гъавурав вукIиналъул.

¶ БетIер 26 , 3

ИсхIакъги Абимелекги

¹ Улкаялда гъанжеги ракъи баккана (цебе доб Ибрагымил заманалдаго Гадин). Филистимазул хан Абимелекихъе Герааралде ана ИсхIакъ. ² Гъесие загъирлъун, ИсхIакъида БетIергъянас абуна:

– Мун Мисриялде унге, дица дуда бихъизабураб улкаялда чIа. ³ Гъеб улкаялда мун лъикI вукIина, Дица дуе кумек гъабула ва дуде баркатги рештIинабила. Гъал киналго ракъал дуеги дур наслабазеги къелилан дур эмен Ибрагымие гъедараб гъа Дица тIубазабила. ⁴ Дица дур наслабазул Гадамал зодихъ цIавигIангI Пемерлъизарила ва гъезие къела гъал киналго ракъал. Дуниялалъул киналго халкъазе тIалаб гъабила дудасан лъугъараб наслуялдалъун жидеего баркат щвезе, ⁵ – Ибрагым дихъ генеккидал ва дир амрабиги, рихъизариялги ва хIукмабиги гъес тIуразаридал.

⁶ ИсхIакъ Герааралда чIана. ⁷ Гъеб бакIалъул Гадамаз Ребекъа шийилан гъикъидал, гъай дир яц йигилан абуна гъес. Цакъго гъайбатай Ребекъа сабаблъун живго чIвалилан, гъей жиндир лъади йигилан абизе хIинкъана гъев.

⁸ Гъедин ана лъикIаланго заман. Цо нухалда филистимазул хан Абимелекида гордухъан бихъана ИсхIакъица Ребекъа еэдулей. ⁹ АхIун вачIинавун, гъес ИсхIакъида абуна:

— Дур лъадийищха гъай? Щай дуца гъей дур яц йигилан абураб?

ИсхIакъица жаваб къуна:

— Гъей сабабльун чIвалилан хIинкъана дун.

¹⁰ — Дуца нижее гъабулеб бугеб щиб? — ан абуна Абимелекица. — Нижер цонигияв дур лъадуда аскIов вегаравани, щиб гъабилеб букиараб? КIудияб мунагъалде ккелароаниш низ!

¹¹ Абимелекица жиндирго халкъалда лъазабуна:

— Гъав чиясда яги гъасул лъадуда хъварав чи чIавазе ккола.

¹² Гъеб улкаялда чIун, хурзал рекъизе байбихъана ИсхIакъица. БетIергъанас гъесда баркат лъуна: нусго нухаль цIикIикараб бачIин щвана гъесие гъеб соналъ. ¹³ ИсхIакъ бечельулевго бечельулев вукIана. Унго-унгояв бечедав чи лъугъана гъев: ¹⁴ гъанже гъесул рукIана Пиял рехъабиги, Пачиязул рехъедалги ва цIакъго Гемерал рагъIателал-хъулухъчагIиги. Филистимазул жахIда кколеб хIал лъугъана. ¹⁵ Гъез рацизаруна Ибрагымил заманалдаго гъесул лагъзадерица рухъун рукIарал киналго гъял. ¹⁶ Жиндихъего ахIун, Абимелекицаги ИсхIакъида лъазабуна:

— Нахъе а гъаница. Нижеда дандеккун, Гемерго къуватвлъун лъугъана мун гъанже.

¹⁷ Гъениса вахъун ун, ИсхIакъица Гераралъул расалъиялда чадрал чIана ва гъенив чIана. ¹⁸ Ибрагымил заманалдаго рухъун рукIарал ва Ибрагым хун хадуб филистимаз ракъ бан рацарап гъял цIидасан рухъизе лъугъана гъев. Кидаялиго цебе Ибрагымица гъезда лъун рукIарал цIаралги цIидасан лъуна гъес гъел гъязда. ¹⁹ Цо нухалда гъесул лагъзал рукIана расалъиялда цо ицц букиараб бакI бухъулел. ²⁰ ТIаде рачIун Гераралъул Пухъби ИсхIакъил Пухъбигун дагIбадизе лъугъана гъеб жидер лъим бугилан. Гъеб гъуй сабабльун дагIба ккедал, ДагIба абуn лъуна гъелда цIар. ²¹ Цоги гъуй бухъизабуна, гъеб сабабльунги ккана питна ва гъелда цIарги Тушманлыи лъуна. ²² Гъебмехалда ИсхIакъица дагъавги довегIан ун цоги гъуй бухъизабуна, амма гъеб сабабльун щибго дагIба-къец

ккечІо. ИсхIакъица гъеб гъялда цIар лъуна Тархъанлъи абуn. Гъес абуна: «Гъаб ракъалда нилъ гемерлъизе, ахирги БетIергъанас гIатIильи къуна нилъе», – ян.

²³Цинги ИсхIакъ Беэр-ШебагIалде тIадвуссана, ²⁴ва гъениве щвараб сордояльго загырлъун, БетIергъанас гъесда абуна:

– Дун вуго дур инсул – Ибрагымил – Аллагь. Мун хIинкъуге, дун дуда цадахъ вугевин. Дица дуда баркат лъела ва дур наслуги гемерлъизабила. Дир лагъ Ибрагымие гIоло гъабила Дица гъеб гъедин.

²⁵Гъениб къурбаналъе бакIиги бан, Аллагъасе дугIаги гъабун, ИсхIакъица жиндирго чадрал чIавана гъенир, гъесул лагъ-залги гъуй бухъизе лъугъана. ²⁶Гъеб заманалда ИсхIакъихъе Абимелек вачIана Герарапдаса, жиндирго вазир АхIузатги ва бодул цевехъян Пиколги цадахъ рачун.

²⁷– Нуж щай дихъе рачIарал? – абуn гъикъана ИсхIакъица. – Нужее вокъичІого, нахъе къотIанагури дун нужеца!

²⁸– Нижеда бихъулеб буго БетIергъанас дуе кумек гъабулеб букIин, – ан абуна гъез. – Гъединлъидал нижее бокъун буго гъаги гъедун хурхен щулальизе. РачIа къотIи гъабизе!

²⁹Мун гъеде нижее зарал-зиян гъабиларилан. Нижецаги дуе, лъикIильи гурони, щибго квешлъи гъабичІогури. Паракъят нахъе ине изну къуна дуе. Гъанжеялдаса хадубги БетIергъанас дуде баркат рештIинабуна!

³⁰ИсхIакъица гъезие квана-гъекъей гъабуна. ³¹Радал рапхъун гъез цоцазе гъаял гъедана. ИсхIакъица гъалбадерие къольникI гъабуна, гъелги гъудулзабильун лъугъун нахъруссун ана. ³²Гъебго къояль гъуй бухъулел рукIарал лагъзал рачIун, ИсхIакъида лъазабуна жидеда лъим батанилан.

³³ИсхIакъица гъеб гъялда цIар лъуна ШебагI абуn. (Гъелдасан бачIараb буго гъанже шагъаралъул цIар Беэр-ШебагI.)

³⁴Гисица кIикъного сон бараб мехалда, гъес лъудбилъун рапчана Беэри-хеттасул яс Иегъудит ва Элон-хеттасул яс Босмат. ³⁵ИсхIакъиеги Ребекъяеги гъей кIияйгоги нусаль гемераб гIакъуба-къварилъи гъабуна.

❖ БетIер 27 ,❖

Гисие щвезе кколеб баркат Якъубие щвана

¹Херлъунги беццлъунги вугев ИсхIакъица цо къояль цИ-
кIарав вас жиндаго аскIове ахIана:

- Я, дир вас! – ан абуна гъес Гисида.
- Щиб, дада, дуе? – ян гъикъана гъес.

²ИсхIакъица абуна:

– Дун гъанже херлъун вugo, хвезе чан къо хутIун бугебалиги
льаларо. ³Дурго ярагъ – ЧорбутIги Чоралги росун чанаве
а. ⁴Чанил гъанги босун вачIун, дие бокъулеб къагIидаяль
беже. Гъебги кванан, дица дуе къела БетIергъанасдасан диль
бугеб баркат*.

⁵ Ребекъада рагIана ИсхIакъица жиндирго вас Гисида
абурал гъель рагIаби. Гис чанаве аравго, ⁶гъель Якъубида
абуна:

– Дида рагIана дур инсуца Гисида абулеб, ⁷чанил гъанги
босун вачIун, жиндие бокъулеб къагIидаяль гъеб бежеян.
Гъеб гъан кванан хадуб, инсуца живго хвелалде цебе Гисие
къезе буго БетIергъанасдасан бугеб баркат. ⁸Гъанже, дир вас,
мун гIенекке, дуца щиб гъабизе кколебали малъилин. ⁹Ре-
хъялъя тIаса бишун кIиго бурутIги бачун вачIа. Дица гъезул
гъан дур инсуе бокъулеб къагIидаяль бежила. ¹⁰Гъебги босун
мун инсухъе ина, кванан гъебгун, гъес дуе живго хвелалде
цебе къела гъесулъ бугеб баркат.

¹¹– Дир вацасул черх тIубанго расуца бацараб бугогури, – ян
абуна Якъубица. – Дир тIом цIвак-цIвакараб буго. ¹²Нагагъ
инсуца дида квер хъвани щиб гъабилеб? Дица гъев гукку-
лев вукIин тIатани, гъес дие баркат къеларо, нагIана къела.

¹³Амма эбелаль абуна:

---

* ^{27:4} Тюцеве гъавурав васасухъе ИсхIакъица хвалда цебе къезе кко-
лаан кинааго жиндир боцIи-рикъзияльтул кверщел ва Аллагъасдасан
щвараб баркат. Гъедин гъабураб васият хисизабизе рес букIинчIo.

— Гъеб нагIана дие насиблъизе биччанте, дир вас. Мун дихъ генекке. Дица малъараб гъабизе а.

¹⁴ Якъубица буртIал рачун рагIана. Ребекъаца гъезул гъан ИсхIакъие бокъулеb къагIидаяль бежана. ¹⁵ Цинги гъель жиндирго цИкIиарав вас Гисил бишунго лъикIаб ретIел, къавулъ букIарабцинаб тIаса бишун, гъитIинав вас Якъубида ретIана. ¹⁶ Гъесул квералги тIад рас гъечIеб габурги буртIазул цIакаца баcизабуна. ¹⁷ Цинги бежараб гъанги чедги босун инсухъе витIана.

¹⁸ — Дада, — ян абуна, гъес инсуда тIаде ун.

— Я, дир вас! — ан абуна ИсхIакъица. — Мун кинав?

¹⁹ — Дун Гис вуго, дуе тIоцеve гъавурав, — ан жаваб къуна Якъубица. — Дуца абурабцинаб гъабуна дица. ТIаде ворхун, Подов ча, чанил гъан кваназе ва дие баркатги къезе.

²⁰ ИсхIакъица гъикъана:

— Я дир вас, гъедигIан хехго чан кин духъе щвараб?

Гъес жаваб къуна:

— БетIергъанас — дур Аллагъас икъбал къуна дие.

²¹ — Гъаниве аскIовегIан вачIа, дир вас, — ан абуна ИсхIакъица. — ХIакъльунго мун Гис вугищали цо квер квашлиин дуда.

²² Якъуб инсуда аскIове ана, гъес гъасда кверги кващун абуна:

— Гъаракъни Якъубил гъаракъ буго, кверални Гисил кверал руго, — ян.

²³ Гисилго тIадин, Якъубил квералги расул цIун ратидал, ИсхIакъида гьев лъачIо ва гъесие жиндирго баркат къуна.

²⁴ — Мун дир вас Гисицха? — ян гъикъана гъес Якъубида.

— У, дир дада, — ян абуна гъас.

²⁵ ИсхIакъица абуна:

— Дуца бачIараб чанил гъан къе, дир вас, кваназе, дица дуего баркатги къезе.

Якъубица инсуда цебе лъуна квенги чагъирги. Квана-гъекъон вахъараб мехалда, ²⁶ ИсхIакъица абуна:

— АскIове вачIун, убач гъабе, дир вас, дида.

²⁷ Инсуда аскIове ун, убач гъабуна Якъубица. Гъесул ратI-лидасан маxI чIван, ИсхIакъица, гъесие баркат къун, гъадин абуна:

— БетIергъанас баркат лъураб
мегIер-Галахалъул маxI буго дир васасдасан.

²⁸ Аллагъяс дуе гъарзаго къеги
зобалаздасан рогъалил щубги, ракъалдасан
нигIиматалги.

хурул бачIин цИкIаги, чагъирги Гемерлъаги.

²⁹ Биччанте халкъаз дуй хъулухъ гъабизе,
къавмазги биччанте бетIер къулизе.

Вацазда Тадги мун хан вукIина:
дур эбелалъул васаз сужда гъабила дуе.

Дуе нагIана къуразе нагIана щвела,
дуда баркат лъегиян абуразда баркатти лъела.

³⁰ ИсхIакъица Якъубие баркатги къун, Якъуб ИсхIакъида аскIоса къватIиве лъугъаравго, чанаса вуссун тIаде щвана гъесул вац Гис. ³¹ Инсуе бокъулеb квен гъабуна гъестги, ва гъебги босун ун, инсуда абуна:

— ТIаде ворха, дир эмен, дица бачIараb чанил гъан кваназе, ва дур баркатги кье дие.

³² — Мун щив? — ан гъикъана ИсхIакъица.

— Дун вуго дур вас, дуе тIоцеве гъавурав вас Гис, — абуn жаваб къуна гъас.

³³ Гъаргъар щун, сородилаго ИсхIакъица абуна:

— Чанил гъангиг бежун, дун кваназавурав чи щивха, гъедин батани? Дица гъесие къунагури дирго баркат, гъанже гъесда цадахъ букIина дир баркат.

³⁴ Гъел рагIаби рагIидал, ракI хун, чIичIичIидизе лъугъана Гис. Цинги гъес инсуда гъарана:

— Дие баркат кье, дир эмен! — абуn.

³⁵ — Дур вац вачIун вукIана дихъе, — ян абуна ИсхIакъица — Хилла-макруялдалъун бахъун ана гъес дуе къезе кколеб букIараb баркат.

³⁶ Гисица абуна:

— ЧалгIаде гуро досда Якъубилан абулеб — кIицIулго туккана дос дун!* Цо бугони — дос дихъя бахъун ана тю-цеве гъавурав вукIинальул даража. Гъале гъанже дие щвезе кколеб букIараб баркатги ана бахъун.

— Дие баркаталъул хутIараб жого гъечIебиш? — ан гын-къана Гисица инсуда.

³⁷ ИсхIакъица жаваб къуна:

— Дуда тIад ханлъун гъавуна дица дов, кинабго Пагарлъиги досул лагъзаллъун гъаруна, хурул бачIинги чагыирги досие насиблъизе гъабуна. Гъанже дица дуе щибха къелеб, дир вас?

³⁸ — ЦохIо баркатищха, дир эмен, дур букIараб? Диеги къе, дада, баркат!

Гис гIек-гIекиялда Годана. ³⁹ ИсхIакъица гъесда абуна:

— ЛъикIаб тющел бижулел хурзабаздасаги зодисан рештIунеб рогъалил щубалдасаги рикIкIад рукIина дуца яшав гъабулел бакIал.

⁴⁰ Дур бетIербахъиги букIина хвалчадалъун дуе щваралдасан,

дурго вацасе хъулухъ гъабизе ккела дуца.

Цинги мун гъесда данде чIела,

ва дурго гарбидаса бахъун рукъ дуца нахъе рехила.

Якъуб Лабанихъе лъутана

⁴¹ Якъубида ццин бахъун вукIана Гис, гъес инсул баркат жиндиего бахъидал. «Инсухъ чIегIер бараг къоял ракIиндаль, чIван рехила дица дирго вац Якъуб», — абуn пикрабазда вукIана гъев. ⁴² Амма Ребекъада бицана гъельул цикIкIарав васасул ракIалда бугеб къасд. ГыйтIинав вас Якъубги аскIове ахIун, гъель абуна:

— Мунги чIван, ракI гIодобиччазабизе бокъун буго дур вац Гисие. ⁴³ Дица бицу넬ъухъ генекке, дир вас. Дир вац Лабанихъе XIараналде лъута мун. ⁴⁴ Дур вацасул Гасияб ццин ГодобцинегIан гъенив чIа. ⁴⁵ Дуде бугеб гъесул ццин

* 27:36 «Якъуб» ва «гукки» рагIаби жугъутI мацIалда релъльярал руго.

учизегІан ва дуца гъесие гъабураб хІилла-макру гъесда кіочон тезегІан чІа дова. Гъебмехалда дица дуда хадув чи витІила ва доваса нахъе вачина. Дуца гъедин гъабичІони, цого къояль кІиявгоги васасдаса ятІалъила дун.

⁴⁶ Ребекъаца ИсхІакъида абуна:

— Гъал хеттазул ясаз — нусабаз — дуниял рихинабун буго дида. Гъаниса гъздаго рельльярай хеттай Якъубицаги ячани, дуниялалда йикІиналъул пайда гъечІо дие.

¶ БетIер 28 ,

¹ ИсхІакъица Якъуб жиндиҳъего ахІана, гъесда баркат лъегиянги абуn, гъадинаб насиҳIат гъабуна:

— КенагІаназул яс ячунге дуца. ² Дурго эбелалъул инсухъе — Бетуэлихъе — Паддан-Арамалде а ва гъельул вац Лабанил ясаздасан цояй яче лъадильун. ³ХалкІолев Аллагъясул баркат лъеги дуда. Гъес дур тухум лъугъинабеги тІинчI-къед г'емераблъун ва Гадамалги цИкІкІинареги, — дудасан г'емерал халкъаl лъугъине. ⁴ Ибрагымиде рештІинабун букIараб баркат дудеги дур наслабаздеги рештІинабеги Аллагъяс. Цинги дур мулклъун лъугъина апараглъун мун вугеб ракъ — Аллагъас Ибрагымие сайигъят гъабураб ракъ.

⁵ ИсхІакъица васасда нух битIагийилан абуна. Якъуб Паддан-Арамалде ана Бетуэл-арамеясул вас Лабанихъе. Лабан вукІана Якъубилги Гисилги эбелалъул — Ребекъал вац.

⁶ Гисида лъана, баркат лъегиянги гъарун, ИсхІакъица Якъуб лъади ячине Паддан-Арамалде витІаравлъи. Лъана, баркат лъеянги гъарун, гъес Якъубида лъазабураблъи кенагІаназул яс лъадильун ячунгейилан, ⁷ ва Якъуб, инсуцаги эбелалъги малъараб гъабун, Паддан-Арамалде ун вукІинги. ⁸ Гъебмехалда, кенагІаназдасан рачарал нусал инсүе рекIе Полел гъечІольиги бичІЧIун, ⁹ Гис исмагПилилазухъе ана ва гъениса жиндиего ячана MaxІалат абулей цоги лъади. Гъей йикІана Ибрагымил васасул — ИсмагПилил — яс ва Небайотил яц.

Якъубида макъу бихъана

¹⁰ Беэр-ШебагПалдаса вахъун Якъуб XIараналдехун валагъун къокъана. ¹¹ Цо пуланаб бакIалде щвараб мехалда, сордо базе рештIана гьев ва къаданиб гамачIги лъун, вегана. ¹² Макъиль цо мали бихъана гъесда. Зодиги Подобги цун букIана гъеб. Аллагъасул малаикзаби рукIана гъенисан гъоркье рештIунелги тIаде рахунелги. ¹³ Гъеб малиялъул тIогъив чIун вугев БетIергъанас Якъубида абуна:

— Дун вugo БетIергъан — дур кIудияв эмен Ибрагьимил Аллагъ ва ИсхIакъиль Аллагъ. Гъеб мун тIад вегун вугеб ракъ дуеги дур наслабазеги сайгъат гъабуле буго дица. ¹⁴ СалигIан гIемер рукIине руго дур наслаби, ва гъел чIезе руго бакъIерхъудехунги бакъбаккудехунги, шималалдехунги ва къиблаялдехунги. Киналго халкъазе баркат лъела дудалъун ва дур наслуялдалъун. ¹⁵ Дица дуе кумек гъабила: мун киве аниги, Дица цIунила мун. Ва гъаб ракъалде тIадвуссинавила. Дица мун рехун теларо: дуе къурабрагIиги тIубазабила.

¹⁶ Макъидаса вигъиндал, Якъубица абуна:

— XIакълъунго БетIергъан гъаб бакIалда вукIун вugo — дидани лъачIо гъеб.

¹⁷ — Цакъ хIинкъизе ккараб бакI буго гъаб! — ан абуна гъес кутакаб хIинкъиги рекIелье лъугъун. — Аллагъасул рукъ — зобалазул каву бугогури гъаб бакI!

¹⁸ Радал тIаде вахъиндал, гъеб бакIалда зоное чIвана Якъубица къаси жиндирго къаданиб лъун букIараб гамачI ва гъелда тIаде зайдуналъул нах тIуна. ¹⁹ Бетел абуун лъуна гъес гъеб бакIалда цIар*, — гъениб Пагарлъухъ бугеб росдал цIар Луз букIаниги.

²⁰ Цинги Якъуб Аллагъасда цeve гъедана:

— Нухода вахъараав дунги цIунун, вакъани чед къун, ПицI-лъани ретIел къун, Аллагъ дида цадахъ чIани, ²¹ ва сах-саламатго дун дирго инсул рокъовеги вуссаны, БетIергъанан-

---

* ^{28:19} Бетел — «Аллагъасул рукъ».

се – дир Аллагъасе – гИбадат гъабила дица. ²² Гъаб зоное чIвараb гамачI бугеб бакIги Аллагъасул Рукълъун лъугъина. Ва дуца дие къунцинальул анцIил бутIа дица дуеги къела.

፲፲ ተዕላም 29 የ፲

ያክቡብ ጥናና-አራማልደ ወርቃና

¹ Цинги Якъуб нухда вахъана. Машрикъалъул гIадамазул ракъалде щведал, ² авлахъалда цо гъуй бихъана гъесда, гъелда аскIоб лъабго гIиял рехъенги бугоан (гъеб бугоан боцIи гъекъолеб бакI). Гъуялъул картIида тIад кIудияб гамачI лъун букиана. ³ Киналго рехъаби гъенире ракIарараб мехалда гIухьбуз гамачI нахъе хъурщизабулаан, гIи гъекъезабулаан ва нахъети гъуялъул кIалтIу бацулаан.

⁴ – Нуж киса, вацал? – абуn гъикъана Якъубица гIухьбузда. ХIараналдаса ругилан жаваб къуна гъез.

⁵ – НахIорил васасул вас Лабан лъаларевиш нужеда? – ян гъикъана гъас.

Лъалилан жаваб къуна гъез.

⁶ – Гьев кинха вугев? – ан гъикъана Якъубица.

– ЛъикI вugo, – ян жаваб къуна гъесие. Доле гъесул яс РахIел ячIуней ииго гIи гъекъезе.

⁷ – Бакъул лагыи гIодобцун гъечIo жеги, – ян абуна Якъубица гIухьбузда. – ГIи данде бакIариизе заман щун гъечIo. Гъекъезеги гъарун, нахъети гIалахалде раче гIиял.

⁸ Амма гъез абуна:

– Киналго рехъаби данделъичIого гIи гъекъезабун бажаруларо. Гъемехалда нахъе хъурщизабила гъуялъул кIалтIа бугеб гамачI. Цинги нижеца гIиги гъекъезабила.

⁹ Гъедин гара-ЧIварун гъел ругеб мехалда, РахIел тIаде щвана, инсул гIиял рехъенги бачун. ГIияе вехълъи гъабулеb букиана гъель. ¹⁰ ИмгIал Лабанил гIиял рехъенги бачун РахIел ячIуней иихьидал, Якъуб гъуялъухъе ана, гамачIги нахъе хъурщизабун, гъельул гIи гъекъезабуна. ¹¹ Цинги гъелда убачги

гъабун, г̄ек-г̄екиялда г̄одана Якъуб, ¹² жив дур инсул г̄агарав чи вугилан – Ребекъал вас вугилан. Гъеб инсуда бицине екерун ана PaxIел. ¹³ Яцалъул вас жидехъе вачIун вугилан парIидал, Лабан гъоболасда дандчIавазе векерун ана, каранде къан гъесда къочардана ва рокъове вачана. Якъубица гъесда кинабго ккара-тараб бицина. ¹⁴ Цинги Лабаница гъесда абуна:

– ХIакъльунго мун дир г̄агарав чи ккола! – ян.

Леяги PaxIелги – Якъубил лъудби

Якъуб Лабанихъ рештIун тIубараб моцI индал, ¹⁵ Лабаница гъесда абуна:

– Мун дир г̄агарав чи чIовогойишха дие хIалтIилев? Дуе кинаб ужра-мухъ къелебали абе дида.

¹⁶Лабанил йикIана кIиго яс: цIикIкIаралда цIар букиана Лея, гъитIиналда – PaxIел. ¹⁷Леял берал кунчIарал рукIинчио, PaxIелил лага-черхги гъумерги гъайбатаб букиана. ¹⁸Якъубие PaxIел йокъана. Гъес Лабанида абуна:

– Дур гъитIинай яс PaxIел дие къуни, анкъго соналъ хIалтIила дуда цeve.

¹⁹ – Къезе ккелаха, – ян абуна Лабаница. – Чияе къеядаса дуе къей лъикиI. Гъанив ча дурго.

²⁰PaxIел жиндиего щвезе, анкъго соналъ хIалтIана гъесда цeve Якъуб, амма гъеб анкъабго сон чангю къогIанги хехго ана – гъей йокъулей йикIиндалха гъесие. ²¹Гъале ахирги гъес Лабанида абуна:

– Кий йигей дир бахIарай? Болжал лъугIана, гъей дие къезе заманги щвана.

²²Лабаница, киналго мадугъалзабиги ахIун, бертин гъабуна. ²³Сардиль гъес ячун Якъубихъе щвезаюна жиндирго яс Лея, ва Якъуб гъелда аскIов вегана. (²⁴Лея хъулухъалье Лабаница къуна жиндирго гъараваш Зилпа.)

²⁵Сордо рогъана – гъале Якъубида цее йиго Лея!

– Дуца дие гъабураб щиб? – ан абуна Якъубица Лабаница. – PaxIел ячине гуриш дун дуда цeve хIалтIарав? Шай дуца дун гуккарав?

²⁶— ЩикІкІарайги рокъой тун, гытІинай яс росасе къолеб Падат гъечІо нижер рахъалда, — ян абуна Лабаница. — ²⁷Гъаб бертадул анкъ арабго, гытІинайги къела нижеца дуе, амма гъельухъ мун жеги анкъого соналъги хІалтІизе ккела дида цeve.

²⁸Якъуб разильана. Бертадул анкъ арабго, Лабаница гъесие лъадильун къуна жиндирго яс РахІел. ²⁹Гъельие хъулухъ-лъеги къуна жиндирго гъараваш Билгъя. ³⁰Якъуб РахІелида аскІов вегана. Лейдаса щикІкІун йокъана гъесие гъей, ва гъельухъ жеги анкъого соналъги Лабаница цeve хІалтІана.

Якъубие лъимал гъаруна

³¹Лея йокъулей гъечІолъи бихъун, БетІергъанас гъельул ургъибе лъимер ккезе биччана, амма РахІелил ургъибе лъимер ккезе биччачІо. ³²Лея къинай яхъана, вас гъавуна ва гъесда цІар Реубен лъуна.

— Дир пашманлъи БетІергъанасда бихъана*, — ян абуна гъель. — Гъанжени дун росасе йокъила.

³³Гъельул ургъибе нахъеги лъимер ккана — цоги вас гъавуна.

— Дун йокъулей гъечІолъи рагІана БетІергъанасда, — ян абуна гъель. — Цоги вас къуна дие!

Цинги гъев васасда цІар ШимгІон лъуна**.

³⁴Нахъеги лъимер ккана гъельул ургъибе, гъабнухалъги вас гъавуна.

— Гъанжени рос дидаса вичІиларо, — ян абуна гъель. — Дица гъесие лъабго вас гъавидалха!

Цинги гъев васасда цІар Левий лъуна***.

³⁵Цоги нухаль ккана гъельул ургъибе лъимер — гъанжеги вас гъавуна.

— Гъанже дица БетІергъанасе рецц гъабила, — ян абуна гъель ва васасда цІар Ягъуда лъуна****.

Гъелдаса хадуб тІокІаб лъимер гъабичІо гъель.

---

* ^{29:32} *Реубен* — «vas вихъана».

** ^{29:33} *ШимгІон* — «гъесда рагІана».

*** ^{29:34} *Левий* — «вичІиларо».

**** ^{29:35} *Ягъуда* — «рецц».

БетIер 30 , ю

¹ Якъубие лъимер гъабизе бажарулеb гъечIольи бихъун, яцалдехун жахIаяль ракIбецIЦулеб букIана PaxIелил.

— Дие лъимал кье, яги дун хвела, — ян абулаан гъель Якъубида.

² Якъубица ццин бахъун жаваб къолаан:

— Аллагъас дуе лъимал къолел гъечIольи дир гайибиш бугеб? — абуn.

³ — Гай дир гъараваш Билгъада аскIов вега, дир накалда лъезе лъимер гъабизе биччанте гъель. Гъелдасан ккараглIаги лъимал рукIина дир!

⁴ Гъедин PaxIелица гъесие лъади гадин къуна жиндирго гъараваш Билгъа. Якъуб гъейги ячун чIана ⁵ва, къинай лъгъун, гъель вас гъавуна.

⁶ — Аллагъас нильеe хIукму къотIана, — ян абуна PaxIелица. — Дир гъари-дугIа рагIун, вас къуна дие.

Гъель васасда цIар Дан лъуна*.

⁷ PaxIелил гъараваш Билгъал ургъибе нахъеги лъимер кканна ва Якъубие гъель цоги вас гъавуна.

⁸ — Дирго яцалда данде кутакалда къеркъана дун ва гъей къезаюна, — ян абуна PaxIелица.

Гъель васасда цIар Наптали лъуна**.

⁹ Гъеб заманалда, жиндир тюкIаб лъимер букIунаrebльи лъарай Леяца Якъубие лъади гадин къуна жиндирго гъараваш Зилпа. ¹⁰ Зилпаца Якъубие вас гъавуна.

¹¹ — Икъбал кканна! — ян абуна Леяца.

Гъель васасда цIар Гад лъуна***.

¹² Зилпаца Якъубие кИиабилевги вас гъавуна.

¹³ — ТалихI кканна! — ян абуна Леяца. — ТалихIай йигилан абила дида руччабаз!

* 30:6 *Дан* — «хIукму».

** 30:8 *Наптали* — «къеркъей».

*** 30:11 *Гад* — «икъбал».

Гъель васасда къуна Ашер абураб цАар*.

¹⁴ Цо нухалда, роль лъильулеб Гужалда, Реубенида хуриб батана мандрагора абулеб хер** ва жиндирго эбел Леяе рокъобе босана. PaxIелица Леяда гъарана:

— Дур васасда батараб мандрагора дие кье, — ян.

¹⁵ — Дир рос дуца кодоса вахъараав Гун гъечИиш дуе? — ян абуна Леяца. — Дир васасда батараб мандрагорагийиш дуе гъанже къваригГун бугеб?

— Гъеб мандрагора дие къуни, дица къаси рос дуда аскIове виччала, — ян рагIи къуна гъелье PaxIелица.

¹⁶ Гъале сардиль Якъуб рокъове вачIунеб мехалда, гъесда данде яхъун, Леяца абуна:

— Гъаниве дихъе вачIа. Дир васасда батараб мандрагораяльухъ хисун босана дица яцалъухъа къаси сордо.

Гъеб сордояль Якъуб Леяда аскIов вегана. ¹⁷ БетIергъанасда рагIана гъельул гъари: гъанжеги ургыбие лъимер ккана ва Якъубие щуабилевги вас гъавуна.

¹⁸ — Дирго росасе дица дирго гъараваш къедал, Аллагъас дие шапакъят къун буго, — ян абуна Леяца.

Гъель васасда цАар Иссакар лъуна***.

¹⁹ Нахъеги ургыбие лъимер ккун, Леяца Якъубие анльабилев вастги гъавуна.

²⁰ — Аллагъас сахаватаб сайгъят гъабуна дие. Гъанжени росас кIодо гъайила дун, дица гъесие анльго вас гъавидалха! — ян абуна гъель.

Гъель васасда цАар Зебулун лъуна****.

²¹ Гъелдаса хадуй Леяе яс гъаюна ва гъелда цАрги Дина лъуна.

²² PaxIелиги ракIалде щвана Аллагъасда, гъельул гъари рапун, гъейги ургыбие лъимер кколейлъун гъаюна.

---

* 30:13 *Ашер* — «талихI».

** 30:14 Мандрагора харил лъим бальго къолаан жиндихъго рокы кке забизе. Гъеб гъекъезе къолаан лъимер гъабуларей чIужугПаданалъеги.

*** 30:18 *Иссакар* — «шапакъят».

**** 30:20 *Зебулун* — «сайгъят».

²³ Къинай яхъун, вас гъавидал, РаҳIелица абуна:

— Аллагъас рогъоб-нич тIаса босана дидаса.

²⁴ Гъель васасда цIар Юсуп лъуна ва:

— БетIергъанас дие цоги вас къеги! — ян гъардана.

Якъубил боцIи-бечелъи цIикIкIана

²⁵⁻²⁶ Юсуп гъавураб мехалда, Якъубица Лабанида абуна:

— Дирго лъималги ва жидеे Голо дун дуда цeve хIалтIарал лъудбиги рачун, дирго рокъове, ватIаналде тIадвуссине изну къе дие. Дудаго лъалаха кигIан гIемер дун дуда цeve хIалтIаравали!

²⁷ — Бегъилем батани, дихъ генекке, — ян абуна Лабаница. — Дие загъирльана мун сабаблъун дидаги БетIергъанасул баркат лъолеб букIин. ²⁸ Кинааб ужра-мухъ дуе бокъилебали бице. Дица къела дуе гъеб.

²⁹ Якъубица абуна:

— Дудаго лъала кин дун дуда цeve хIалтIаравали, дица хъихъун дур рехъаби кигIан кIодолъаралали? ³⁰ ГъедигIан гIемераб гIи букIинчIо дур дун гъаниве вачIараб мехалда. Гъанже кигIан гIемер ругелали валагье. Гъеле гъедин баркат лъуна дуда дун вачIаралдаса нахъе. Дирго хъизан-лъималазе дун кида хIалтIизе вугев?

³¹ — Гъя, кинааб ужра-мухъха дуе бокъун бугеб? — ан гъикъана Лабаница.

— Дудасан дие щибниги хIажат гъечIо, — ян жаваб къуна Якъубица. — Гъадинааб къотIиялда мун разильани, дица гъанжейлдаса нахъеги хъихъила дур гIи ва гъельул тIалабги гъабила. ³² РачIа жакъа ниль рильльинин рехъаби рихъизе. Дуца гъениса нахъе раче киналго тIанкIал ругелги, чарагли чахъаби ва чIегIерал къагIи, гъединго тIанкIал ругелги чарагли цIцани. Хадубккун гъединал къеразул гIи-цицIани дие мухъалье къезе ккела. ³³ Дир ракIбацIалъи лъзазе бигъа букIина дуе: гъанжейлдаса хадуб дие мухъдахъ куразда гъоркъоб тIанкIал ругебги чарабги гурони цIце яги чIегIераб гурони къегIер батани, гъел дур рикъараллъун рикIкIине бегъила дуца.

³⁴ — Гъеб къотIиялда рази вуго, — ян абуна Лабаница. — Дуца абухъе букине биччанте.

³⁵ Гъебго къояль Лабаница рехъалъа ратIа гъаруна киналго тIанкIал ругел ва чарал дугIби, киналго тIанкIал ругел ва чарал (ай хъахIарап) цIцIани, киналго чIегIерал къагIи. Рачун жиндирго лъималазухъе къуна гъес гъел. ³⁶ Ва Якъубил къайи чIвараб бакIалдаса лъабго къойил нухалъ рикIкIадегIан ана гъел. Лабанил цогидал гIи-цIцIани хъихъун Якъубги хутIана.

³⁷ Бигъародул, миндалальул, чинаридул гъутIбузул цIикIан-цIарап чIорал къотIулаан Якъубица, гъезда тIад бутеб хъалалъул чIалал рагхъулаан, хъахIаб цIул цебе лъезегIан. ³⁸ ТIаса хъал бахъарал чIоралги хъалалъул чIалалги гъес лъолаан боцIи гъекъолел бакIазда, дагIникье ине къачIарап заманалда гъекъезе рачIарап цIцIаназда гъел рихъулеb куцалда. ³⁹ ДагIникье ине къачIарап цIцIани гъел чIоразухъ ралагъулаан ва гъез гъару-рал буртIалги рукIунаан тIанкIал ругел ва чарал. ⁴⁰ Чахъаби Якъубица батIаго чIезарулаан ва гъел сверулаан Лабанил дол рехъабазул чараб ва чIегIераб гIи бихъулеb бакIалдехун.

Гъанже Якъубил жиндирго рехъаби гIуна, ва гъес гъел хъи-хулаан Лабанил рехъабаздаса батIаго. ⁴¹ Къариял, чIахIиял чахъаби куйдукъе унеб заманалда, Якъубица гъел чIорал лъадаль лъолаан гъезда рихъулеb бакIалда, гъел чIоразда аскIоб куй чахъдаде кIанцIизе. ⁴² ХIалакъал-къадарал чахъабазде куй кIанцIулеb заманалда гъес чIорал нахъе росулаан. Гъедин хIалакъаб-къадараб гIи Лабание унаан, къарияб-чIахIияб гIи Якъубие щолаан. ⁴³ Цакъго бечедав чи лъугъана Якъуб, гъесул рукIана гIиялги цIцIаназулги рехъаби, гъаравашал ва лагъазал, варанаби ва хIамул.

❖ БетIер 31 ,❖

Якъуб Лабанида аскIоса лъутана

¹ Жиндир хIакъальуль Лабанил васаз гъадин абулеб бу-кIин лъана Якъубида:

— Якъубица нижер инсул буқIарабшинааб баҳъана. Нижер инсул буқIараб буго досие щвараб тIолабго бечель!

² Якъубида жиндагоги бихъулеб буқIана доб цебе Гадаб гъуинлъи-гъоркъоблъи Лабанил гъечIеблъи. ³ Цинги БетIергъанас Якъубида абуна:

— Дурго Гагарал чагIазухъе рокъове тIадвусса. Дица дуе кумек гъабила.

⁴ Якъубица РахIелидаги Леядаги хадув чи витIана рехъаби кваналел ругеб Галахалде ракIайилан абизе. ⁵ Цинги гъес гъезда абуна:

— Нужер эмен гъанже дихъ цeve Гадин валагъулев гъечIевлъи бихъулеб буго дида. Амма дие кумек гъабулеб буго дир инсул Аллагъас. ⁶ Нужеда лъала рухIги жанги къун хIалтIана дун нужер инсуда цeve, ⁷ амма гъес дун гуккана ва дие бихъизабураб муҳъиги кидаго хисизабулаан. ЦохIо Аллагъас биччачIо гъесда дие квшелъи гъабизе. ⁸ Нужер инсуца дида абуни, тIанкIал ругел дуе муҳъалье къелилан, кинағо тIинчI тIанкIал ругеб лъугъунаан. Чаралщинал дуе муҳъалье къелилан гъес абураб мекалда, кинағо тIинчI чараб лъугъунаан. ⁹ Гъеле гъедин, нужер инсухъаги раҳъун, къуна Аллагъас дие рехъаби.

¹⁰ Цо нухалда куйги дегIенги биччараб заманалда макъу бихъана дида: цIцIаналъе риччарал киналго дугIби тIанкIал ругел яги чарал рукIана. ¹¹ Якъубилан ахIана макъиль Аллагъасул малаикас дида. Яйилан жаваб къуна дица. ¹² Цинги гъес дида абуна: «Рихъулиш, цIцIаназде кIанцIолел ругел киналго дугIби руго я тIанкIал ругел, яги чарал. Дида бихъулеб буго Лабаница дуе гъабулеб бугебшинааб! ¹³ Дун вуго, доба Бетелалда зоноде зайтуналъул нахги тIун, мун дие гъедарав Аллагъ. Гъанже вахъун гъаб улкаялдаса нахъе а мун, дурго Гагараб ракъалде тIадвусса».

¹⁴ Гъадинаб жаваб къуна РахIелицаги Леяцаги Якъубие:

— Инсул рокъоб бугелдасан яги ирсалдасан нижее щвезе щибго жо хутIичIогури. ¹⁵ Гъесда кколеб буго ниж чияраллан: гъес ниж ричана, ва ниж ричун щварабшинабги

пасат гъабун хвезабуна. ¹⁶ Гъединлъидал Аллагъас нижер инсухъа бахъарабшинааб боцИи-бечелъиялъул бетIергъаби руго нильги нильвер васалги. Гъанже дуца Аллагъас дудаго бихъизабураб гъабе.

¹⁷ Якъубица лъималги лъудбиги варанабазда рекIинаруна ва, ¹⁸ жиндирго бугольги бакIа-бахарун, Паддан-Арамалда щвараб боцИиги бачун, жиндирго эмен ИсхIакъида аскIове КенагIаналдехун валагъун къватIиве вахъана. ¹⁹ Лабан гIи къунцИизе араб заманалда, РахIелица рикъана жиндирго инсул рукъалъул аллагъзаби. ²⁰ Якъубица гуккана Лабан-арамеяв: щибниги абичIого вахъун ана гьев досда аскIоса, ²¹ жинди-его щвараб кинабго боцИи-рикъзигун. Пурат Гюрги баҳун, ГилгIадалъул мугIруздехун ана гьев.

Лабан Якъубида хадув гъуна

²² Лъабабилеб къоялъ лъазабуна Лабанида Якъуб нахъе ун вугилан. ²³ Жиндирго Гагарал чагIиги рачун, Лабан Якъубида хадув ана. Анкъго къоялдасан ГилгIадалъул мугIрузда досда хадув гIунтIана. ²⁴ Гъеб сордоялъ макъиль Аллагъас Лабан-арамейида абуна:

— Воре, дуца Якъубида я лъикIаб, я квшеб щибниги абуге! — ян.

²⁵ Лабан гъанже цIакъго Гагарлъун вукIана Якъубида ас-
кIове: Якъуб рештIун вукIана ГилгIадалъул мугIрузда, гье-
нивго ГилгIадалъул мугIрузда жиндирго Гагарал чагIигун
цидахъ чун вукIана Лабангি. ²⁶ Лабаница Якъубиде ахIана:

— Дуца гъабураб щиб? Дуца гукканагури дун! Рагъда асир-
лъуде росарал Гадин, дир ясал хъамулел руго дуца. ²⁷ Дидаса
балъго шай мун арав, сундулниги дида цАрги бахъичIого?
Жергъен къабун, пандур хъван, аваданал кучIдулги ахIулаго
ТовитIилаан дица мун. ²⁸ КъольникI гъабун ясаздаги ясазул
лъималаздаги къочизе виччачIо дуца дун. Пантаб жойин
дуца гъабураб. ²⁹ Дица гъельухъ лъикIго рецIел босилаан
дудаса, амма ноль нужер инсул Аллагъас абуна дида: «Воре,
дуца Якъубие щибниги гъабуге!» — ян.

³⁰ — ЛъикI буго, — ян кIальана нахъеги Лабан. — Мун дида аскIоса нахъе ана дурго инсул рокъобе ракIщун букIун. Дир аллагъзабиги щайха дуца рикъарал?

³¹ — Дуца ясал нахъе рачинилан ракIалде ккана дида, — ян жаваб къуна Лабание Якъубица. — Дун хИнкъана гъелдаса.

³² Амма дур аллагъзаби кодор ратараав чи дица Чаго теларо! НугIльиялъе гъел дурго Гагарал чагIиги Чезарун, чIухъ бай дир гъаниб бугебщиналъул: мун бетIергъанаб жо батани, нахъе босе!

(Якъубида лъялеб букIинчIо PaxIелица аллагъзаби рикъун рукIин.)

³³ Лабаница чIухъ бана Якъубил, Леял, кIияйго гъара-вашалъул чадразухъ, амма щибниги батичIо гъениб. Леял чадиралъуса къватIиве вахъун, PaxIелил чадиралъухъе унев вукIана гъев. ³⁴ Гъеб заманалда PaxIелица рукъальул аллагъ-заби варанидул къолода жанир лъуна, жийгоги гъелда Тад Подой Чана. Инсуца гъельул чадиралъуб чIухъ балеб букIана, амма щибго батуле букинчIо. ³⁵ PaxIелица гъесда абуна:

— Дур дида ццин бахъунге, дир эмен. Дуда цее яхъун чIезе бегъуле букинчIо дир: руччабазул букIунеб гIузру-хIайиз лъугъун буго.

Лабаница кинабго бега-битIана, амма аллагъзаби ратичIо.

³⁶ Гъанже Якъубил ццин бахъана Лабанида ва гъесда Гайиб ЧIван гаргадизе лъугъана:

— Щай мун дида хадув лъугъарав: щиб Гайиб букIун, щиб такъсир букIун? ³⁷ Дуца дир кинабго къайи бега-битIана — мун бетIергъанаб жо щибха дуда гъениб батараб? Бихъизабе дурго, дур Гагарал чагIаз нилье диван къотIизе.

³⁸ Къого соналъ хIалIана дун дуда цeve. Цониги чахъдаца яги цIцеца тIинчI рехизе биччачIого вехълъи гъабуна. Дур рехъальта куйдул хъун гъанги дица кваначIо. ³⁹ Нагагъ рехъаль хъумур речIчIун чахъу-цIце ЧIвани, гъебги босун дуда аскIове вачIинчIо, дицаго бецIана. Къад ТагIаралъухъги, къаси ТагIаралъухъги рецIел бахъана дуца дидаса. ⁴⁰ Къад бакъуца воркулаан, къаси квачаль Газаб къун, бер данде бачунароан.

⁴¹ Къого сон ана гъедин дуда аскІоб. АнцІила ункъо сональ хІалтана дур ясазе хъалималье, анльго сональ диего Ги Гезабизеги хІалтана. АнцІго нухалъ хис-хисизабуна дуца дие бихызабураб мухъги. ⁴² Дир инсул Аллагъ – Ибрагъимил Аллагъ ва ИсхІакъ жиндикъа хІинкъулев Аллагъас дие кумек гъабичІебани, дуца дун щибниги къечІого витІилаан нахъе. Амма Аллагъасда бихъана дица хІехъараф къварильиги ва дица баччарааб захІматги. Живго Аллагъ вахъана ноль дие хІалае!

⁴³ Цинги Лабаница Якъубие жаваб къуна:

– Гъел руго дир ясал, дир ясалъул лъимал, дир боцІи. Гъаниб дуда бихъулембинааб жо дир буго. Дирго ясал дица къварид гъарилищха? Дирго ясазул лъималги къварид гъарилищ? ⁴⁴ РачІа, нильеца къотІи гъабизе, къотІуе нугІги букине биччай.

⁴⁵ Гъебмехалда Якъубица цо кІудияб гамачІ зоное бахъун чІезабуна ⁴⁶ ва ганчІал ракІареян абуна жиндирго Нагарал чагІазда.

Гъез ракІарун ганчІазул гохІ лъугъинабуна ва гъелда аскІоб кваназе гІодор Чезе бакІги къачПана. ⁴⁷ Лабаница гъеб гохІалда цІар лъуна Егар-Сахадута, Якъубица лъуна – Гал-Эд*. ⁴⁸ Лабаница абуна.

– Нильеर къотІиялъул нугІ буго гъаб гохІ.

Гъединлъидал гъеб гохІалда цІар буго Гал-Эд. ⁴⁹ Цогидаб цІар буго Мицпа** – гъениб Лабаница гъадин абидалха:

– Цоцазда рихъулареб куцалда ратІальарааб мехаль, биччанте БетІергъанас нильеда хадуб халкквезе. ⁵⁰ Дуца гъал дир ясал къварид гъаруни яги гъазда тІаде лъудби рапчани, дуда лъян букІа: инсан гурев, Аллагъ вукІина нильеес нугІлъун!

⁵¹ Цинги Лабаница Якъубида абуна:

– Гъаб ганчІазул гохІальухъги ва нильеда гъоркъоб дица бахъун чІезабураб зонохъги валагъе, ⁵² гъел руго нильеर

* ^{31:47} *Егар-Сахадута* – арамеязул мацІалда «ракІалде щвеялъе ганчІазул гохІ», Гал-Эд – жугъутІ мацІалда гъебго магІаялъул цІар.

** ^{31:49} *Мицпа* – «халкколеб бакІ».

къотИияльул нутгIал. Квешаб къасдгун дун вачIинаро гъаб гохIил дур рахъалдехун, мунги квешаб къасдгун вачIунге гъаб гохIилги мукъадасаб ганчIилги дир рахъалдехун.⁵³ Ва нильеэ диван къотИизе биччай Ибрагимилги НахIорилги Аллагъас.

Цинги Якъуб гъедана жиндир эмен ИсхIакъ жиндикъа хIинкъулев АллагъасхIайилан.⁵⁴ Хадуб Якъубица гъенибго магIарда къурбан хъуна ва Гагарал чагIи кваназаруна. Квананги рахъун, сордо базе гъенир Чана гъел.⁵⁵ Радал вахъун Лабаница жиндирго ясаздаги ясазул лъималаздаги, гъезда баркат лъегиянги гъарун, убачал гъаруна ва рокъове нахъвуссун ана.

❖ БетIер 32 ,❖

Гисида дандчIавазе хIадурлъана Якъуб

¹Гъедин нухда унаго, Аллагъасул малаикзаби dane ккана Якъубида. ²Гъел рихъидал, Якъубица абуна:

— Гъаб буго Аллагъасул бояль орду Чвараб бакI. Цинги гъеб бакIалда цар лъуна MaxIанаим абуn*.

³Жиндирго вац Гисихъе Эдомальул улкаялде, СегIиралъул ракъалде чапарзаби цере ритIана Якъубица,⁴дир бетIергъян Гисида гъадин абейилан:

— Дур лагъ Якъубица гъадин абулеб буго: Гемераб заман бана дица Лабаница аскIоб ва гъанжельагIан гъенивги чана.
⁵Гъанже дир руго оцалги, хIамулги, Пиги, лагъзалги, гъарашалги. Дица битIулеб буго духъе, дирго бетIергъянасухъе, гъаб ругъель ва дир хъул буго дидехун дур ракI лъикIлъилилан.

⁶Тадруссун рачIун, чапарзабаз Якъубида абуна:

— Ниж швана дур вац Гисихъе. Ункънусго чиги вачун, дуда dane вачIунев вуго дов.

* 32:2 *MaxIанаим* — «кIого орду».

⁷Хинкъиялъул Газабалъ къвал бана Якъубида. Гъес жиндирго Гадамалги, гъединго Ги-боцИги, варанабиги кИго батИяб бакIалда къайи чIван чезаруна.

⁸«Цо къавуде Гис тIаде кIанцIани, — ян пикру гъабуна Якъубица, — цогидаб къавуда ругелал лъутунгIаги рорчIила». ⁹Цинги Якъубица гъари-дугIа гъабуна:

— Я, дир эмен Ибрагимил Аллагъ, дир эмен ИсхIакъил Аллагъ — рокъове Гагарльялъухъе тIадвуссайилан дие амру гъабурав ва дие хIалае вахъине рагIи къурав БетIергъян! ¹⁰Нахъаса къотIичIого дуца диде — Дурго лагъасде — рештIинабураб гурхIел-цIобалъе ва рагIи ритIухъиялъеги мустахIикъав гъечIо дун. Гъаб Иордан Пор баҳараб мехаль дир хъатикъ Панса гурони букинчIо, гъанже дир кИго къавуе Гураб Ги-боцIи буго. ¹¹Дир вац Гисидаса хвасар гъавеян гъаруле буго Дуда! Дун хИнкъун вуго вачIун гъес ниж киналго, руччабигун лъималгун цадахъ, гъурилилан. ¹²Дуца дие рагIи къун букинчIиш дун бечельизавичIого теларилан, ралъдал рагIалда салигIанги Немер наслаби дидасан лъутынарилилан!

¹³Якъубица гъениб сордо бана. Радал вахъун гъес жиндирго рехъабалъа тIаса бишун батIа гъабуна Гисие сайигъаталъе къезе ¹⁴Кинусго цIце, къого дегIен, Кинусго чахъу, къого куй, ¹⁵лъеберго бечIуле барани ва гъезул тIанчIи, кIикъого Гака, анцIго оц, къого цIухIама ва анцIго биххинхIама. ¹⁶Гъес гъел лагъадерида цере гъуна, щибаб рехъаде цо-ци вехъ кколеб хIалаль, цинги гъезда абуна:

— Гъанже нуж цере-цере а, цоцазда гъоркъоб манзилги тун.

¹⁷— Дир вац Гис дандчIвараб мехаль, — ан абуна Якъубица бишунго цеве витIуле вугев вехъасда, — дос дуда гъи-къила: «Мун лъил лагъ? Киве унев чи? Гъаб дуда цебе бугеб боцIи лъил?» — абун. ¹⁸Дуца жаваб къе: «Дур лагъ Якъубил боцIи буго гъаб, жиндирго бетIергъян Гисие сайигъаталъе битIуле. Живго Якъубги хаду-хадув вачIунев вуго», — ян.

¹⁹Гисгун дандчIвараб мехаль тъелго рагIаби абейин ну жецаян амру гъабуна Якъубица рехъада хадув унев вукIарав кIиабилев вехъасеги, лъабабилесеги ва цогидазеги. ²⁰Дур лагъ

Якъуб хаду-хадув вачIунев вугилан абичIого тогейиланги лъазабуна. Гъедин цере ритIарал сайгъатаз Гис жиндаго гурхIизавилародаян хул букIана Якъубил. «Цинги дунго ина гъесда цeve чIезе, – ян пикру гъабуна Якъубица. – Гъеб-мехалда лъикIаб дандчIвай гъабизеги бегъула гъес дида».

²¹Гъедин сайгъаталги цере ритIун, Якъуб жиндиргo къа-и чIвараб бакIалда сордо базе чIана.

Аллагъасул малаикгун гугарана Якъуб

²²Амма гъеб сордояльго тIаде вахъун Якъубица кIияйго лъадиги, кIияйго гъаравашги, анцIила цо вастги тIаде рахъи-наруна ва гъелги рачун Яббокъ Iор бахана. ²³Гъел киналго гъес Iурул добцояб рагIалде ритIана, жиндаго цадахъ бу-кIарабщинабги битIана, ²⁴живго гъенив чIана.

Гъале цо щивалиго рогъинегIан гугарана гъавгун. ²⁵Якъ-уб къуркъизавизе кIолев гъечIольни бихъун, гъес мачIалзуль къабуна, ракъаялдаса щекI батIалъулеб хIалаль. ²⁶Цинги гъес Якъубида абуна:

– Дун виччанте, хъахIльни балеб бугин.

– Дида баркат лъегиян абичIого виччаларо, – ян жаваб къуна Якъубица.

²⁷– Дуда цIар щиб? – ан гъикъана гъес.

– Якъуб буго.

Цинги гъес абуна:

²⁸– Гъанжеялдаса хадув мун Якъуб гуро, Исраил вуго.

Аллагъунги Iадамалгунги гугарун бергъиндалха мун*.

²⁹– Дур цIар бицани бокъилаан, – абуn гъарана Якъубица.

– Дир цIар гъикъун щай дуе? – ян жаваб къуна гъес.

Цинги Якъубида баркат лъегиян абуна гъес гъениб.

³⁰Гъеб иш ккараб бакIалда цIар Пениэл** лъуна Якъубица.

«Гъанив дида гъумер дандбитIун Аллагъ гугарана ва чIаго

* 32:28 *Исраил* – «Аллагъ къеркъана» яги «Аллагъун къеркъана» абу-раб магIна бугилан тола.

** 32:30 *Пениэл* – «Аллагъасда цeve чIана».

хутIана», — ян абуна гъес. ³¹ Бакъ баккана. Якъуб Пениэлал-даса нахъе ана. МачI унтун, рекъдулев вукIана гъев.

³² (Гъединлъидал Исраилил наслабазул Гадамаз мачIал-зул щекI кунаро, — мачIалзул гъеб щекIалда къабидалха Якъубида дандияс.)

❖ БетIер 33 ,❖

Якъубги Гисги дандчIвана

¹ Хал гъабидал, Якъубида Гис вихъана жиндаго данде вачIунев, ункънусго чиги вugoан гъесда цадахъ. Якъубица Ляялги, PaxIелилги ва кIияйго гъаравашалъулги лъималазда лъазабуна жидерго улбузда аскIор рахъун Чаян. ² Гъадин чIезаруна гъес гъел: бишунго цере гъаравашалги гъезул лъималги, гъезда нахъа Ляяги гъельул лъималги, гъездаги нахъа PaxIелигি Юсупги. ³ Живго Якъуб цeve лъугъун ана ва вацасде Нагарлыилалде анкъго нухаль нодо Годоб цун сужда гъабуна гъесие. ⁴ Амма Гис гъесда аскIове кIанцIун вачIана, къвалги бан, каранде къана, убач гъабуна. Цинги гъел Годана. ⁵ Берал рорхун валагъидал, руччабиги лъималги рихъун, Гисица гъикъана:

— Гыл дуе щал кколел? — абуn.

Якъубица жаваб къуна:

— Дурлагъас Аллагъас цIоб лъун кураглъимал руго гыл.

⁶ Гъаравашаз, жидерго лъималгун цадахъ цере рагIун, Гисие сужда гъабуна. ⁷ Цинги жиндирго лъималги рагун ячIун Ляяцаги гъабуна гъесие сужда. Хадуб PaxIелицаги Юсупицаги гъабуна.

⁸ — Дида данде ккарал гъадал рехъаби цере ритIиялъул магIна щиb? — абуn гъикъана Гисица.

— Мун гурхIилародайилан ритIун рукIана, дир бетIер-гъан, — абуn жаваб къуна Якъубица.

⁹ — ГIунги тюкIаб бечелъи буго, вац, дир, — ан абуна Гисица. — Дурго боцIи дуего te.

¹⁰ — Гъал дир сайигъатал нахъчІвагейилан гъаруле буго дица дуда, — ян абуна Якъубица. — Мун гъедин лъикI дандчІвайдал, Аллагъ вихъиялда бащалъана дие мун вихъи. ¹¹ Дир сайигъат босизе ккела дуца. Аллагъас цІоб лъун дие г'емераб боцIи-рикъзи къуна, сундего хIажалъун тун гъечIo дун.

Якъубица гъарун-цІалун, Гис разильана гъесул сайигъатал росизе.

¹² — Гъанже нухда рахъун лъикI, — ан абуна Гисица Якъубида. — Дун дуда цадахъ вилъльина.

¹³ Амма Якъубица абуна:

— Дуда лъалаха, дир бетІергъан, лъимал загIипал жал ругеблъи. РечIчулел чахъабиги Гачиги руго нижеда цадахъ. Къабун гъел рачани, гъоб къояльго Подор ккун хвела. ¹⁴ Мун, дир бетІергъан, цeve ун лъикI, дун — дур лагъ, боцIиги лъималги рачун бажаруле хIалаль бигъа гъавун хадув вачIина духъе — дир бетІергъанасухъе СегIиралде.

¹⁵ — РачIа дица дир г'адамаздасан цо къокъа дуда цадахъ телин, — ан абуна Гисица.

Амма Якъубица жаваб гъабуна:

— Шай? Дир бетІергъан дидехун лъикI вукIинги г'ун буго дие.

¹⁶ Цинги гъеб къояльго Гис нахъвуссун СегIиралде ана.

¹⁷ Якъубги Суккоталдехун валагъун ана. Гъенир гъарун рукIана гъас жиндиего рукъзалги боцIие тIадхъелалги. (Гъединльидал гъеб бакIалда цIар буго Суккот.)*

¹⁸ Паддан-Арамалдаса тIадвуссун Якъуб сах-саламатго щвана КенагIаналда бугеб Шекем шагъаралде ва гъенив Га-гарлъухъ Чана. ¹⁹ Живго чIезе хур Якъубица, Парцул нусго кесекги къун, босана ХIаморил васазухъя. Гъев вукIана Шекемил эмен. ²⁰ Гъениб гъес къурбаналъе бакI бана ва гъелда цIарги Эл-Элогье-Исраил абуn лъuna.

---

* ^{33:17} Суккот — «чадирал».

❖ БетIер 34 ,❖

Якъубил васаз Шекем шагъар пасат гъабуна

¹Леяца Якъубие гъаюрай яс Дина гъеб бакIалъул руччабазда аскIоe ун йикIана. ²Гъеб улкаялъул ханлъун вукIарав хIивеязул къавмалъул XIамор абулев чиясул вас Шекемида йихъана гъей ва, хъамун ячун, басра гъаюна. ³Якъубил яс Динахъ гъесул рокки кканы, рекIель йосана, хIеренал рагIаби абулаан гъелда. ⁴Гъес жиндирго инсуда – XIаморида – абуна:

– Гай яс дие яче, – ян.

⁵Якъубида лъана жиндир яс Дина басра гъаюн йикIин. Гъеб заманалда гъесул васал боцIи хъихъун гIалахалда рукиана. Гъел рачIинегIан ахIи-хIур бахъинабичIого чIана Якъуб. ⁶Шекемил эмен XIамор Якъубихъе вачIана гъесулгун гара-чIвариялъе. ⁷Ккараб жо лъан, Якъубил васалги рокъоре рачIана гъебмехалда. Ццидахун, гъалагльун рукIана гъел, Якъубил яс басра гъайи – цакъго кIудияб рогъоб кколелъулха исраилизат. Гъединаб жо гъабизе бегъилиш?

⁸XIаморица абуна:

– Дир вас Шекем нужер ясалъ хIайран гъавун вуго. Гъей гъесие къейилан вачIун вуго дун. ⁹Нилъеда гъоркъоб гIагарльиги лъугъина, нужер ясал нижер васазе къела, нижер ясалги нужер васаз рачина. ¹⁰Нижеда аскIор гъанир чIа. Гъаб нижер улка нужеда цебе вуго: эркенго яшав гъабе, даран-базаралде русса ва боцIи-бечелъи цИкIкIинабе.

¹¹Шекемица Динал инсудаги вацаздаги абуна:

– Дидехун лъикI рукIа, нужеца абураб жоги къелин.

¹²Бишунго кIудияб багъа чIезабе ва бишунго чIахIиял са-йигъаталги тIалаб гъаре. Нужеца абураб жо къела дица, яс дие къунани.

¹³Гъанже Шекемиеги гъесул эмен XIамориеги Якъубил васаз сихIираф жаваб къуна, Шекемица гъезул яц Дина басра гъаюн йигельъул:

¹⁴— Гъеб гъедин гъабизе кІоларо нижеда, — ян абуна гъез. — Нижее рогъоб-нич буго сунат гъабичІев чиясе нижер яц къей. ¹⁵Цо шартI буго гъелда гъоркъоб, ниж разильзие ккани: нужер киналго бихыназги сунат гъабун, нижеда рельльине ккола нужги. ¹⁶Гъелдаса хадуб нижеда нижерго ясал нужер власе къела ва нужер ясалги нижее рачина. Цинги нижки нижеда аскIор гъанир чІела ва нужеда цадахъ цо халкъльун лъугъина. ¹⁷Амма нуж нижехъ генеккичІони ва сунатги гъабичІони, нижерго яцги ячун нахъе ина гъаница.

¹⁸ХIаморидаги Шекемидаги лъикI бихъана гъеб. ¹⁹КвачIичIого Шекемица жиндиего сунат гъабуна — гъедиганги цIакъ йокъана гъесие Якъубил яс. Гъев Шекемги вукIана инсул къибилалда бишунго къадру-къимат бугев чи. ²⁰Гъале шагъаралъул кавудухъ годекIанирги чIун, ХIаморицаги Шекемицаги шагъаралъул халкъалде хитIаб гъабуна:

²¹— Гъал руго ракъилиал гадамал. Риччантэ гъал нильзер ракъалда чIезе ва эркенго магIишат гъабизеги. Гъезие ракъ гIезеган буго гъаниб. Нильеца гъезул ясал рачина, гъезие нильерго ясал къела. ²²Амма нильеда аскIор чIезе ва нильеда цадахъ цого халкъльун лъугъине гъал разильзулел руго гъадинаб шартIалда: гъезул бихыналго гадин нильер бихыналги сунат гъабурал рукIине ккола. ²³Гъезул рехъаби, гъезул бечелъи, гъезул боцIи — гъеб кинабго нильер букинарищха. Гъезул шартI нильеца къабул гъабуни, гъел нильеда аскIор чIела!

²⁴Кавудухъе годекIанире рачIун рукIаралцинал ХIаморидаги Шекемидаги разильзана, ва шагъаралъул киналго бихыназ сунат гъабуна. ²⁵Амма лъабабилеб къояль, гъел унтуун бусада рукIаго, Якъубил васал, Динал вацал — ШимгIонги Левийги, рахъун хвалчабигун, щибго квекIен гъечIого, шагъаралда жанире лъугъана ва цо хутIичIого гъезул бихынал гъурана. ²⁶Хвалчата къотI-къотIана гъез ХIаморги Шекемги, ва Шекемил рокъоса Динаги ячун, нахъе ана.

²⁷Цинги гъеб чIвай-хъвей ккараб бакIалде тIадруссун Якъубил власа талавур гъабуна жидер яц басра гъаюраб

гъеб шагъар. ²⁸ Гъез хъамуна гІи, гІачи, хІамул, шагъаралдаги магъильги батарабщинааб щадахъ босана, ²⁹ шагъара-лъул гІадамазул кинабго бечелъи бахъана, гъезул лъималги руччабиги нахъе рачун, гъезул рокъоб букиарабщинаалъул давла гъабуна.

³⁰ Якъубица ШимгІонидаги Левийидаги абуна:

— Дир бетіералде балагъ бачана нужеца! Гъаб ракъалъул гІадамазда — кенагІаназда ва периззеязда дун рихинавуна нужеца. Дагъал гурони гІадамал гъечІо дир, гъелин абуни цолъила, цинги тІаде кІанцІун, дун чІвала ва дир тІолабго къибилги паналъила.

³¹ Амма ШимгІоницаги Левийицаги гъесие жаваб къуна:

— ХъахІба гІадин, басра гъаюнлъидалха нижер яц йигей!

❸ Бетіер 35 ,

Якъуб Бетелалде тІадвуссана

¹ Аллагъас Якъубида абуна:

— Вахъун гъанже мун Бетелалде а. Дова рештІа ва дурго вац гІисидаса лъутун мун унеб мехаль духъе вачІарав Аллагъасе къурбаналъе бакІ бай.

² Якъубица жиндир кинабго хъизамалда ва жиндир киналго гІадамазда абуна:

— Нужехъ ругел киналго чияр аллагъ заби нахъе рехе, черхги чуре, ретІелги хисе. ³ Гъанже ниль Бетелалде рилълья. Дица доба базе кколя балагъ бачІараб мехаль хІалае ватарав ва сапаразда дие кумек гъабурав Аллагъасе къурбаналъе бакІ.

⁴ Гъез Якъубихъе къуна жидехъго рукІарап чияр аллагъ заби, гІундуздаса рахъун кІилкІалги къуна. Гъеб кинабго Якъубица букъана Шекемалъул миккил гъотІокъ.

⁵ Гъанже гъал нухда рахъана. Якъубил васазда хадур ра-хъинчІо сверухъ ругел шагъаразул гІадамал, Аллагъас гъездे хІинкъи тІамидал.

⁶Жиндирго Гадамалгун цадахъ Якъуб щвана кенагІаназул ракъалда бугеб Луз (Бетел) шагъаралде ⁷ва гъениб къурбаналъе бакІ бана. Гъес гъеб бакІалда цІар лъуна «Эл-Бетел» абуn, вацасдаса лъутун вачІунеб мехаль гъенивлъидалха гъесие Аллагъ загырлъарав*.

⁸ Ребекъял раҳъдал эбел Дебора хвана. Гъей юкъана Бетелалда Гагарльыхъ миккил гъотІода гъоркъ. Цинги гъеб миккил гъотІода цІар лъуна Аллон-Бахут**.

⁹ Паддан-Арамалдаса Якъуб тНадвуссараб мехалда, Аллагъяс, нахъеги вачІун ва баркат лъун, ¹⁰гъесда абуна:

— Дуда цІар Якъуб буго, амма тІокІаб дуда Якъубилан абизе гъечІо, гъанжеялдаса нахъе дуда цІар Исаил буго!

Гъедин Аллагъяс гъасие куна Исаил абураб цІар.

¹¹ Цинги Аллагъяс гъесда абуна:

— Дун вуго ХалкІолев Аллагъ, биччантэ лъимал Гемерлъизе ва Гадамал цІикІине. Дудасан халкъ лъугъина, халкъязул тУбараб читІир лъугъина. Дудасан ханзаби лъугъина!

¹² Дица Ибрагымие ва ИсхІакъие кураб ракъги дуеги дур наслабазеги къела.

¹³ Аллагъ Якъубида аскІоса араб мехаль, ¹⁴Якъубица зани чІвана Аллагъ жинда кІалъараб бакІалда ва гъесие къурбаналъе гъелда тНаде тІуна чагъирги зайдуналъул нахги. ¹⁵Гъес гъеб бакІалда цІар лъуна Бетел.

RaxІелиги ИсхІакъиги хвана

¹⁶ Бетелалдаса раҳъун ун, Эпратаялде Гагарльидал, лъимер гъабизе хІара чІвана РахІелида. Лъимер гъабизе цАкъ захІмалъулеб букІана. ¹⁷ Газабалда гъоркъ йикІана гъей.

— Хінкъуге, — ян абуна гъелда чІараҳъаналъ. — Гъале дуе цоги вас гъавуна.

---

* ^{35:7} Эл-Бетел — жугъутІ мацІалда гъельул магІна ккола «Бетелалда илгъам гъабураб Аллагъ».

** ^{35:8} Аллон-Бахут — «гъоркъ магІу бахъараб миккигъветІ».

¹⁸Холей йигей РахIелица ахирисеб хIухъел цIалаго васасда цIар лъуна Бен-Они абуn. Амма инсуца гъесда цогидаб цIар Бунямин лъуна*.

¹⁹Гъедин хвана РахIел. Эпратаялде унеб нухда (гъанже БетлехIем абулеб бакIалда) юкъана гъей. ²⁰Цинги Якъубица гъельул хабада зани Чвана. Гъанжеги буго гъениб гъеб РахIелил хабатIа Чвараб зани.

²¹Исраилица гъенисаги сапар бухъана ва Гледер абулеб сиялда нахъя Чана. ²²Гъениб къайи Чван чIун ругеб заманлда Реубен жиндирго инсул гъараваш Билгъада аскIов вегана. Инсудаги лъана гъеб.

Якъубил вукIана анцIила кIиго вас. ²³Леял васал: Реубен (Якъубие тоцеve гъавурав), ШимIон, Левий, Ягъуда, Иссакар ва Зебулун. ²⁴РахIелил васал: Юсуп ва Бунямин. ²⁵РахIелил гъараваш Билгъада васал: Дан ва Наптали. ²⁶Леял гъараваш Зилпал васал: Гад ва Ашер. Гъел руго Паддан-Арамалда гъарурал Якъубил васал.

²⁷Къирят-АрбагIалда (ХIеброн) бугеб Мамреялде жиндирго эмен ИсхIакъида аскIове вачIана Якъуб. Гъеб буго цевого Ибрагъим вукIараb, хадув ИсхIакъ вукIараb бакI.

²⁸Нусиялда ункъого сон бана ИсхIакъица. ²⁹ГIумруяль Гор-цIарав, щакъго херлъарав гъев хвана ва жиндирго умумузда хадув ана. Васаз – Гисициаги Якъубициаги – вукъана гъев.

❖ БетIер 36 ,❖

Гисил наслу

¹Гъале Гисил – Эдомиланги абула гъесда – ва гъесул наслабазул къиса.

²Гисицица лъудбилъун ракана кIиго кенагIанай – Глада ва Огъолибама. Гладал эмен вукIана хеттав Элон, Огъолибамал

* ^{35:18} *Бен-Они* – «дир пашманлъиялъул вас»; *Бунямин* – «дир квара-наб квералъул вас».

эбел йикІана хІивеяв Циблонил яс Гана. ³ Гъес ячана Босматги. Гъей йикІана ИсмагИлил яс ва Небайотил яц. ⁴ Гисие Гладаца гъавуна Элипаз, Босматица гъавуна Регуэл, ⁵ Огъолибамаца гъаруна ЕгIуш, ЯгIам ва КъорахI. Гъел руго КенагIаналда Гисие гъарурал васал.

⁶ Жиндирго лъудбигун, васалгун, ясалгун, жиндирго кинаалго Гадамалгун цадахъ, КенагIаналда дандельарааб кинабго боцIи-бечелъигун, Гис цогидаб улкаялде ана Якъубида аскIоса. ⁷ Гъезда дандельун букиана Гемераб боцIи ва цадахъ чизе бакI къварильана гъезие: гъел чIараб ракъ гъанже гъел кIиязего, гъезул гIи-боцIие гIолеб букинчIо. ⁸ Гъединльидал Гис рештIана СегIир магIарда Гагарлъухъ (гъев Гис ккола Эдом).

⁹ Гъале СегIиралъул гохIодузул ракъалда вукIарав ва эдомилазул зурияталъул бетIерлъун лъугъарав Гисилги гъесул наслабазулги къиса.

¹⁰ Гисил васал: Элипаз – Гисие Гладаца гъавурав вас ва РегIуэл – Гисие Босматица гъавурав вас.

¹¹ Элипазил васал: Теман, Омар, Цепо, ГагIитам ва Къеназ.

¹² Элипазил гъараваш ТимнагIица гъесие гъавуна Гамалекъ. Гъел руго Глададасан лъугъараг Гисил наслаби.

¹³ РегIуэлил васал: НахIат, ЗерахI, Шамма ва Мизза. Гъел руго Гисие Босматидасан лъугъараг наслаби.

¹⁴ Циблонил ясалъул – Ганал – яс Огъолибамаца Гисие гъаруна ЕгIуш, ЯгIам ва КъорахI.

¹⁵ Гъеле Гисил тухумазул бутIрул.

Гисие Тюцеве гъавурав вас Элипазил наслаби: Теманил тухум, Омарил тухум, Цепол тухум, Къеназил тухум, ¹⁶ КъорахIил тухум, ГагIамил тухум ва Гамалекъил тухум. Гъел руго Элипазил тухумал, Глададасан лъугъараг наслаби. Гъез яшав гъабулеб буго Эдомалъул ракъалда. ¹⁷ Гисил вас РегIуэлил наслаби: НахIатил тухум, ЗерахIил тухум, Шаммал тухум ва Миззал тухум. Гъел руго РегIуэлил тухумал – Босматидасан лъугъараг Гисил наслаби. Гъез яшав гъабулеб буго Эдомалъул ракъалда. ¹⁸ Огъолибамадасан лъугъараг Гисил

наслаби: ЕгIушил тухум, ЯгIамил тухум ва КъорахIил тухум. Гъел руго Гланал яс, Гисил лъади Оголимавадасан лъугъарал тухумал. Гъединал руго ¹⁹ Гисил (Эдом кcola гьев) наслаби ва гъезул тухумал.

²⁰ Гъеб улкаялда рукIарал СегIир-хIореясул васал: ЛотIан, Шобал, ЦибIон, Гана, ²¹ Дишон, Эцер ва Дишан. Гъел руго Эдомалъул ракъалда рукIарал хIореязул, СегIирил наслабазул тухумал.

²² ЛотIанил васал: ХIори ва Гъемам. ЛотIанил ящалда цIар букIана ТимнагI.

²³ Шобалил васал: Галван, МанахIат, Гебал, Шепо ва Онам.

²⁴ ЦибIонил васал: Айя ва Гана (жиндирго эмен ЦибIонил хIамул хъихъун вугеб мехалъ ГицIаб авлахъалда ицц батарав Гана вуго гьев).

²⁵ Анал лъимал: Дишон ва Гланал яс Огъолибама.

²⁶ Дишонил васал: ХIемдан, Эшбан, Итран ва Керан.

²⁷ Эцерил васал: Билгъан, ЗагIаван ва Гакъан.

²⁸ Дишанил васал: Гуц ва Аран.

²⁹ Гъадинал руго хIореязул тухумал: ЛотIанил тухум, Шобалил тухум. ЦибIонил тухум, Гланал тухум, ³⁰ Дишонил тухум, Эцерил тухум ва Дишанил тухум. СегIирилъул ракъалда рукIарал хIореязул тухумазул сияхI буго гъеб.

Эдомалъул ханзаби

³¹ Гъале исраилазул ханлъи лъугъиналдего Эдомалда кверщел гъабун рукIарал ханзаби. ³² Эдомалда Тюцебе кверщел гъабуна БегIорил вас БелагIица, гъесул тахшагъаралда цIар букIана Дингъаба. ³³ БелагI хвараб мехалда, гьев хисана Боцрайлдаса ЗерахIил вас Йовавица. ³⁴ Йовав хун хадуб ханлъи гъабуна Теманил наслабазул улкаялдаса ХIушамица.

³⁵ ХIушам хун хадуб ханлъи гъабуна Бедадил вас Гъададица (гъесин Моабалъул авлахъазда мадянал гъуараал). Гъесул тахшагъаралда цIар букIана Гавит. ³⁶ Гъадад хун хадуб ханлъи гъабуна Масрекъаялдаса Самлаца. ³⁷ Самла хун хадуб

ханлъи гъабуна Пурат гүурул рагIалда бугеб РехIоботалдаса Шаулица.³⁸ Шаул хун хадуб ханлъи гъабуна Акборил вас БагIал-ХIананица.³⁹ Акборил вас БагIал-ХIанан хун хадуб ханлъи гъабуна Гъадарица. Гъесул тахшагъаралда цар букиана ПагIу ва гъесул лъади йикIана МегьетIабеэл – Мезагъабил ясалъул – МатIредил – яс.

⁴⁰ Гъале Гисидасан лъугъарал тухумал (гъел тухумазул бутIорузул царал күн рукIана гъезул къибилазеги росабазеги): ТимнагIил тухум, Галвал тухум, Ететил тухум,⁴¹ Огъолибамал тухум, Элал тухум, Пинонил тухум,⁴² Къеназил тухум, Теманил тухум, Мибцирил тухум,⁴³ Магдиэлил тухум ва Гирамил тухум.

Гъанир рехсон руго эдомилазул тухумалги гъезул букIараб улкаялъул росабиги. Эдомилазул зуриятальул эмен ккода Гис.

БетIер 37

Юсупида макъаби рихъана

¹ Цеве жиндирго эмен вукIараб улкаялда – КенагIаналда – чIана Якъуб.

² Гъале Якъубилги гъесул наслабазулги къиса.

Юсуп вукIана анцIила анкъго сон барав гIолохъанчи. Вацазда цадахъ гIи хийхъун вукIана гьев, Билгъял ва Зилпал васазе кумек гъабун. Юсупица гъездасан инсуде мацI гъабулаан.³ Юсуп вукIана Якъубие херлъараб мехалъ гъавурав вас. Гъединльидал цогидал васаздаса цИкIкIун во-къулаан Якъубие гьев. БатIи-батIиял накъишал тIад угъараб гурдегицин сайгъят гъабун букIана гъесие.⁴ Инсуе Юсуп жидедасаго цИкIкIун вокъулев вугевльи бихъун, Юсуп вацазда рихун вукIана. Берцинаб кIалцин кIалъалароан гъез гъасда.

⁵ Цо нухалда Юсупида макъу бихъана. Жиндирго вацазда гъеб макъу бицаалдаса хадуб жеги цИкIкIун рихана гъезие гъав.

⁶ – Генекке, – ян абуна гъес, – дида бихъараб макъу бицинин! ⁷ Ниль руго хуир гул къалел. Цинги дир гул бахъун Чана, амма нужер гулаз, гъелда сверухъ Чун, гъельие сужда гъабуна!

⁸ Вацаз абуна:

– Гъа, гъанже мун нижер ханлъун лъугъинехъинищха вугев? Нижер бишунго күдиявлъунищха мун вукИнев?

Цинги жеги цИкІкЧана гъезуль гъасде рокъукъльи – гъесул макъаби сабаблъунги, харбал сабаблъунги. ⁹ Цинги нахъеги макъу бихъана Юсупида ва жиндирго вацазда бищана:

– Цоги макъу бихъана дида: бакъ-моцІалъ ва анцІила цо цІваяль дие сужда гъабуна!

¹⁰ Гъеб макъу гъес инсудаги вацаздаги бициндад, эмен гъесде семана:

– Гъалго кинал макъаби дуда рихъулел ругел? Ниж киналго – дунги, дур эбелги, вацалги – ракЧун дур хIатIазда цере суждаялда чIезейиш ругел?

¹¹ Вацазул жахІда букЧана Юсупидехун. Инсуца ракІалда чIезаруна гъесул рагIаби.

Вацаз Юсуп базаргабазе вичана

¹² Цо нухалда Юсупил вацал инсул гIи кваназабизе ана Шекемалде гIагарлъухъе.

¹³ Израилица Юсупида абуна:

– Дур вацал Шекемалда гIагарлъухъ гIи кваназабулел руго. РачIа дица мунги витIилин гъезда хадув.

– Инаха дун гъезда хадув, – ян абуна Юсупица инсуда.

¹⁴ – А, – ян абуна гъес. – Дозул щиб хIал бугебали, гIи кин бугебали халгъабе. Цинги тIадвуссун вачЧун дида бице.

Инсуца Юсуп нухарегЧана. ХIеброналъул расальиги нахъа тун, гъев Шекемалде ана. ¹⁵ Гъенив гъесда цо чи дандчIвана.

– Щиб дуца гъаниб балагъулеб бугеб? – ян гъикъана гъес авлахъалда тибуров ватараав Юсупида.

¹⁶ – Дириго вацал ралагъулев вуго, – ян жаваб къуна Юсупица. – Гъез гIи киб кваназабулеб бугебали бице дида.

¹⁷ – Гъел гъаниса ана, – ян абуна дос. – Дидарагана Дотаналдехун инилан гъез абулеб.

Юсуп вацазда хадув ана, ва Дотаналда ратана гъесда гъел.

¹⁸ РиКиКадасанго Юсуп вихъун, гъев аскюве гагарльилалде гъезул къоти ккана вац чивазе.

¹⁹ – Доле нильер макъаби рихъулов чи! – ян абуна гъез цоцазда. ²⁰ – Чивазеги чиван гъанив цо гвандиниве рехила нильеца дов ва жанаваралъ чиванилан абила. Гъемехалда бихъила досул макъаби кин туралелали!

²¹ Гъеб рагидал, Реубеница Юсуп хвасар гъавуна.

– Чивазе ккларо дов, – ан абуна Реубеница. – ²² Би го-добе тун щай нилье? Квер хъвачиго, доле доба гицаб авлахъалъул бакъуль бугеб гвандиниве рехун лъкиг туриш?

(Хакъикъаталда гъесие бокъун букана Юсуп хвасар гъавизе ва гъев инсухъе нахъвуссинавизе.)

²³ Юсуп вацазда аскюве щваравго, гъез гъасда таса бахъана бати-батилял накъишал тад угъарараб гурде, ²⁴ цинги кквазеги ккун гвандиниве рехана. Лъим бакариизе бухъарараб гъеб гвенд чибого букана. ²⁵ Вацал кваназе гдор чун рахъиналде, Гилгидалъул рахъалдасан бачунеб бихъана Мисриялде унел исмагилилазул къапила – гъезул варанабазда тад букана маигуинаб пици, ладан ва бальзам.

²⁶ Ягъудаца жиндирго вацазда абуна:

– Гъев чиваялдаса ва го-добе тураб би балъго гъабиялдасашиб пайда нилье бугеб? ²⁷ Рача нильеца гъев исмагилилазе вичизе, ва нильеда тад бидул хакъги букиноро. Бидул Нагарлъи бугев вац кколелъулха гъев нилье.

Вацал гъелда разильана. ²⁸ Мадяналъул базаргаби гагарде щвараб мехалда, вацаз, гвандинисаги вахъун, Юсуп исмагилилазе вичана гарцул къого кесекальухъ, ва гъезги гъев Мисриялде вачун ана.

²⁹ Реубен тадвуссун вачана, гвандихъе ана – амма Юсуп гъенив ватичио! Гъесда хадуб раки бухун жиндаго тад букиарараб ретиел тутун бана Реубеница.

³⁰ Вацазда аскюве вачун, Реубеница абуна:

— Вас дова гъечIогури! Дица щиб гъабилеб, киве кIанцIилев?

³¹ Вацаз Юсупил батIи-батIиял накъишал тIад угъараб гурде, цо дегIенги хъун, гъельул бидул цезабуна. ³² Цинги гъебги босун инсухъе ракIун, гъез абуна:

— Балагье нижеда батараб жо! Дур васасул гурде бугиш гъабали халгъабе.

³³ Гъельухъ валагун, Якъубица абуна:

— Вай, дир васасул гурде! Жанавараль ЧIван вуго дир вас! ЧIвазеги ЧIван, гъель тIутIун ван вуго Юсуп!

³⁴ Жиндаго тIад букIараб ретIелги тIутIун бан, хъачIаб ххамил цо кесекги къан-квачIалда тIад тун, гIемерал къояз тIатIала Юсупихъ магIутIуна Якъубица. ³⁵ Киналго васалги киналго ясалги ракIана инсуда аскIоре, гъесул ракI бати- забизе, амма Якъубие сундухъниги гIенеккизе бокъичIo.

— Те дун нужеца! Гъесда хадув тIодилаго ина дирго васасухъе хваразул улкаялде! — ян абуна гъес.

Гъедин Юсупихъ тIодилев хутIана гъев.

³⁶ Гъеб заманалда мадяназ Юсуп Мисриялде вачана ва ПотIипарие вичана. Гъав вукIана пиргIавн цIунулен рагъухъабазул бетIер.

❖ БетIер 38 ,❖

Ягъудаги Тамарги

¹ Гъеб заманалда Ягъуда, вацалги рехун тун, Хира абуn цIар бугев Гладулламалдаса цо чиясда аскIов ЧIана. ² Гъений гъесда йихъана ШуагI абурав цо кенагIаниясул яс. Ягъудаца гъей ячана, гъelda аскIов вегана, ³ гъей къинай яхъана ва вас гъавуна — Ягъудаца гъесда цIар лъуна Гер. ⁴ Лъадуда нахъеги лъимер ккана, кIиабилев вас гъавуна ва гъесда цIар лъуна Онан. ⁵ Цинги хадуб гъель цоги вас гъавуна ва гъесда цIар лъуна Шела (гъеб ккана Кезибалда). ⁶ Жиндие тIоцеve гъавурав вас Герие Ягъудаца ячана Тамар абуn цIар бугей яс. ⁷ Амма Герил квшаб Гамал сабабльун БетIергъанасда

рихана гьев ва БетIергъанас гьев хvezавуна. ⁸Ягъудаца Она-нида абуна:

— Вацасул къоролай яче. Вацасул бакI ккве, гъесие наслу лъугъине.

⁹Амма Онанида лъалаан Тамарица гъарурал лъимал жин-дир лъималлъун рикIкIунаrebльи. Гъединлъидал гъелда ас-кIов веганцинахъе жиндирго гIавраталдасан бачIунеб хъон гъес Подобе чвахизабулаан, вацасулилан рикIкIине ругел лъимал гъаричIого рукIине. ¹⁰Амма БетIергъанасе рекIее НечIо гъесул гъеб гIамал ва гъеб сабаблъун БетIергъанас гъевги хvezавуна. ¹¹Ягъудаца жиндирго нус Тамарида абуна:

— Дир вас Шела кIудияв гIезегIан, дурго эбел-инсуда ас-кIое ун, къороллъуда ча, — ян.

(ЩикIкIарал васалго гIадин, гъитIинавги хвелилан ракIалде ккунин гъес гъедин абураб.)

Цинги Тамар жиндирго эбел-инсул рокъое нахъийиссанा.

¹²Гемераб заман ана. ШуагIил яс — Ягъудал лъяди — хвана. Гъелда хадуб бараб чIегIер бахъидал, Ягъуда Тимнаялде ана гъесул гIи къунцIулел рукIарал гIадамазухъе. ГIадулламал-даса жиндирго гъудул ХИраги цадахъ вачана.

¹³ Вакъад Тимнаялде гIи къунцIизе аравлъи лъайдал, ¹⁴ Тамарица къоролальул ретIел тIаса бахъана ва чадраяль гъумерги бацун, Тимнаялде унеб нухда бугеб Генайм шагъа-ралъул кавудухъ Подой Чана. (Гъелда бихъуле букиндалха, Шела кIудияв гIун вугониги, гъесие жий ячуней гъечIолъи.)

¹⁵ Тамарихъ валагъидал, Ягъудада ккана гъей хъяхIба яти-лилан. Чадраяль бахчун букиндалха гъельул гъумер. ¹⁶ Гьев гъелда ас-кIове вачIана. Нухлул рагIалда гIодой чIун йигей гъелда Ягъудаца абуна, дун дуда ас-кIов вегилилан. Гъесда лъалеб букиндальул гъей жиндирго нус йигейлъи! Гъель гъикъана:

— Ас-кIов вегаральухъ дуца дие щиб къелеб? — абун.

¹⁷ — Дица дуе цо бурутI битIила, — ян жаваб къуна гъес.

— Гъеб битIун бачIинегIан, гъоркъльзалие щибниги къе-лебиш? — ан абуна гъель.

¹⁸— Гъоркъльалие щиб дуе бокыилеб? — ан гъикъана Ягъудаца.

Гъель жаваб къуна:

— Чалуялда бухъараб дур мугъруги дуда кодоб бугеб глан-саги кье, — абуn.

Гъель абурабги къуна гъес гъельие, гъелда аскIовги вегана. Гъесдасан лъимер кканана Тамарида.

¹⁹ Цинги гъей яхъун нахъе ана, гъурмадаса чадра нахъе рехана ва нахъеги къоролалъул ретIел ретIана.

²⁰ Гладулламалдаса дов жиндирго гъудул витIана Ягъудаца гъельие бурутIги бачун, дол гъоркъльалие лъурал жал нахъе росизе. Амма кигIан ялагъаниги, гъесда гъей ятичIо. ²¹ Гъеб бакIалъул гладамазда цехолдизе лъугъана гьев:

— Пенаймалда нухда гIодой чIун йикIарай хъахIба кий ийгей? — абуn.

— Доя кинайIаги хъахIба йикIинчIо, — ян жаваб къуна гъез.

²² Тладвуссун вачIун, гъес Ягъудада абуна:

— Дида дой ятичIо. Доб бакIалъул гладамазги абуна доя хъахIба йикIинчIлан.

²³ Ягъудаца абуна:

— Риччанте гъель жал долъухъ хутIизе, нильедаго тIад гIадамал релъанхъичIого рукIине. Дица мун гъельие бурутIги бачун витIана, духъайнин абуни гъей ялагъун бажаричIо!

²⁴ Лъабго моцIган заман индал, Ягъудада абуна:

— Дур нус Тамарица зина гъабуна, гъеб зинаялдасан лъимерги ккун буго гъелда.

— Ехъерхъун ячун цIадае рехе гъей, — ян буюрухъ къуна Ягъудаца.

²⁵ ЧIавазе ячун ячIунеб мехалда, Тамарица гъарана жиндир вакъадасда гъадин абейилан: «Гъале гъазул бетIергъанасдасан кканана дида лъимер. Дуда лъалищ гъаб чалуялда бухъараб мугъруги гъаб глан-саги лъил кколебали?»

²⁶ Ягъудада лъана гъел жиндир рукIин.

— Гъей йитIарай йиго, дун мекъи вуго, — ян абуна гъес. — Гъеб кинабго ккана гъей дица дирго вас Шелае ячинчIолъи сабаблъун.

ТIокIав гъелда аскIов вегичIo Ягъуда.

²⁷ Тамарица лъимер гъабизе мех щвана, кIиго лъимер ккун батана гъелда. ²⁸ ЧIара чIван гъей йигеб заманалда, цо квер къватIибе баккана. ЧIарахъаналъ гъелда багIарааб чIоло бухъана: «Гъав цeve гъавуна», — янги абуn. ²⁹ Амма гъеб лъимада квер нахъбуссун жанибе босун ана ва гъесдаса цeve дуниялалде вачIана гъесул вац. «BaxI, кин мун къватIиве ворчIарав?» — абуn гъикъана чIарахъаналъ. Цинги гъеб лъимада цIар лъуна Перец*. ³⁰ Гъесдаго хадув дуниялалде вачIана кверда багIарааб чIоло бухъаравги. Гъесда цIар лъуна ЗерахI.

❖ БетIер 39 ❖

Юсупи ПотIипарил лъадиги

¹ Юсуп Мисриялде вачана, гъенив ПотIипар абуn цIар бугев цо мисрияс — пиргIавн цIунарал рагъухъабазул бетIерас — исмагIилизухъа вичун восана гъев. ² БетIергъан Аллагъас Юсупие кумек гъабуна ва жиндирго ишазуль гъесие битI ккана. Жиндирго бетIергъанасул рокъов вукIана Юсуп, ³ ва мисриясда бихъана БетIергъан Юсупида цадахъ вугев-лъи — Юсупица щиб гъабулеб бугониги, БетIергъанас гъасие квербакъулеб букIиндалха. ⁴ Мисрияв гъесдаса разильана, жиндирго кумекчилъун тIамуна Юсуп. Хадуб бетIергъанас гъесда тIад къана рукъалъул ишал тIуразе ва жиндирго бугебщинаабги гъесул тIалабчилъиялда гъоркье къуна. ⁵ Гъелдаса хадуб Юсуп сабаблъун БетIергъанасул баркат лъуна гъев мисриясул кинабго бугольялда — рокъоб бугелдаги, хуриб бугелдаги. ⁶ Жиндирго бугебщинааб жо бетIергъанас Юсупил

* ^{38:29} *Перец* — «къватIиве ворчIарав».

кверщаликье куна – кванай-гъекъей гурони, токIаб иш гъечIого рахIаталда вукIана гъанже мисрияв.

Юсуп вукIана гъумерги берцинав лага-черхги чIурканав чи.⁷ Жиндирго бетIергъанасул лъадуца берал речIчиIариза-рулел рукIана гъесде. Жинда аскIов вегайилан абуна гъель.⁸ Амма, инкар гъабун, Юсупица абуна:

– Дир бетIергъанас дир хъатикье куна жиндирго бугеб-щинааб, жинцаго гъес гъанже рукъалъул тIалабго гъабуларо.⁹ Гъаб къавуль гъесда бащадго амру-буорухъ къезе изнуги буго дие. Гъесул лъади йигельзул, мун хутIизегIан, цогидаб-щинааб дие хIалалаб-бацIцIадаб буго гъаниб. Гъеб квшелъи кинха дица гъабилеб, Аллагъасда цебе мунаргъ ккелариш?

¹⁰ Къойидаса къойиде гьев мукIур гъавизе тIаделъана гъей, амма Юсуп гъелда аскIов вегизе разильзулев вукIинчIо. ¹¹ Цо нухалда жиндирго къваригIелаль Юсуп бетIергъанасул бакIалде индал, рукъалъул агълюялъул цониги чи гъечIоан гъенив.¹² Гъемехалда долъ ретIелги ккун чIезавун, гъасда абуна жинда аскIов вегайилан. Гъельзул хъатикъ жиндирго ретIелги тун, Юсуп къватIиве кIанцIун ана ва нахъе лъутана.

¹³ Юсуп лъутун унев вихьидал ва гъесул ретIелги жинда кодоб хутIидал, ¹⁴ рагътIателалги ахIун, гъель абуна:

– Бихулиш, гъагъав жугъутIав вачун вачIана гъаниве, ниль инжит-хIакъир гъаризе! ВачIун тIадегун дун басра гъайизе бокъун лъугъана гъов. Дун ахIдана.¹⁵ Дун ахIод-лей-чIчиIичIидулей йихъун, ретIелги дихъ тун, къватIиве кIанцIун ана ва нахъе лъутана!

¹⁶ РОС вачIинегIан жиндихъго тана гъель Юсупил ретIел. ¹⁷ Цинги росасдаги додинго гаргадана:

– Дида тIаделъун вукIана гъагъав жугъутI-лагъ. Ниль инжит-хIакъир гъаризе вачана дуца гъов гъаниве!¹⁸ Дун ахIдезе-чIчиIичIидизе лъугъараб мехалда, ретIелги дихъ тун, тIурун ана рокъоса къватIиве!

¹⁹ Дур лагъас жий инжит гъайизехъин йикIанилан лъадуца гъеб хабар бициндал, Юсупил бетIергъанасул щин

гъалагльана. ²⁰ Ккун вачун Юсупги рехейин парччахIасул туснахъал ругеб гвандинивейилан амру гъабуна гъес.

Гъедин Юсуп туснахъальуве ккана. ²¹ Амма БетIергъанас гъесие кумек гъабуна ва гъесда цIоб лъуна. Туснахъальул хIакимасе рекIее Гуна Юсуп. ²² Гвандинир ругел киналго туснахъал гъес Юсупил ихтияралде кьуна. Гъанже Юсупица къезе кcolaан сундулго жаваб, ²³ туснахъальул хIакимин абуни сундулго ургъел-пикру гъечIого парахат вукIана, — БетIергъанас Юсупие кумек гъабулеб букиндалха ва гъесул киналго ишазуль Гъес квербакъулебги букиндалха!

БетIер 40

Юсупица туснахъалъур макъаби къотIана

¹Цо заманаялдасан Мисриялъул парччахIасул чагъир тIo-лев чиясулги чед бежулев чиясулги жидерго бетIергъанасда цебе такъсир ккана. ²⁻³ПиргIавнасул кутакалда цин баҳъана гъезда. Цинги амру гъабуна гъев цIунулел хъаравулзабазул бетIерасул рукъалда аскIоб бугеб доб гвандинир тIамейин гъель жиндирго цересел хъулухъчагIи — бетIерав чагъир тIo-лев чиги бетIерав чед бежулев чиги. Гъеб гвандинив вукIана Юсупги. ⁴Хъаравулзабазул бетIерас Юсуп тIамуна гъезие хъулухъ гъабулев чильун. Глемер заман иналдего, ⁵ цо сордояль гъев кIиявго туснахъасда — парччахIасул чагъир тIo-лев чиясда ва парччахIасул чед бежулев чиясда — макъаби рихъана. Щивасда бихъана батIи-батIияб макъу, ва щибаб макъуялъул магIаги батIи-батIияб букинана. ⁶Радал гъезда аскIове вачIараб мехаль, гъель рихха-хочун ратана Юсупида.

⁷— Щай нуж пашманго ругел? — ан гъикъана Юсупица. Юсупида цадахъ гъесул бетIергъанасул рокъор туснахъалда тIамун ругел гъель пиргIавнасул цересел хъулухъчагIаз ⁸жаваб кьуна:

— Нижеда макъаби рихъана, амма гъель къотIизе чи гъанив гъечIо.

Юсупица абуна:

— Макъу къотИ Аллагъасдасан турищ букиунеб? Дида рище нужер макъаби.

⁹ Цинги бетIерав чагъир тIолев чияс бицана:

— Дида макъиль бихъана дида цебе цо цолбол гъабу бугеб Падин. ¹⁰ Гъелда букиана лъабго Чор. Гъел халалъун рагIана, Тегъана, цолбол хъопал рижана ва цибил барщана. ¹¹ Дирихъатикъ букиана пиргIавнасе чагъир тIолеб щурун. Дица цолбол гарал тIуна, гъел щурминире цIуна ва пиргIавнасухъе босун ана.

¹² — Гъале гъеб макъуялъул магIна, — ян абуна гъесда Юсупица. — Лъабго Чор кколя лъабго къо. ¹³ Лъабго къоялдасан пиргIавнас мун нахъеги тIадегIан гъавила: дурго букиараb ишалде тIадвуссинавила ва цебего Падин нахъеги гъесие чогърол цураб щурунги босун хъвадила мун. ¹⁴ Цо лъикIльи гъабе дие: талихIалъ дуда къвал бараб къоялъ дун кIочон тоге, пиргIавнаулгун хабар ккараб бакIалда дун ракIалде щва, гъаница къватIиве ворчIизаве дун. ¹⁵ Дун вуго жуту-тазул ракъалдаса хъамурав чи! Гвандиниве рехизегIанасеб квшелъи гъаниби гъабичIo дица!

¹⁶ БетIерав чед бежулев чиясдаги бихъана гъес макъу лъи-кIалъе къотIулеб букин. Гъес Юсупида абуна:

— Дида макъиль бихъана дир бетIералда тIад лъабго чIеп бугеб Падин. ¹⁷ Бишун таса бугеб чапиниb букиана пиргIавнасе бежулеb тIадаб батIи-батIияб нигIимат. Ва хIанчиi рукIана гъеб чапинисан кваналел.

¹⁸ — Гъале гъеб макъуялъул магIна, — ян абуна Юсупица гъесда. — Лъабго чIеп кколя лъабго къо. ¹⁹ Лъабго къоялдасан пиргIавнас мунги тIадегIан гъавила: Города дализавила гъес мун ва дур черхги хIанчIаз тIутIун бала.

²⁰ Лъабго къоялдасан букиана пиргIавн гъавураб къо. Жиндирго рагтылателазе бертиn-той гъабуна гъес. Киназдаго цеве гъес тIадегIан гъавуна дов кIиявго: бетIерав чагъир тIолев чиги бетIерав чед бежулев чиги. ²¹ БетIерав чагъир тIолев чи нахъеги жиндирго ишалде тIамуна, чогърол цIун щурун

пиргIавнасе къезе. ²² БетIерав чед бежулев чи гъес гIорода ван гъанкъана. Кинабго ккана Юсупица макъу къотIараb къагIидаяль.

²³ Амма бетIерав чагъир тIолев чиясда Юсупги гъесул гъа-риги кIочон тана, ракIалде щвечIо.

БетIер 41

ПиргIавнасаda макъаби рихъана

¹ Гъелдаса хадуб ана кIиго сон. ПиргIавнасаda макъу бихъана. Нил гIоралъул рагIалда вахъун чIарав гIадин вуго гъев.

² Нил гIурулъа къватIибе бачIана анкъго гIака. Берцинал, къариял гъел гIачи лъугъана гъениб рагIалда буkIараb хер кваназе. ³ Гъездаго хадур Нил гIурулъа къватIибе бачIана цIакъго хIалакъаб, сурукъаб анкъго гIака. РачIун дозда аскIор Нил гIурул рагIалда чIана гъел. ⁴ Гъале хIалакъал, сурукъал гIачияз кIкIун рехулен руго дол берцинал, къариял гIачи. ПиргIавн макъидаса вигъана. ⁵ Нахъеги къижун ккедал, батIияб макъу бихъана гъесда: цо хIобода буго мугъ цIубараб, лъикIаб анкъго тIор. ⁶ Гъездаго хадуб ракъалдасан баккана бухIараb гъороца бакъвазабураб, гъодораб анкъго тIорги. ⁷ Гъале гъел ракъварал тIораз къулчIун рехана дол мугъ цIубараб тIорал! ПиргIавн макъидаса вигъана. Гъеб кинабго макъу букIун буго.

⁸ Вихха-хочун лъугъараv гъес, радал тIаде вахъун, Мис-риялъул киналго сихIручагIи, макъу къотIулел чагIи ва гIакъилал гIадамал ракIарун, гъезда бицана жиндирго макъу. Амма лъиданиги кIивечIо гъеб макъу къотIизе. ⁹ Гъебмехалда бетIерав чагъир тIолев чияс пиргIавнасаda бицана:

— Дида ракIалде щолеб буго дирго хатIа! ¹⁰ Цо къояль пиргIавнасуl ццин баxъана жиндирго лагъзадерида — ва дун дова хъаравулзабазул бетIерасуl бакIалда жанив тIамеян буюрана. Дида цадахъ жанив тIамуна бетIерав чед бежулев чиги. ¹¹ Цо сордояль ниж кIияздаго макъаби рихъана, щивасда

bihxana batIi-batIiayb makyu, shibab makuyal'ulg i batIi-batIiayb magIha bukIana. ¹² Nijee x'uluhx'alt'ye tun vukIana po zhugut'av, x'aaravulzabazul bet'Ierasul lag'. G'eesda riçana nijergo mak'yabi, va g'yes k'otIana g'ye. Shivasda biçana mak'yl magIha. ¹³ G'yes nijeda biçuh'ye kkезеги kkana: dun dirgo çebe bukIaraab išalde t'adwusseinavuna, dov çoav g'loroda van g'yanck'ana.

¹⁴ PirgIavnas Yuçup vachine chi vitIana. Xehgo gvanдиниса k'vatIivegi vachun, megej-bet'Iergi kIkIvan, çIiayb ret'Ielgi ret'Pun, pirgIavnasda çeve ch'ezavuna g'ye. PirgIavnas Yuçupida abuna:

¹⁵ – Dida makyu bixhana, amma l'iidanigi k'olob g'yečIo g'yeb k'otIize. Abulob bugo, biçaraab sagIatal'go makyu k'otIize l'yalin dudaiilan.

¹⁶ – Diça guro – Allag'yaç k'otIila g'ye makyu pirgIavnasе l'yikIal'ye, – yan abuna Yuçupida.

¹⁷ Cingi pirgIavnas Yuçupida biçana:

– Dida mak'yl bixhana, dun Nil g'oratal'ul ragIalda vahxun ch'un vugev Padin. ¹⁸ Cingi Nil g'uruul'ya k'vatIibe baciIana ank'yo g'aka. K'ariyal, berçinal g'yeç g'achi l'ug'yan a g'eniç ragIalda bukIaraab xer kvanaze. ¹⁹ G'ezdag'o xadub Nil g'uruul'ya k'vatIibe baciIana rok'otIa g'yan bak'vaarab, x'alaçk'ab, k'adaraab ank'yo g'aka. Misriyalda kirkili rix'ichIo diida g'edinal kveschal g'achi. ²⁰ G'yeł kveschal, x'alaçk'yal g'achiyaz kvanana dob ank'abgo k'ariyab g'aka. ²¹ G'ezul urg'ire kIkIun ana dol, amma chaçhal ch'axIal'yun rixh'ulelrukIinchIo. ÇeregorukIaral g'adal x'alaçk'yal jal xutIana g'yeç g'achi. Cingi dun vig'yan. ²² G'eldasasa xadub diida çogi makyu bixhana: po x'oboda bijana mug' çubaarab, l'yikIab ank'yo t'or. ²³ G'ezdag'o xadub t'ade bakkun baciIana t'erenab, g'edorab, buxIaraab g'oroça bak'vazaburaab ank'yo t'orgi. ²⁴ G'yeł t'erenal t'oraz t'uban go k'ulch'ana dob ank'abgo l'yikIab t'or! Makyu k'otIulel chag'azda riçana diça g'yeç diida rixh'aral mak'yabi, amma g'yeç mak'yabi k'otIize bajarichIo g'ezuh'ya.

²⁵ Цинги пиргIавнасада Юсупица абуна:

— ПиргIавнаул кIиго макъу гуро гъеб, цого макъу буго. Аллагъас пиргIавнасе рагъулеб буго жиндирго хIукму.²⁶ Анкъго къарияб лъикIаб Пака кcola анкъго сон, анкъго лъикIаб тIорги кcola анкъго сон. Гъединлъидал гъеб буго цого макъу.²⁷ Доздаго хадуб цун анкъго квшеб, хIалакъаб Пака бачIиналъул магIана кcola доздаго хадуб бачIине бугеб анкъго сон. БухIараб гьороца бакъвазабураб, гьодораб анкъго тIоралъул магIаги гъединабго буго — гъел кcola анкъго ракъул сон.²⁸ Цебеги абуn букIана дица гъедин: Аллагъас пиргIавнасе рагъулеб буго жиндирго хIукму.

²⁹ Мисриялъул тIолабго ракъалда хуриса тIощел гъарзаяб анкъго сон бачIина, ³⁰ амма гъездаса хадуб анкъго ракъул сонги бачIина. Цебе букIараб гъарзальялъул лъалкIцин нахъе хутIиларо. Ракъияль чунтизабила улка.³¹ Щакъ кутакаб ракъи букIина гъеб — цебесеб гъарзальялъул лъалкIцин нахъе хутIиларо.³² КIиго нухаль макъу бихъиялъул магIана кcola Аллагъас хIукму гъабун букIин ва гъеб хехго тIубабизе букIинги.

³³ Гъанже пиргIавнас тIаса вицизе ккела иш лъалев ва Пакъилав чи. Гъесда тIад къазе ккела Мисрияль бетIерлы гъабизе.³⁴⁻³⁵ ТIолабго улкаялда пиргIавнас хъулухъчагIи тIамизе ккела тIаде щолеб бугеб анкъабго соналъ хуриса бачIараб тIощалил щуйил бутIа халкъальухъа бакIаризе ва, шагъаразде баччун, парччахIасул цагърахъе базе.³⁶ Гъемехалда улкаялда лъугъина Мисриялда букIине бугеб доб анкъабго ракъул соналъе Пураб тIощалил нахърател. Гъедин улкаги ракъул газабалдаса борчIила!

³⁷ ПиргIавнасеги гъесул цересел хъулухъчагIазеги рекIее Пуна Юсупил гъел рагIаби.

³⁸ — Гъасдаса лъикIав чи нилье щвеларо, — ян абуна пиргIавнас жиндирго чукъа-рахъаналда. — Гъасулъ Аллагъасул рухI буго!

³⁹ Цинги гъев Юсупидехун вуссана:

— Аллагъас дуе гъеб кинабго рагъун бугельул, дудаса Ганкъилавги бичИи бутевги чи гъечIo. ⁴⁰ Гъанжеялдаса хадуб дуца кверщел гъабила дир ракъалда тIад ва дир халкъги духъ Генеккизе буго. ПарччахIльялъул даражаяль гурони дудаса тIадегIанавлъун вукIине гъечIo дун.

Толабго Мисриялъул кверщелчилъун ккана Юсуп

⁴¹ — Генекке, — ян абуна пиргIавнас Юсупида, — толабго Мисриялъул кверщелчильун гъавуле вуго дица мун!

⁴² Бахъун гъес Юсупил килшида ххуна жиндирго мугъру тIад бугеб баргъич. Гъес Юсупида тIад ретIана лъольол кунал бессараб бишунго тIеренаб ххамил ретIел ва меседил раҳасги бана гъесул гарбид. ⁴³ Пачалихъалда кIиабилеб даражаялъул чиясул чолгъокоги къуна пиргIавнас Юсупие: гъелда рекIун къотIносан унеб меҳаль Юсупида цере кIанцIун, гъесул Гадамаз ахIулаан: «Нух бацIад гъабе!» — ян. Гъедин пиргIавнас Юсуп толабго Мисриялъул кверщелчильун гъавуна.

⁴⁴ — Гъеле дир амру — пиргIавнасул амру, — ян абуна гъес Юсупида. — Гъанжеялдаса хадуб дур изну гъечIого Мисриялъул толабго ракъалдасан лъицаниги гали баҳъизе гъечIo ва лъицаниги квер багъаризе гъечIo.

⁴⁵ ПиргIавнас Юсупида цIияб цIар лъуна Цопнат-ПагIине-ахI абуn. Он шагъаралъул кашиш ПотиперагIил яс Аснатги ячана гъесие. Цинги Мисриялъул толабго ракъалде сапар бухъана Юсупица.

⁴⁶ Мисриялъул парччахIас — пиргIавнас — кураб хъулухъалде гъев лъугъарааб заманалда Юсупил гумруялъул букIана лъберго сон: гъедин пиргIавнасда аскIоса къватIиве вахъун, Мисриялъул толабго ракъалде щвезе сапар бухъана гъес.

⁴⁷ Хур цIун бачIарааб анкъго соналъ цIакъ Гемераб тющел бакIарааба Мисриялъул ракъалдаса. ⁴⁸ Гъел соназда Мисриялда бакIарааб тющел Юсупица шагъаразда гъоркъоб бикъана: щибаб шагъаралде баччулаан Юсупица гъенир сверухъ ругел хурзабахъа бакIарааб тющел. ⁴⁹ Ралъдал салигIан Гемераб

хIалухъен бакIарана гъес – гъеб борцине-цIазе лъугъинчо гъев ахиралдехун – битIахъе борцун-цIан хIал кIолеб хIал букинчо.

⁵⁰ Гъеб заманалда, жеги ракъи баккилалде, Он шагъара-лъул кашиш ПотиперагIил яс Аснатица Юсупие кIиго вас гъавуна. ⁵¹ Тюцеве гъавурасда Юсупица Манша лъуна. Гъес абуна: «Аллагъас дир пашманлы-къварилъиги инсул рукъги кIочон тезабуна дида» – ян*. ⁵² КIиабилесда цIар Апраим лъуна. Гъес абуна: «Дие гIазаб-гакъуба букираб ракъалда хур цIун бачIинабуна дие Аллагъас», – ан**.

⁵³ Мисриялда хур цIун бачIараб анкъабго сон ана. ⁵⁴ Юсупица цебеккунго абуn букираб анкъго ракъул сон тIаде щвана. Гъеб ракъи тIибитIана киналго улкабазда, амма Мисриялда киса-кибго данде гъабун букиана тющалил нахърател. ⁵⁵ Мисриялда ракъи баккидал, тющел къейилан гъарун гIадамал пиргIавнасухъе рачIараб мехалъ, гъес абуна:

– Нуж Юсупида аскIоре а ва гъес абураб гъабе, – ян.

⁵⁶ Тюлабго ракъалда ракъи тIибитIана. Юсупица царгъал ричIана ва мисриязе тющел бичизе байbihъана (Мисриялда ракъи цIикIкIунебго цIикIкIунеб букиана). ⁵⁷ Мадугъалихъ ругел улкабаздасаги гIадамал Мисриялде Юсупихъе рачIана тющел босизе, тюлабго ракъалда ракъи цIикIкIиндалха!

❖ БетIер 42 , 3

Юсупил вацал Мисриялде рачIана

¹ Мисриялда тющел бугеблъи лъан, Якъубица васазда абуна:

– Щай нуж ралагъун чарал?

² Цинги тIаде жубана:

– Мисриялда тющел бугилан абулеб буго. Ниль ракъуца хвелалде, гъениреги ун, тющелги босун рачIа.

* 41:51 *Манша* – «кIочон тезабизе».

** 41:52 *Апраим* – «бачIин цIикIкIинабулов».

³Цинги Юсупил анцІго вац Мисриялде т҃оцел босизе ана.
⁴Юсупил т҃ул бикъарав вац Бунямин Якъубица жиндаго аскІоса виччачІо: гъесдеги балагъ бачІинебилан хІнкъана.

⁵Т҃оцел гъарун Мисриялде ракІарал гадамазул руккалилье ккана Исаилил васалги – т҃олабго КенагІаналдаги ракъул Газаб рещтІун букІиндалха. ⁶Гъел ракІарааб улкаялъул кверщелчилъун Юсуп вукІана – киналго гадамазе т҃оцел бичиялъул иш гъес т҃аде босун букІана. РакІун вацал кІалагъоркъе речІана гъесда цере. ⁷Бер кІутІарабго лъана гъесда гъел, амма чияр чи гадин чІана ва хъачІго гъикъана:

– Киса ракІарал чагІи нуж? – абуң.

– КенагІаналдаса ракІун руго т҃оцел босизе, – ян жаваб къуна гъез. ⁸(Юсупида вацал лъаниги, гъезда гъев лъачІо!)

⁹Гъезул рахъаль жиндаго риҳъарал макъабиги ракІалде шун, Юсупица абуна:

– Нуж руго балъгоял жасусал! Нижер улкаялъул загІипал бакІал кир ругелали балагъизе ракІун руго нуж.

¹⁰ – Гуро, нижер бетІергъян! – абуң жаваб къуна гъез. – Ниж руго т҃оцел бичун босизе ракІарал дур лагъзал. ¹¹Ниж киналго вацал руго, цо инсул васал руго, рацІцІадал гадамал руго! Ниж руго дур лагъзал ва жасусаллъунги киданиги рукІинчІо.

¹² – Гъереси буго, – ян абуна Юсупица. – Нижер улкаялъул загІипал бакІал кир ругелали балагъизе ракІун руго нуж.

¹³ – Нижер, дур лагъадерил, анцІила кІиго вац вукІана, – ян жаваб къуна гъез. – КенагІаналдаса цо инсул лъимал руго ниж. ГыйтІинав вац инсуда аскІов тана. Нижер цогидав вацги тНагІана.

¹⁴ – Гъелеха, – ян абуна Юсупица. – Дица абичІиш нуж жасусал ругилан. ¹⁵Нижера халгъабила нуж щалали. ПиргІавнасул гумруялхІа, гыйтІинав вац гъаниве вачІинчІого, нуж гъаница нахъе риччаларо. ¹⁶Нужер цояв витІе гъесда хадув, хутІарал гъанир рукІина нижер хъаравулльиялда гъоркъ. Цинги балагъила нужер гъел харбал ритІарал ругищали.

БитIараб бицуунеб батичIони, нуж жасусал ккола. ПиргIав-насул гIумруялхIайилан гъедулев вуго дун нуже!

¹⁷ Цинги Юсупица гъел лъабго къояль туснахъальтур тIамуна.

¹⁸ Лъабабилеб къояль гъес гъезда абуна:

— Дица абураб гъабуни, нуж чIаго хутIила, — дун Аллагъасукъя хIинкъулерльулха! ¹⁹ Нуж рацIцIадал гIадамал ратани, нужер цояв гъанив туснахъальув чIа, хутIарал нахъе а, нужер ракъун ругел хъизамазе тIощелги босун. ²⁰ Цинги гъитIинав вацги вачун тIадруssa. Нужер гъел рагIаби ритIухъльани, нуж хвезариларо.

Гъел мукIурлъана.

²¹ — Вацасул хIакъ речунеб буго нильеда, — ян абуна гъез цоцазда. — Нильеда бихъулеb букIана досие бугеб гIа-заб-гIакъуба, амма кигIан дов гъарданиги, ниль гурхIичIо. Гъединльидалин нильее гъаб гIакъуба ккараб!

²² Реубеница тIаде жубана:

— Дица абичIиш нужеда гъев васасе квешлъи гъабугеян. Нуж дихъ гIенеккичIо. Гъанже нильеда речунеб буго гъесул билуд хIакъ.

²³ Вацазда лъалеб букIинчIо гъезул хабар Юсупида би-чIчулеb букIин. Юсуп гъелгун кIалъалев вукIиндалха тар-жамачиясул кумекалдалъун. ²⁴ ДовегIанги ун гIодана Юсуп. Цинги аскIове вачIун, гъелгун кIалъана, гъебмехалда вацазда гъоркъоса ШимгIонги тIаса вищун, гъелги ралагъун амру гъабуна гъев вухъ-вухъейилан. ²⁵ Гъес буюрана гъезул гъирал тIощалил цIезарейилан, щивасул гъириниb гъесухъя босараб Парацги бахчейилан ва нухда хIажалъулеb квен-тIехги кье-йилан. Гъедин гъабизеги гъабуна. ²⁶ Вацаз гъирал хIамузда къана ва рокъоре тIадруссун ана.

²⁷ Сордо базе чараб бакIалда гъезул цояс гъирил кIал би-чана хIамие кIалцIи базе. Гъале гъирил кIалалдаго батана гъасул гIарац.

²⁸ — Дир гIарац нахъе щвана, — ян абуна гъес вацазда. — Гъале гъаниб тIадго буго!

РакІ тIун араб гIадин лъугъана гъел. ХIинкъун сородилаго цоцазда гъикъулеб букиана:

— Гъаб щиб Аллагъас нилъе гъабулеб бугеб жо! — ян.

²⁹ КенагIаналде инсухъе тIадруssaраб межалда, вацаз гъесда кинабго бицана жидеего лъугъараб-таралъул хIакъалъулъ.

³⁰ — Доб ракъалъул кверщелчи нижедехун хъачIго кIалъана ва ниж жасусал ругилан ккана досда. ³¹ Нижеца абуна, ниж жасусал гурин, рацIцадал гIадамал ругин, ³² нижер анцIила кIиго вац вугин, цо инсул лъимал. Цо вац гъанже гъечIин, цогидав бишунго гъитIинав КенагIаналда инсуда аскIов танин. ³³ Амма доб ракъалъул кверщелчияс абуна, жинца хал гъабилилан нужеца битIараб бицунеб бутищали. Нужер цо вац жинца гъанив чIезавилила, хутIарал нахъруссун айила, ракъун ругел нужер хъизамазе тIощелги босун. ³⁴ Цинги бишунго гъитIинав вацги вачун рагIайила. Гъебмежалда лъалила жинда нуж жасусал гуреблъи, рацIцадал гIадамал рукIин. Нужер вацги нахъе виччалила, жиндир тIолабго ракъалда даран-базар гъабизе нужее изнуги къелила.

³⁵ Гирахъа къватIибе къайи-цIа бахъизе лъугъана гъел. Гъале щивасул гъириниб батана гIарац лъураб киса. Гъеб бихъун вацалги эменги кутакалда хIинкъана.

³⁶ — Дир киналго лъимал дихъа рахъулел руго нужеца, — ян абуна гъезул эмен Якъубица. — Юсуп гъечIо. ШимIон гъечIо. Буняминги вачинехъин вуго. Киналго балагъал рештIана диде!

³⁷ Ребеница инсуда абуна:

— Дир кIиго вас чIавез къела дица, Буняминги вачун дун тIадвуссун вачIинчIони. Дида божилъи гъабун витIе — дица гъев духъе тIадвуссун вачина.

³⁸ — ВитIиларо, — ян абуна Якъубица. — Дир вас нужеда цадахъ виччаларо дица. Гъесул вац хвана. ЦохIо Бунямин хутIун вуго дие. Нухда гъесие къварильи ккани щиб гъабилеб? Нужер гайибалдалъун дун, рас хъахIларав херав, гъесда хадуб ракIбухIун хваразул улкаялде ина!

❖ БетIер 43 ,❖

Мисриялде кIиабилеб сапар

¹Амма ракъи цIикIкIунебго цIикIкIунеб букIана. ²Мисриялдаса бачIараб тIощел лъygIараб мехаль, инсуца гъезда абуна:
— ЦодагъабгIаги тIощел босизе а, — ян.

³Амма Ягъудаца абуна:

— Дов чияс нижеда цIакъ къварун лъзабуна, гъитIинав вац цадахъ вачинчIого жинда рихъулеб бакIалде къагейилан.

⁴Дуца гъев нижеда цадахъ виччани, дуе тIощел босизе ина ниж. ⁵Дуца гъев виччачIони, гъенире инальул пайда гъечIо, вац вачинчIого жинда рихъулеб бакIалде къагейилан лъзабун бугельулха дов чияс.

— Щайха нужеца гъеб балагъ диде бачIинабураб? — ан абуна Исраилица. — Нужер цоги вац вугилан щай бицараб?

⁷Гъез жаваб къуна:

— Кинабго цIехедалха дос: нижерго хIакъалъульги, нижер гIагарлъияльул хIакъалъульги. Эмен чIаго вугишилан гъикъана, нижер цогиги вацал ругишилан гъикъана. Гъес цIехедалин нижеда гъеб бицараб. Лъидаха лъалеб букIараб, гъитIинав вацги вачун рагIайнин жиндихъейилан, гъес амру гъабилебльи?

⁸Цинги Ягъудаца жиндирго эмен Исраилида абуна:

— Виччай гъев нижеда цадахъ, гъевги вачун ина ниж. Гъебмехалда чIаго хутIила, ракъуца хвеялдаса хвасарлъила киналго: нижги, мунги, нижер лъималги. ⁹БетIер къотIизе къела дица, гъев тIадвуссинчIони. Дица дидаго тIаде босила гъельул гайиб: дуда аскIове гъев тIадвуссан вачине бажаричIони, хvezегIан дуда цeve гайибиявлъун хутIила дун. ¹⁰Гъадин квалквалал нильеца гъаричIелани, некIого кIицIулниги дореги щун тIадруссинаан!

¹¹— Гъедин ккезе хъван батани, — ян абуна Исраилица, — нужеца гъадинааб жо гъабе. Гъаб нильер ракъалда бугеб бечелъияльул: бальзамальул, гъацIул, ладаналъул,

махІгъинал пицІазул, фисташкабазул, миндалалъул гъирал цІезаре дов чиясе сайгъаталъе росизе.¹² Гарацги кІиго нухаль цІикІкIун босе нужеца цадахъ, доб нужер гъиразухъ лъун батарабги нахъбуссинабизе. Доба дозул гъалатI ккараб Надаб жо буго, дир хІисабалда.¹³ Нужерго вац Буняминги цадахъ вачун а нахъеги дов чиясда аскІоре.¹⁴ ХіалкІолев Аллагъас гъев нужеда турхIизавилев ватилин! Дова тарав вацги Буняминги нахъе риччалел ратилин дос. Лъималаздаса махІрумлъани – махІрумлъун вукІинаха!

¹⁵ Вацаз сайгъатал къачIана, цебе буқIаралдаса кІиго нухаль цІикІкIун Гарацги босана цадахъ. Цинги Мисриялде рагIун, Юсупида цере Чана – гъаб нухалда Буняминги вукІана цадахъ.¹⁶ Гъезда цадахъ Бунямин вихъараб мехалда, Юсупица жиндирго хъулухъчиясда абуна:

— Гъал чагIи дихъе рокъоре рабе. Цо жоги хъун, квен къачIай – жакъя къалъуда гъел дица гъоболлъухъ ахIизе руго.

¹⁷ Юсупил буюрухъ тIубазабун, хъулухъчияс вацал гъесул бакІалде рабана.¹⁸ Амма гъенире унаго нухда хІинкъи реkIелье ккун, вацал цоцаздехун гаргадизе лъугъана:

— Доб мехалда нильер гъиразухъ лъун батараб Гарац сабблъун рабунел ратила ниль доре. ТІаде кІанцIун, доз ниль кквела ва лагъзаллъун гъанир чІезарила, нильер хІамулги раХхъила!

¹⁹ Гъеб минаялъул рагъдухъе щвараб мехалда, хъулухъчи- ясда аскІоре ун, гъез абуна:

²⁰ — Цо кІальзазе изну кье, бетIерчIахъад! Цереги цо нухаль гъанире тIощел босизе рагIун рукIана ниж.²¹ Нахъруссун унаго, сордо базе рештIарааб бакІалда нижерго гъиразул кІал бичана нижеца. Нижер щивасда гъирил кІалалдаго, тIаса камичIого, батана жиндирго Гарац. Нижеца гъеб нахъбуссун гъанибе босун буго.²² ТIощалихъ къезе тIадеги Гарацги босун буго. Доб мехалда нижер гъиразухъ гъеб Гарац лъица лъурабалиги лъаларо нижеда.

²³ — Нуж Годоре риччай, хІинкъуге – ян абуна гъезда хъулухъчияс. – Нужер Аллагъас – нужер инсул Аллагъас –

балъго нужер гыразухъ лъун батила гьеб. Доб мехалда нүжеца кураб Гарац дихъе т'Убанго щвана!

Гъес гъазда аскIове ШимIон вачун вачIана, ²⁴гъел киналго цадахъ Юсупил рокъоре гъоболльухъ ахIана, гъазул хIатIал чуризе лъим куна, хIамузе кIалцIи бана. ²⁵ Вацаз жидерго сайдигъатал цере рахъана, къальул Гужалда Юсупида дандчIавазе ине: гъазда абуn букIана дора къаде кваназе ругин нужилан. ²⁶ Юсуп рокъове вачIараб мехалда, гъаз гъесие сайдигъатал куна ва гъесда цере кIалагъоркье речIЧIун сужда гъабуна. ²⁷ Гъезул сахлъиги цIехон, Юсупица гъикъана:

— Жиндир хIакъальуль нужеца дида бицун букIарав нужер къадруяv инсул къо-мех кин бугеб? Чаго вугиш гъев? — ан.

²⁸ — Нижер эмен, дур лагъ, чаго вуго, сах-саламат вуго, — ян жаваб куна вацаз ва, икрамги гъабун, гъесда цере ракъалда регана.

²⁹ ЛъикIго халгъабидал, жиндирго эбел цояв вац Бунямин вихъана Юсупида.

— Гъавиш дов нужеца бицунеб букIарав гъитIинав вац? — ан гъикъана гъес.

Цинги абуна:

— Аллагъасул цIоб лъеги, вас, дуда! — ян.

³⁰ Юсупил рекIель вацасдехун хIеренлъи-недегъльиялъул карачел гъулчун бачIана, гIодизе бокъараб хIал бачIана гъесде. Хехго цояб рокъовеги лъугъун, дова гIодана гъев. ³¹ Цинги беркIалги чурун, нахъеги гъалбадерида аскIове ана ва, яхIги гъабун, квен босейилан буюрана. ³² Юсупие батIаго, гъалбадерие батIаго, мисриязе батIаго лъуна квен (жуgъутIазда цадахъ кванани жалго хъубльулилан рикIкIуна мисрияз).

³³ ЦикIкарасдаса гъитIинасде щvezегIан иргадал Юсупида цере гIодор чIезаруна вацал. ХIикмалъун цоцахъ ралагъана гъел. ³⁴ Жиндирго тепсиялдаса квен битIун бачIунеб букIана гъазие Юсупица, хасго Буняминие, цогидазеялдаса щуго нухаль цикIкинабулеb букIана гъес. Гъедин Юсупида цадахъ гъал кванана, гъекъана, лъикIго кеплъана.

❖ БетIер 44 ,❖

Буняминил гъириниб гIарцул ѩурун лъезабуна Юсуцица

¹ Юсуцица жиндирго хъулухъчиясда абуна:

— Гъазул гъирал цIезаре, баччизе кIолебIан тIощелги бан. Щивасул гъирил кIалалтIаго лье гъез къураб гIарацги.

² Бишун гъитIинасул гъириниб гIарцудаго цадахъ лье дир гIарцул ѩурун.

Юсуцица абухъе, гъесул буюрухъ тIубазабуна хъулухъчияс. ³ХъахIльи барабго, хIамулги рачун, гъалбал рокъоре риччана. ⁴Вацал шагъаралдаса рикIкIалъиледего, Юсуцица хъулухъчиясда абуна:

— Хехго, дозда хадув а. Хадув гIунтIаравго, дуца абе лъикиI-лъиялъухъ квешлъи щай гъабурабилан. ⁵Дир бетIергъянас гъеб ѩурунальусан чагъир гъекъолаанин ва гъелда жаниве валағыун палги тIамулаанин абе. Квешаб жо гъабун бугин нүжецаян абе.

⁶Хъулухъчи гъезда хадув гIунтIана ва, Юсуцица жинда абухъе, гъездаги абуна. ⁷Вацаз жаваб къуна:

— Щай, нижер бетIергъян, дуца гъедин абулеб? Ниж, дур лагъзал, гъединаб жо гъабулел чагIи гурелха! ⁸Нижер гъиразухъ батараб гIарацгицин нижека КенагIаналдаса нахъбуссан босун букIана. Дур бетIергъянасул гIарац яги месед бикъизе кIвелин нижедайланиш дуда ракIалде кколеб? ⁹Нижер цонигиясухъ гъеб бикъараб жо батани, гъесие гъабе тамихI. Щогидал киналго нижин абуни, нижерго бетIергъянасул лагъзаллъун хутIила.

¹⁰ — Нужека абухъе букIине биччантэ, — ян абуна хъулухъчияс, — амма дир лагълъун хутIила доб бикъарав чи, щогидал сах-саламатго рокъоре ина.

¹¹ Вацаз хехлы гъабун гъирал хIамуздаса рахъана ва гъира-зул кIал бичизе лъугъана. ¹²Хъулухъчияс киназухъго иргадал чIухъ бана, — цИкIкIарасдаса бахъараб гъитIинасде щвез-Пан. Щурун Буняминихъ батана. ¹³Пашманлъи-къварилъи

загыр гъабун, вацаз тIад букиараб ретIел тIу-тIун бана, цIидасан хIамузда гыралги къан, шагъаралде тIадруссана.

¹⁴ Ягъудаги вацалги тIаде щвараб мехалда, Юсуп жеги рокъов вукIана. Гъал гъесда цере кIалагъоркье речIчIана.

¹⁵ Юсупица гъезда абуна:

— КингIаги кIараб нужеда гъеб гъабизе? Унго, нужеда лъаларебиш дун Гадинал чагIазул пал тIамизе гъунар бу-кIунеблъи?

¹⁶ — Нижерго бетIергъанасда абизе жо щибха нижер букинеб? — ан абуна Ягъудаца. — Сунда дагIба балеб? Сундалъун рацIцIалъилел? Аллагъас тIатинабуна нижер гIайиб-хатIа. Гъанжеялдаса нахъе ниж рукIине руго нижер бетIергъанасул лагъзалльун, — щурун кодоб батаравги, ва цогидал киналгоги.

¹⁷ — Дун гъединаб иш гъабулев чи гуревха! — ян абуна Юсупица. — Шурун кодоб батарав вукIина дир лагълъун, цогидал сах-саламатто инсуда аскIоре ина.

¹⁸ Юсупида аскIове ун, Ягъудаца абуна:

— Я, дир бетIергъан! Ди, дурго лагъасе, изну къе дудехун кIалъазе. Дурго лагъасда ццин бахъунге, дир бетIергъан. Мунни пиргIавн Гадинав чи вуго!

¹⁹ Дуца, дир бетIергъан, нижеда, дурго лагъзадерида, гъикъана, нижер эмен вугишилан, нижер цоги вацал ругишилан. ²⁰ Нижеца дуе, нижер бетIергъанасе, жаваб къуна, нижер херав эмен вугин, нижер цоги бишунго гъитIинав вацги вугин. Инсуе харадуниб гъабураб лъимер буго гъеб. Гъезул эбелалъ гъаруразул цохIо гъев хутIана чIаго, — гъесул вац хвана. Инсуе гъев вокыула. ²¹ Цинги дуца нижее, дур лагъзадерие, амру гъабуна гъев гъаниве дида вихъизе вачейи-лан. ²² Нижеца дуда, нижер бетIергъанасда, абуна гъес эмен рехун тезе бегъуларилан: гъесдаса ватIалъи инсуда хIехъезе кIоларилан. ²³ Амма дуца нижеда, дур лагъзадерида, абуна, гъитIинав вацги цадахъ вачун гурони, ниж тIокIал мун ви-хъулеб бакIалде къагеян.

²⁴ Ниж нижерго инсуда, дур лагъасда, аскIоре тIадруссарааб мехалда, нижеца гъесда бицана дуца, нижер бетIергъанас,

абурабщинаб. ²⁵ Цинги цодагъабги тющел босизе айилан инсуца амру гъабураб мехалда, ²⁶ нижеца абуна, гъитинав вац цадахъ гъечиго инарилан; гъев цадахъ гъечиго мун вихъуслеб бакъалде къазе нижее изну гъечилан. ²⁷ Гъемехалда нижер инсуца, дур лагъас, нижеда гъадин абуна: «Нужеда лъала дир лъядуца дие къиго вас гъавун вукъаравлья. ²⁸ Цояв тагъана. Дица гъесул рахъаль абуна, жанаваралъ чиан, тю-тун ван ватилилан. Тюкъав дида вихъичо гъев. ²⁹ Гъанже нужеда къиабилевги вачун унев вуго. Гъесиеги къварильи ккани щиб гъабилеб? Гъаб дир хъахъаб бетлералде балагъ рештинаабун хваразул улкаялде тювитила нужеда дун!»

³⁰— Гъединлъидал, дида къивелиш инсухъе, дур лагъасухъе, гъедигъан досие хирияв власи вачинчиго тюдүссине? — ян гъикъана Ягъудаца. ³¹— Вас нижеда цадахъ ватичиони, эмен хвела. Ниж, дур лагъзал, сабаблыун инсул хъахъаб бетлералде балагъ рештина ва хваразул улкаялде ина гъев. ³² Дица, дур лагъас, инсуда цебе дирго бетлер къотиизе лъезе разильун, рагъи къуна вац тюдүссун вачинилан: гъев дица рокъове вачинчиони, хвезегъан инсуда цебе гъайиби дида тюд бу-къинилан. ³³ Гъанже дун, дур лагъ, гъанив чиезаве гъесул бакъалда! Вацазда цадахъ гъев вас тюдүссине виччан те. ³⁴ Вацги вачинчиго рокъове тюдүссине дида къоларо ва инсул пашманлы-къварильи хъехъонги дихъа бажаруларо!

❖ Бетлер 45 ❖

Юсутика вацазда бицана живго щивали

¹ Юсуп гъанже чияр тюдамалги ругеб бакъалда яхъи гъабун чиезе къолеб хъалалдаса ана.

— Киналго къватири а! — ян ахъана Юсутика. Гъезда аскъиов щивниги вукъинчи живго щивали вацазда гъес рагъун бицарааб мехалда. ² Цинги гъев гъаракъ биччан гъодана, мисриязда рагъулеб хъалалъ, гъесул гъаракъ пиргъавнаасул рукъальул агълуялдагицин рагъана.

³— Дун Юсуп вуго, — ян абуна гъес вацазда. — Унго, эмен чIаго вугевиш?

Амма гъал гIунун, цIорон хутIун, кIалалъ рагIи абизе кIолеб хIалалда рукIинчю.

⁴— АскIорегIан рачIа, — ян абуна Юсупица. Цинги вацал гъесда аскIорегIан ана.

— Дун вуго Юсуп, нужеца Мисриялде вичарав нужер вац, — ан абуна гъезда Юсупица. ⁵— Амма гъеб сабабльун гъанже нужеего гIазаб къоге, гIакъубаги гъабуге. Аллагъас дун гъаниве цeve витIун вукIун вуго гIадамазул гIумру хвасар гъабизе. ⁶Гъале кIиябго лъагIел ана ракъи-ракъдаллъи бачIаралдаса. Жеги щугоги соналъ я рекъи, я лъильи букIине гъечю. ⁷Аллагъас дун гъаниве цeve витIана гъаб ракъалда нилъер наслу цIунун хутIизе — цIунун хутIизе ва гIемерлъизе. ⁸Нужеца гурев, Аллагъасин дун гъаниве витIарав пиргIав-насулгицин эмен гIадинги лъугъине, гъесул бугебщиналда бетIергъанлъиги гъабизе, Мисриялъул тIолабго ракъалда кверщелти гъабизе.

⁹Гъанже хехго инсухъе ун, гъесда абе: «Гъадин абулеб буго дур вас Юсупица: Аллагъас дун тIолабго Мисриялъул кверщелчилъун гъавуна. Нахъбахъичюго дида аскIове вачIа.

¹⁰Васалгун ва вассазул лъималгун, дур кинабго Пи-боцIигун ва бугольигун цадахъ мун чIела диде гIагарлъухъ Гошеналъул ракъалда. ¹¹Гъениб нужер лъикIаб бетIербахъи букIинабила дица. Гурони — мунги, дур хъизанги, дур боцIиги язихъльи-ла. Жеги щуго соналъги ракъи букIине бугельулха».

¹²Нужеда ва дир вац Буняминида бихъулеб буго гъав нужедехун кIальалев чи дун вукIин — Юсуп вукIин. ¹³Инсу-да бице Мисриялда кинаб цIар-рецц дие бугебали, гъаниб нужеда бихъарабщинабги бице. Эменги ваче хехго гъаниве!

¹⁴Гъев жиндирго вац Буняминида къочана ва гIодана, — гъесда къвалги бан, Буняминги гIодана. ¹⁵Цинги гIодулаго, Юсупица цогидал вацаздаги убачал гъаруна ва гара-чIава-ризе лъугъана.

¹⁶ Юсупихъе вацал рачIун ругилан хабар пиргIавнаслу кIалгIаялдеги швана. ПиргIавнасеги гьесул цересел Падама-зеги рекIее гIуна гьеб. ¹⁷ Цинги пиргIавнас Юсупида абуна:

— ¹⁸ ХIамузда гьиralги къайин ва эменги гьезул хъиза-малги рачун рачIине КенагIаналде тIадруссайлан абе ва-цаzда. Мисриялда бугельул бишунго лъикIабщинаb къела дица гъезие, — гъаб нильер улкаяльул гъарзальялдаса лазат босеян абе! ¹⁹ Дуца гъезда абе лъималги руччабиги рекIине гъакал Мисриялдасаго рачейилан, эменги цадахъ вачейилан абе. ²⁰ Цогидаб бугольялтъул ургъел гъабизе кkelaro гъез: Мисриялда бугельул бишунго лъикIабщинаb чIезабизе бу-го гъезие!

²¹ Гъедин гъабизеги гъабуна Исаилил васаз. ПиргIавнас амру гъабураб къагIидаялда, гъакалги къуна гъезие Юсупица, нухда квенги лъуна, ²² гьезул щивасе цIияб ретIелти къуна. Буняминие гъес Парцул лъабнусго кесекги къуна, щуго цIияб ретIелти къуна. ²³ Инсуе гъес анцIго бихъинхIамида къан битIана Мисриялтъул ракъалда бутеб лъикIабщиналдасан къайи, анцIго цIухIамида къараб тIощел, чед ва цогидабги нухда кваназе жоги битIана.

²⁴ — Гъанже цоцалъ дагIбадичIого а, — ян абуна къольникI гъабулаго гъес вацазда.

²⁵ Гъел Мисриялдаса къватIире рахъун ана ва КенагIаналде инсуда аскIоре тIадруссана.

²⁶ — Юсуп чIаго вуго, — ян абуна гъез Якъубида. — Гъанже гъесда кодоб буго кинабго Мисриялтъул ракъ.

Якъубил ракI чIун хутIанилан кканы: божизе кIоларого вукIана гьев. ²⁷ Амма васаз цебесан бицана гъесда Юсупи-ца абурабщинаб. Гъесда жиндирго бераздаги бихъана жив вачине Юсупица ритIун рачIарал гъакал. Гьезул эмен Якъ-уб рухI-хIал бачIун лъугъана.

²⁸ — Гъеле гъебха дие къваригIун букIараб! — ан абуна Исаилица. — Дир вас Юсуп чIаго вуго! Хвелалде цо гьев вихъизе ина дун!

¶ БетIер 46 , ў

Якъуб Мисриялде вачIана

¹ Исраилица кинабго боцIи-бечельи данде бакIарана ва нухда вахъана. Беэр-ШебагIалде щвараб межалда, жиндир-го инсул – ИсхIакъил – Аллагъасе къурбан хъуна. ² Къаси макъиль илгъам лъугъун Аллагъас гъесде ахIана:

- Якъуб, Якъуб! – ан.
- Я, – йилан жаваб къуна Исраилица.

³ Аллагъас абуна:

– Дун вуго Аллагъ, дур инсул Аллагъ. Щибго хIинкъи-Чого, Мисриялде а: доба Дица дудасан лъугъинабила кIу-дияб халкъ. ⁴ Дица цIунила мун Мисриялда. Дица бачина дур наслу добаса къватIибеги. Юсупица жиндирго квераль данде къала дур берал.

⁵ Цинги Якъуб Беэр-ШебагIалдаса нахъе ана.

ПиргIавнас гъезие къурал гъаказда тIад рекIинарун рачунел рукIана Исраилил васаз эменги, лъималги, руччабиги. ⁶ Гъез жидедаго цере къотIун рачунел рукIана Ги-боцIул рехъаби, ва цадахъ баччун бачIунеб букIана КенагIаналда данде гъабураб бечельи, къайи. Гъедин жиндирго тIолаб-го наслугун цадахъ Якъубица Мисриялде гъижра гъабуна: ⁷ васалги, гъезул васалги, ясалги, гъезул ясалги – тIолабго рукъалъул агълу бачана гъес Мисриялде.

⁸ Гъале Мисриялде гъижра гъабурал Исраилил васазул цIарал.

Якъуб ва гъесул васал.

Якъубие тIоцеve гъавурав Реубен. ⁹ Реубенил васал: XIанок, Паллу, XIецрон ва Карми.

¹⁰ ШимгIонил васал:

Емуэл, Ямин, Огъад, Якин, ЦохIар ва кенагIаналдаселье гъавурав вас Шаул.

¹¹ Левийил васал:

Гершон, Къогъат ва Мерари.

¹² Ягъудал васал:

Гер, Онан, Шела, Перец ва ЗерахI. Гер ва Онан КенагПаналдаго хвана, Перецие гъаруна васал Хецронги Хамулги.

¹³ Иссакарил васал:

ТолагI, Пува, Йов ва Шимрон.

¹⁴ Зебулунил васал:

Серед, Элон ва ЯхIлеэл.

¹⁵ Реубенги, Шимгюнги, Левийги, Ягъудаги, Иссахарги, Зебулунги, гъезул яц Динаги ккола Якъубие Леяца Паддан-Арамалда гъарурал лъимал. Киналниги васалги ясалти – лъбералда лъабго чи вукIана.

¹⁶ Гадил васал:

Ципион, Хагги, Шуни, Эцбон, Гери, Ароди, Аръэли.

¹⁷ Ашерил васал:

Имна, Ишва, Ишви ва БеригIа. Гъезул яц – СерахI. БеригIал васал: Хебер ва Малкиэл.

¹⁸ Гъеб буго Лабаница жиндирго яс Леяе гъаравашльун күн йикIарай Зилпадасан Якъубие лъугъараб наслу – анциIила анлъго чи.

¹⁹ Якъубие РахIелица гъарурал васал:

Юсупги Буняминги.

²⁰ Он шагъаралъул кашиш ПотиперагIил яс Аснатица Мисриялда Юсупие гъаруна васал Маншиги Апраимги.

²¹ Буняминил васал:

БелагI, Бекер, Ашбел, Гера, НагIаман, ЭхIи, Рош, Муппим, Хуппим ва Ард.

²² Гъеб буго РахIелидасан Якъубие лъугъараб наслу – анциIила ункъо чи.

²³ Данил вас: Хушим.

²⁴ Напталил васал: ЯхIцеэл, Гуни, Ецер ва Шиллем.

²⁵ Гъеб буго Лабаница жиндирго яс РахIелие гъаравашльун күн йикIарай Билгъадасан Якъубие лъугъараб наслу – анкъго чи.

²⁶ Якъубида цадахъ гъесул битIухъегояб наслуялъул, нусал рикIкIинчIого, Мисриялде ракIана кинавниги лъабкъоялда

анлъго чи.²⁷ Гъелде щвезегІанго Мисриялда Юсупие гъарун рукІана кІигоял. Якъубил кинабниги Мисриялде гочараб наслуялъул вукІана лъбкъоялда анцІго чи.

²⁸ Гъеб заманалда Якъубица Ягъуда Юсупихъе цeve ви-
тана, Гошеналде нух малъейилан гъесда абизе. Гъале гъал
Гошеналде щвана. ²⁹ Жиндирго чолгъакида чуял райилан
амру гъабуна Юсупица ва гъелдаги рекІун Гошеналде ана
жиндирго эмен Исраилида данде. Гъев инсуда цeve тана,
³⁰ къвал бана ва гъесул къвалакъ Гемераб мехалъ Подана:
Цинги Исраилица Юсупида абуна:

— Гъанже, мун чIаго вихъараб мехалда, хваниги ургъел
гъечІо дие.

³¹ Юсупица жиндирго киналго вацаздаги ва тIолабго ин-
сул хъизан-агълуялдаги абуна:

— Дун пиргIавнасухъе инехъин вуго дихъе КенагIаналдаса
вацалги ва кинабго дир инсул хъизан-агълуги бачIун бугин
абизе. ³² Гъел гIухъби ругин, гIи хъихъулин, гIи-боцIиги ва
кинабго жидерго бугольгици дахъ бачIун бугин абизе.

³³ Жиндихъего ахIараб мехалъ, пиргIавнас нужеда гъикъа-
ни сундуе махщел бугебилан, ³⁴ нужеца гъадин абе: «Ниж,
дур лагъзал, нижерго умумул гIадин, гытIинаб къоялдасаго
Пухъби руго». Гъемехалда гъес нуж Гошеналъул ракъалда
тела: гъаниб гIи хъихъуленцинал гIадамал мисрияз хъуб-
лъярал чагIильун рикIкIунелъулха.

❸ БетIер 47 ,❹

¹ ПиргIавнасухъе вачIун, Юсупица абуна:

— Дир эменги вацалги КенагIаналдаса рагIун руго гIи-бо-
цIигун, жидерго бугольигун. Гъанже гъел Гошеналъул ра-
къалда руго.

² Юсупица, пиргIавнасда аскIоре рагун, вацазул щугояв
гъесда вихъизавуна. ³ ПиргIавнас гъикъана нужер махщел-пи-
ша щибилан. Гъезги жаваб къуна:

— Нижеца, дур лагъзадерица, нижер умумузго гадин,
гид хыхьула.

⁴ Цоги гъез абуна:

— Ниж гъаб ракъалде рапчун руго гочарал чаги гадин.
Нижее, дур лагъзадерие, гид хыхьизе баки гъечо гъаниб.
Кенаганалдаги күдияб ракъи буго. Дуца ниже, дур лагъ-
задерие, изну кье Гошеналъул ракъалда чезе.

⁵ Пиргавнас Юсурида абуна:

— Духье эменги вацалги рапчун ругельзул, ⁶дуца гъел нилъер ракъалъул бишунго лъикаб баказда чезаре: толабго
Мисриялъул улка дур кверщалик буго. Риччанте гъел Го-
шенаалъул ракъалда чезеги. Гъезда гъоркъор махщел бугел
чаги ратани, дир рехъбазул талаб гъабизеги тадкъай гъезда.

⁷ Чинги Юсурица пиргавнасада вихьизе вачана жиндирго
эмэн Якъуб. Якъубица пиргавнасада баркат лъегиян гъарана.

⁸ Чинги дос гъикъана:

— Дур чан сонгаги бугеб? — ан.

⁹ — Нусяйлда лъеберго соналъул сапар гъабуна дица гъаб
дуниялалда, — ян жаваб къуна Якъубица. — Гемерал сонал
гуро гъел. Захиматални рукана! Дир цересел умумуз дуния-
лалда гъарурал сапаразул соназде рахунаро гъел дир сонал.

¹⁰ Нахъеги пиргавнасада баркат лъегиянги абуун, Якъуб
нахъе ана.

¹¹ Пиргавнас амру гъабураб къагидаяль, Юсурица эмен-
ги вацалги рапчана Мисриялъул бишунго лъикаб ракъалде,
Рагемесес вилаяталде. Гъенир чезе гъезие ракъалги ри-
хьизаруна. ¹² Юсурица инсуеги, вацазеги, инсул толабго
агълу-тухумальеги тющелги къуна, щибаб хъизамалда ругел
лъималазул хисаб гъабун.

Юсурица ракъул балагъ гъукъана

¹³ Гъеб заманалда гъениб гурони, токаб кибниги квине
чед букинчио — гъедиганги кутакаб букана Мисриялдаги
Кенаганалдаги тад балагълъун решттараб ракъи. ¹⁴ Гадамазе
тющел бичун Юсурица пиргавнасул хазинаялде бактарана

Мисриялъул ракъалдаги КенагIаналъул ракъалдаги букиан-
шинааб гарац.¹⁵ Я Мисриялда, я КенагIаналда тюкIаб гарац
хутIичIеб мехалда, Юсупихъе рагIун, киналго мисрияз абуна:

— Кье нижее тющел. Унго, дур берда цере ракъуца хвезе
телелищха дуца ниже? Нижер гарацги лъугIана.

¹⁶ — Гарац лъугIараб батани, — ян абуна Юсупица, — ну-
жерго боцIиги бачун рагIа, боцIухъ хисун къела тющел.

¹⁷ Гъез жидер рехъаби рагIана, Юсупицаги байби-
хъана боцIухъ: чуязухъ, Пияхъ, цIцIаназухъ, Гачиязухъ,
хамузухъ тющел хисизе. Гъеб соналъ гъас гъезие тющел
боцIухъ хисун къуна, ¹⁸ цинги хадусеб соналъги гъесухъе
рагIун, гъез гъадин абуна:

— Я, нижер бетIергъан, битIахъе бицани, нижер гарацги
лъугIана, нижер боцIиги духъе щвана. Нижерго чурхдулги
ва нижерго хурзалги гурони, дуе, нижер бетIергъанасе, къезе
тюкIаб щибниги хутIичIо.¹⁹ Унго, дур берда цере хvezейишха
ниж кколел, нижерго хурзалги нахъе тун. Дуца тющалихъ
ричун росе нижги нижер хурзалги — цинги ниж рукIина
нижерго хурзалгун цадахъ пиргIавнасул лагъзаллъун. Ду-
ца нижее кье хьодуе тющел, нижги чIаго хутIизе, хурзалги
чIунтичIого рукIине.

²⁰ Гъедин Юсупица пиргIавнасе росана Мисриялъул тю-
лалго хурзал. Мисрияз цо хутIичIого жидерго хурзал ричана
гъесие — гъедигIангиги кутакаб букиана ракъи. Киналго хурзал
пиргIавнасул мулклъун лъугIана. ²¹ Цо рагIалдаса цогидаб
рагIалде щвезегIан улкаялда ругелцинал мисриялги пир-
гIавнасул лагъзаллъун лъугIинаруна Юсупица. ²² ГицIого
кашишазул хурзал кIечIо Юсупида ричун росизе — каши-
шазе пиргIавнас харж чIезабун букиана, гъелдасан бетIерба-
хъиги гъабулаан. Гъединльидал гъез жидерго хурзал ричизе
кколел рукIинчIо.

²³ Юсупица мисриязда абуна:

— Гянже, дица нужги нужер хурзалги пиргIавнасе ричун
росараб мехалда, босе нужеего хьодуе тющел ва хурзал рекъе.

²⁴ Гъанжеялдаса хадуб хуриса бачIаралъул щуго бутIа гъабун

цо бутІа пиргІавнасе къезе ккода нужеца, гъельул ункъо бутІа те хьодуе ва нужееги, рокъосезеги, лъималазеги квание.

²⁵ – Дуца нижер Гумру хвасар гъабуна! – ян абуна мисрияз. – Мун нижеда гурхІана, нижер бетІергъан. Гъанжеялдаса нахъе ниж пиргІавнасул лагъзал руго.

²⁶ Юсутица доб мехалда Мисриялда Чезабураб къанун гъабсагатги къуваталда буго: хуриса бачІаралъул щийил бутІа пиргІавнасе къола. ГицІго кashiшазул рукІарал хурбазазул бетІергъанльун вахъинчо пиргІавн.

²⁷ Израилиал Мисриялда, Гошеналъул ракъалда чІана. Гъенир гъел лъугъана ракъазул бетІергъабильун, гъенир гъез глемерал лъимал гъаруна ва гъезул халкъги цИкІкІана.

²⁸ АнцІила анкъго сон бана Якъубица Мисриялда, кинабниги гъес бана нусиялда кІикъоялда анкъго сон. ²⁹ Хвезе заман Гагарлъидал, Юсупти аскІове ахІун, гъес абуна:

– Дуца дие цо лъикІлти гъабе, дир машалда кверги лъун гъеде дуда дир гъари кІочон теларилан ва гъеб тІубазабилилан: Мисриялда вукъуге дун. ³⁰ Дирго умумузда хадув дун араб мехалда, Мисриялдаса восун, гъел умумузул хабалаль вукъе дуца дун.

– Дуца абухъе гъабила, – ян жаваб къуна Юсутица.

³¹ – Гъеде, – ян абуна Якъубица.

Юсуп гъедана, бусада вегун вукІарав Якъубицаги бетІер къулана.

❖ БетІер 48 ❖

Апраимги Маншаги

¹Цо заманаялдасан, эмен унтуун вукІин лъайдал, Юсутица гъесухъе рачана жиндирго васал Маншаги Апраимги. ²Дур vas Юсуп вачІун вугилан абуна Якъубида. Чорхол рухI-жанги бакІа-бахарун, гъев бусада гІодов чІана ³ва Юсупидехун хитІаб гъабун кІалъана:

— Цебего Лузалда, КенагІаналъул ракъалда, Сундуего ХіалкІолев Аллагъ вачІана дихъе. Дида баркат лъегиянги абуn, ⁴Гъес абуна: «Дица дур наслу цАкъго лъимал Геме-раблъун ва халкъ цИкІкІараблъун гъабила. Дудасан Геме-рал халкъал лъугынарила, гъаб ракъги абадиялъего дур наслуялъе къела».

⁵ — Гъале, жакъа, — ян абуна Якъубица Юсупида, — дица дирго васаллъун гъарулен руго дун гъаниве вачІиналдего Мисриялда дуе гъарурал дур васал. Гъанже, Реубенги Шим-Гонги Гадин, Апраимги Маншаги дир рукІина. ⁶Хадуса гъарурал васал дур рукІина, гъелги рикІкІина жиндирго вацазул наслабазул чагІилъун, гъезиеги щвела гъазул бу-Таялъул ирс.

⁷ Падданалдаса тАдвуссун вачІунаго КенагІаналда, Эпратаялда Нагарльухъ, дида рухІелти бихъизабун, хвана дир РахІел, — ан абуна Якъубица. — Доя — Эпратаялде (Бетле-хІем) унеб нухда юкъана дица гъей.

⁸ Цинги Юсупил лъималазухъги валагъун, Израилица гъикъана:

— Гъал щал? — абуn.

⁹ — Гъал руго Аллагъас дие гъанир къурал дир васал, — абуn жаваб къуна Юсупица.

— Гъезда баркат лъегиян гъарице, гъанире дида аскІорегІан раче гъел, — ан абуна Якъубица.

¹⁰Херльиялъ берзул канлъи лъугІун букІана Израилил — гъесда щибго бихъулароан. Юсупица лъимал гъесда аскІорегІан рачана. Израилица гъезда убачал гъаруна, каранде къана, ¹¹цинги Юсупида абуна:

— Мун вихъилингицин хүл букІинчІо дир, гъале Аллагъас дур лъималгицин рихъизаруна.

¹²Юсупица лъимал инсул накалдаса нахъе рачана ва гло-доб бетІер цвизегІан гъесие сужда гъабуна.

¹³ Жиндирго кваранаб рахъалда (Израилил квегІаб ра-хъалда) Апраим Чезавуна гъес, квегІаб рахъалда (Израилил кваранаб рахъалда) Манша Чезавуна — гъедин гъес гъел Ис-

раилида аскIорегIан рачана. ¹⁴ Амма Исаилица, кваранаб квер цебе битIун, гьеб Апраимил – гытIинасул бетIералда лъуна, квегIаб квер гъес Маншал – кIудиясул бетIералда лъуна. Гъедин гъесул кверал хъянчил сураталда цоцазда тIад лъун хутIана.¹⁵ Цинги Юсупида баркат лъегиянги гъарун, гъес абуна:

– Дир умумуз – Ибрагимициаги ИсхIакъицаги – жиндир нух ккурав Аллагъ дун хъихъулов вехъ вugo тIолабго гIумруяль ва гъанжеги. ¹⁶ Щибаб квешльялдаса дун хвасарлъизавурав Малаикасул баркат лъеги гъал лъималазда! Дириг дир умумул Ибрагимилигি ИсхIакъицаги цIар хутIаги гъазулъ. Ракъалда гIемерльила гъазул тухум-зурият.

¹⁷ Апраимил бетIералда инсуца кваранаб квер лъун бихьидал, гьеб рекIее гIечIого, Юсупица гъесул квер ккуна, Апраимил бетIералдаса босун, гьеб Маншил бетIералда лъезе.

¹⁸ – Гъедин гуро, дада, – ян абуна Юсупица. – Гъале дие тIоцеве гъавурав, гъасул бетIералда лъе кваранаб квер.

¹⁹ – Дида лъала, – ян абуна Исаилица, – дида лъала, дир вас. Гъесдасанги лъугъина кIудияб халкъ. Амма гытIинав вац гъесдасаги цеве ккела, ва чанго халкъ жиндасан лъүгине аслулъунги ккела.

²⁰ Гъале доб къояль, гъезда баркат лъегиян гъарун, Исаилица абуран рагIаби:

– Исаиллил халкъялье баркатлъун лъугъина нуж,
Гъез цоцазда абила, баркат лъегиян гъарун:
«Гъадав Апраимида ва досул вац Маншадаги
Рельлъаравлъун лъугъине гъавеги Аллагъас мун!»
Гъедин Апраим Маншадаса тIадегIанлъизавуна гъес.

²¹ Цинги Исаилица Юсупида абуна:

– КватIичIого дун хвела. Амма Аллагъас нуж цIунила ва нуж нужерго умумузул ракъалде тIадруссун рачина. ²² Дица дие къолеб буго рорхатал щобал ругеб мегIералъул гъвел: гъедин мун вацаздаса тIадегIан вукIина. Дица гьеб аморе-язухъа бахъана, хвалчаца ва чIораз вагъун.

❖ БетIер 49 ❖

Якъубица васазе баркат къуна

- ¹ Якъубица жиндирго васал аскIоре ахIана:
 – Киналго данделъе: дица нуже
 Нахъа ккезе бугеб бицинин гъанже.
- ² Данделъе, Генекке, Якъубил васал!
 Инсухъ – Исаилихъ – Генеккея нуж!
- ³ Реубен, Тюцевесев васги мун, дир гучги мун,
 Гучаб бихъинчилъидул Тюцебесеб пиҳъги мун.
 Киназдасаго ТюкIаб хАлкIолъи-къудратги мун.
- ⁴ Лъльел чвахиялдагIангит базе кIоларев,
 Тюцевесевлъун гъанже ТюкIав вукIинаро мун:
 Инсул чIужуялъулгун бусен цольизабидал,
 Дун вегулеб гъеб бусен дуца хъубльизабидал!
- ⁵ ШимIонги Левийги – кIиявгоги вац,
 Гъезул хъатикъ хвалчен – зулмудул ярагъ!
- ⁶ Дун гъезул ишазул Гахъалчи гуро,
 Гъезул къокъаялда гъорлъги дун гъечIо.
 Ццин баҳъанцинахъе Гадамал чIала,
 Кепалъе оцазул щукIдул къотIула.
- ⁷ НагIана батаги гъезул ццидае,
 Гласияб, вахIияб бугельул гъеб ццин.
 Якъубил наслабазуль дица щущазарила,
 Исраилил халкъазуль рикъ-рикъизе гъарила.
- ⁸ Ягъуда, гъал вацаца дуе рецц-бакъ гъабила!
 Тушбабазул гъванщида тIад букIина дур хъатги.
 Дур инсул васал рагIун дуе сужда гъабила.
- ⁹ Ягъуда – Голохъанаб гъалбацIалда рельлъуна,
 Давлагун мун чанаса вуссунев вуго, дир вас.
 ГъалбацI Гадин ракъалда вегун гъоркъчIел гъабула,
 ГъалбацIалда хъатIизе кIолев чи щив вукIунев?
- ¹⁰ Ягъудал кодоса тIил кидаго бортиларо,
 ПарччахIльялъул Ганса дайм гъесухъ букIина,

Ирсалъе гъеб щолев чи вачине мех щвезегІан.
Киналгоги гъал халкъал гъесие мутІигІльила.

¹¹ Гъес хІама бухунеб бакІ – гъабудул чІор буго,
Цюлбол гъабуялда гъес кІуртул рухьине руго.
Жиндирго ретІелги гъес чогъроль чуризе буго,
Цюлбол «бияль» хулила тІад ретІарааб Іабаги.

¹² ЧагъиргІанги чІегІерал руго Іаданир берал,
Рахъалдасаги хъахІал руго кІалдир цабиги.

¹³ Зебулун вукІина ралъдал рагІалда,
РагІаллъуда гуми Чолеб бакІалда.
Сидоналда буго гъесул гІорхъиги.

¹⁴ Иссакар – къуватаб хІама вуго гъев,
ХІамил гъиразда гъорль вегун вукІунев,

¹⁵ PaxIat-хІалхъияльул лазатги лъана,
Цинги гъаб ракъальул гъайбатлы лъана.
Гирида гъоркье мугъ ккезе гъабидал,
Лагъльиялда ина гъесулни гІумру.

¹⁶ Дан вукІина жиндирго халкъальул бетІерлъуда:
Исраилл наслудул цояб букІина гъеб халкъ.

¹⁷ Дан вукІина нухда дандчІваразе борохъльун,
Сапараль ругелазе загърюяб борохъ Іадин,
Чол бохалда хІанчІила –

¹⁸ РекІарав вортун ина.
(Хвасар гъаре, БетІергъян! Дуде бугин нижер хъул!)

¹⁹ Хъачагъял Гадида тІаде кІанцІила –
Гъезул лъалкІда хадув хехго воржун ун,
ГъарачагІазе гъес гъара гъабила.

²⁰ Ашериени квен цАкъ гъарзальила,
Ханасул Іадинааб тІутІ чІезабила.

²¹ Наптали – гъев вуго эркенаб жайран,
Жиндица гъайбатал тІанчІи гъаруле.

²² Юсуп – цЮлбол гъабу, цІибил гІемераб,
Ищда аскІоб бижун цІибил гІемераб
Гъеб гъабул чІораца къедго бацила.

²³ Гъесде гъужум гъабуна, тушманлъиги гъабуна,

Чир речІчице лъалеца гъесулгун рагъ гъабуна.

²⁴ Гъесул чирбутІалъулги бутІ кидаго чучичІо,
Гъесул кверазе къуват къолеб къучІльун букІана –
Якъубил Къурдатасул къвакІарал дол квералги,

Исраилий къурулъун чираав Вехъасул цІарги!

²⁵ Гъев дур инсул Аллагын, гъес дуе квербакъула,
Сундуего хІалкІолев гъес дуда баркат лъола.

Борхатаб зодил баркат,

Гъваридаб ралъдал баркат,

Каранзулгун тІончІорукъялъул баркат,

²⁶ Дурго инсудасан бачІунеб баркат,

НекІсиял мугІрузул баркatalдаса,

Абадиял гохІазул баркatalдаса борхатаб буго.

Биччазе гъеб чвахизе Юсупил бетІералде,

Дурго вацаздаса мун тІадегІанлъун вугельул.

²⁷ Бунямин – хъантІарааб бацІ падав вуго,

Радал чІвараб чанил гъан хъарсун лъола,

Къаси щвараб давла тІутІун бала гъель.

²⁸ Гъединал руго Исраилил анцІила кІиябго наслуялъул
къисаби, –

гъезда баркат лъегиян инсуца абурад рагІабиги.

Щибаб наслуялье батІа-батІаго гъарана гъельие ре-
къараб баркат лъегиян.

Якъуб хвана

²⁹ Якъубица васазде васият гъабуна:

– КватІичІого дун дирго умумузда хадув ина. Нужеца
дун вукъе дирго умумузда аскІов, хеттав ГІепронил хуриб
бугеб нохъода. ³⁰ Гъеб нохъо буго КенагІаналъул ракъалда,
Мамреялда аскІов, Макпела хуриб, нохъогун цадахъ гъеб хур
Ибрагъимица хеттав ГІепронихъа босун букІана хабзалазе
тезе. ³¹ Гъенир цоцазда аскІор рукъун руго Ибрагъимги гъесул
лъади Сарратги, ИсхІакъыги гъесул лъади Ребекъаги, цинги
Леяги лица доя юкъана. ³² Доб хурги, хуриб бугеб нохъоги
хеттазухъа росарал руго.

³³ Васазе гъединааб васиятги гъабун, Якъуб бусада вегана ва хвана, – жиндирго умумузда хадув ана гьев.

БетIер 50

¹ Юсупица инсул жаназаялда къвал бана, Гек-Гекиялда Нодулаго, гъесул гъурмада убачал гъаризе лъугъана. ² Жиндирго рагъIателазда-тохтурзабазда гъес лъазабуна маxI баxъинаредухъ ва туриларедухъ дараби гъарун, Исраилил жаназа къачIайилан. ³ БукIине кколеб къагIидаяль, кИ-къого къояль тохтурзабаз дараби риччан къачIана жаназа. Лъабкъоялда анцIго къояль мисриял Годана гъесда хадур. ⁴ ЧегIер баялъул болжал индал, Юсупица пиргIавнасул цересел чагIазда гъарана:

— Дие лъикIльи гъабун нужеца пиргIавнасда абе, ⁵ дир инсуца дун гъедизавун вугин, хвараб мехалда жив, Кена-Паналда, жиндиего цебеккун къачIан ругел хабзалъ вукъейилан. Дица гъаруле бугин абе эмен вукъизе ине изну къейилан — цинги дун тIадвуссун вачIина.

⁶ ПиргIавнас изну къуна:

— Инеги ун дурго эмен вукъе. Гъедараб гъа тIубазабе, — ян абуна гъес.

⁷ Юсуп эмен вукъизе ине къватIиве вахъана. Гъесда цадахъ ана пиргIавнасул цересел Гадамал, къо-асс бугел чIухI-би-хIакимзаби, киналго чIахIиял хъулухъчагIи, киналго Мисриялъул вилаятазул наиззаби, ⁸ Юсупил кинабго хъизан, гъесул киналго вацал, гъезул инсул кинабго хъизан-агълу — Гошеналъул ракъалда хутIана гъезул лъималги боцIиги. ⁹ Чолгъакалги рукIана гъезда цадахъ, чол рекIаралги рукIана, цIакъ гIемераб халкъги букIана.

¹⁰ Иордан баxун цебехун бугеб Атадил ГьоцIире щведал, гъениб гъез кутакалда Годун магПу баxъана — анкъго къояль Годана гъел Юсупил инсуда хадур. ¹¹ Гъеб ракъалда рукIарал кенагIаназда рихъана Атадил ГьоцIир Годулел ругел чагIи.

— Мисриял цIакъ гIодулел ругеб куц бихбуларищ! — ан абуна гъез. (Гъединлъидалин Иордан баҳун цебехун бугеб гъеб бакIалда цIарги Абел-Мицраимилан лъураб*).

¹² Васаз инсул васият тIубазабуна: ¹³ гъесул жаназа Кена-Паналде босана ва цебего Ибрагимица жидерго хабзалазе хеттав Гепронихъа босун букираб, Мамреялда аскIоб бугеб Макпела хуриб нохъода букъана. ¹⁴Хвелги букъун, Юсупги, гъесул вацалги ва гъесул эмен вукъизе рагIун рукIаралци-налги, Мисриялде тIадруссана.

Юсутица жиндирго вацал гIодоре риччазаруна

¹⁵ Гъанже, эмен хун хадуб, Юсупил вацаз пикру гъабуна: «Щиб лъялеб, Юсупил нильеда жеги ццин баҳун батани ва нильеца гъесда чIезабураб Пакъуба бецизе рагIалда ба-тани?» ¹⁶ Цинги гъез Юсупиде хабар ккезабуна:

— Хвалда цебе инсуца васият гъабуна, ¹⁷нижеца дуда абе-йила, жинца дуда гъарулеб бугин, вацазул мунағъалдаса, гъезул гIайиб-хатIаялдаса — гъез дуе гъабураб квешльял-даса — тIаса лъугъайилан. Гъединлъидал, ниж дур инсул Аллагъасул лагъзалги ругельул, нижеда тIаса лъугъя!

Гъеб ругъел бачIиндаль, гIодана Юсуп.

¹⁸ РачIун вацаз, гъесда цере кIалагъоркъеги речIун, абуна:

— Ниж дур лагъзал руго! — ян.

¹⁹ — Нуж хIинкъуге, — ян жаваб куна Юсутица. — Дун Аллагъиш вугев? ²⁰Нужеца дие квешльи ургъана, амма Ал-лагъасул къадаралдалъун гъеб лъикIльялде сверун буго: гъеб сабаблъун чан чи хвасарлъарав! ²¹ Гъанже нуж сун-къаниги хIинкъизе ккеларо. Дица тIалаб гъабила нужерги нужер лъималазулги.

Гъел рагIабаз вацал гIодоре риччазаруна ва гъезул рагIазе асан гъабуна.

---

* 50:11 Абел-Мицраим — «мисриял гIодараф бакI».

Юсуп хвана

²² Гъедин Юсуп Мисриялда Чана жиндирго инсул агълу-хъизангун цадахъ. Гъес бана нусиялда анцIго сон. ²³ Гъесие хъван букиун буго жиндирго васасул лъималазулги лъимал – Апраимил лъималазул лъимал – рихъизе ва Маншал вас Макирие гъарурал лъимал накалда гIодор чIезаризе.

²⁴ – Дун кватIичIого хвела, – ян абуна Юсутица вацазда. – Амма Аллагъасда нуж ракIалде щвараб, хIакълъунго гъев нужее кумекалъе лъугъараб ва Ибрагымие, ИсхIакъие, Якъубие къелилан гъев гъедун вукIараб ракъалде нуж гъаниса нахъе рачунеб къо бачIине бугебха.

²⁵ Юсутица Исилил васал гъедизаруна, Аллагъасда гъел ракIалде щвараб ва гъезие кумекалъе лъугъараб мехаль, гъесул жаназа жидедаго цадахъ Мисриялдаса нахъе босилилан.

²⁶ Юсуп хвана нусиялда анцIго сон бараб мехаль. Гъесул жаназа, маxI баxъинаредухъ ва туриларедухъ дарабазги къа-Чан, Мисриялда табуталъуб лъуна.

«Байиҳы» төхтада рехсарал бакал

